Ազգ
Azg

24 ՄԱՅԻՍ 2008 ՇԱԲԱԹ 99 (3993)

Տեր-Պետրոսյանը մերժեց Սերժ Սարգսյանին

Ըստ «Ազատություն» ռադիոկայանի, Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի գրասենյակը երեկ մերժել է նախագահ Սերժ Սարգսյանի նախաձեռնությամբ ստեղծվելիք Հանրային խորհրդում ընդգրկվելու առաջարկը: Լեւոն Զուրաբյանը «Ազատություն» ռադիոկայանին ասել է, որ նշված խորհրդի ձեւավորման աջակցանշային խմբում ընդգրկվելու հարցը կարող է քննարկման առարկա դառնալ միայն այն դեպքում, երբ կատարվեն իրենց ներկայացրած նախապայմանները՝ ազատ արձակվեն բոլոր քաղբանտարկյալները, չեղյալ հայտարարվեն համահավաքների մասին օրենքում կատարված փոփոխությունները, անկախ հետաքննություն իրականացվի մարտի 1-ի դեպքերի կապակցությամբ: «Մեր դիրքորոշումը շատ պարզ է՝ երկիրը գտնվում է քաղաքական ճգնաժամի մեջ, այդ քաղաքական ճգնաժամից ելնելու համար անհրաժեշտ է երկխոսություն իշխանությունների եւ ընդդիմության միջեւ, որի ժամանակ մենք փոխհամաձայնեցված լուծումներ կգտնենք այս քաղաքական ճգնաժամից դուրս գալու համար»:

ԶԱՐՄԱՆՔ

ԼՂՀ գրասենյակ Բեռլինում

Գերմանիայի մայրաքաղաք Բեռլինում գործում է Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության գրասենյակը: Ինչպես մեզ փոխանցեց գրասենյակի ղեկավար Գայանե Ափինյանը, այն 7-րդն է Հայաստանում, Ֆրանսիայում, Ռուսաստանում, ԱՄՆ-ում, Ավստրալիայում, Մեծավոր Արեւելքում գործող համանման կառույցների կողքին:

Բեռլինում գրասենյակ բացելու ԼՂՀ նախագահ Բակո Սահակյանի հրամանագիրը եղել է 2008-ի հունվարին, ստեղծվեց տիկին Ափինյանն ու հավելեց՝ «թեպետ գրասենյակը գրանցված չէ, բայց սերտ համագործակցություն կա գերմանական իշխանությունների, օրենսդիր, գործադիր կառույցների, ոչ կառավարական կազմակերպությունների, քաղաքական հիմնադրամների հետ: Այդ համագործակցությունը ձեւավորվել է մեր 4 տարվա աշխատանքով», ասաց գրասենյակի ղեկավարը՝ հիշեցնելով Բեռլինում իր հիմնադրած Արցախի բարեկամների միություն հասարակական կազմակերպությունը:

Մեր զրուցակցին հարցրինք, թե Գերմանիայում 2008-ին անցկացվող ադրբեջանական տարվա միջոցառումները որեւէ ձեւով խոչընդոտե՞լ են իրենց գրասենյակի աշխատանքին:

Տիկին Ափինյանն ասաց, թե ինքը թեեւ հրավեր չի ստացել, բայց մասնակցել է այդ միջոցառումներից երկուսին, որոնք շատ լավ էին կազմակերպվել, իսկ իրեն՝ որպես ԼՂՀ ներկայացուցչի, ադրբեջանցիներն ընդունել են «զսպված հարգանքով»:

Ինչ վերաբերում է դրոշին, գրասենյակի ղեկավարն ասաց, թե շուտով Ղարաբաղից տեղ կհասնի ու կփողփողա ԳԴՀ մայրաքաղաքում:

Մեզ հայտնի չէ ճանաչված որեւէ այլ պետության ներկայացուցչություն ԳԴՀ-ում: Տարիներ առաջ նման փորձ արեցին չեչենները, բայց դա լուրջ ներկայություն չդարձավ:

ՄԻԱՍՆԻԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ
Գերմանիա

100-ԱՄՅԱԿ

«Մեծ Եղբորդություն»

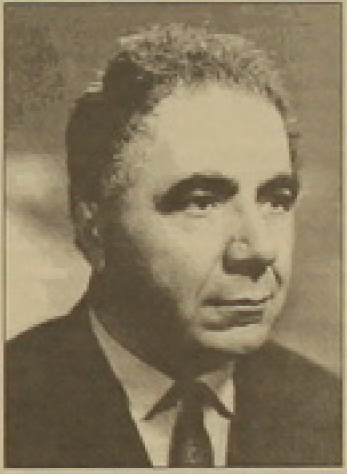

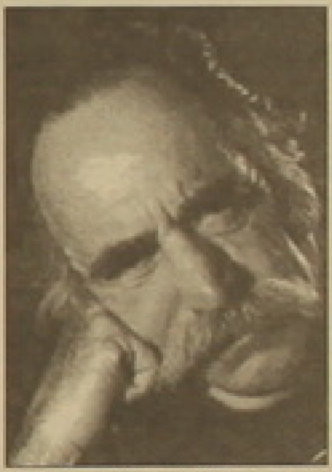

ԶՈՐԻ ԲԱԼԱՅԱՆ

Ամեն անգամ Հայաստան այցելելիս Վիլյամ Սարոյանը պարտադիր կարգով տեսակցում էր իր երկու սիրելիների՝ ականդեմիկոս Վիկտոր Համբարձումյանի եւ կաթողիկոս Վազգեն Ա-ի հետ: Ճշմարիտ բախտավորություն էր սանում, որ նրանց անվանում էր իր «մանչերը»: Բանն այն է, որ երեքն էլ ծնվել են նույն թվականին, ընդամենը 3 ամսվա տարբերությամբ. Սարոյանը՝ օգոստոսի 31-ին Ֆրեզնոյում (ԱՄՆ), Համբարձումյանը՝ սեպտեմբերի 18-ին Թիֆլիսում, Վազգեն Ա-ն՝ սեպտեմբերի 20-ին Բուխարեստում: Եվ այդ տարբերությունը բավական էր, որպեսզի Վիլյամ Արմենակովիչը (մենք կասեինք համախ այդպես էինք դիմում նրան, մեջոպես առաջացնելով նրա ժպիտը) ձեւոք առներ իր պատկառելի սարելիցներին: Եվ ահա այս տարի լրանում է երեքի 100-ամյակը:

Ու կյանքի ընձեռած բարի պատեհությամբ, չնայած տարիքի տարբերությանը, բարեկամական ջերմ հարաբերություններ են ունեցել բոլոր 3 իմաստուն այրերի հետ: Դրան նպաստում էր նաեւ իմ՝ «Լիտերատուրնայա գազետայի» հայաստանյան թղթակցիս աշխատանքի առանձնահատկությունը: Եվ ինչպես Հայաստանում են նրանց անվանում, «Մուր Եղորդության» հայրուռածյակի առիթով իմ արխիվները պրպտելով, ուզում եմ զրնե դիմանկարների մի քանի ուրվագծերով ժամանակակիցներիս պատմել 20-րդ դարի երեք մեծ հայազգիների մասին, որոնք անջնջելի հետք են թողել համաշխարհային զարգացման, գիտության եւ հոգեւոր կյանքի պատմության մեջ:

Տես էջ 2

Կոռուպցիոն կառավարման դպրոց Հայաստանում

ԳԱԱ եւ Ռուսաստանի կառավարությանն առընթեր ժողովնտեսության ակադեմիայի միջեւ կնքվել է Հայաստանում կոռպորատիվ կառավարման բարձրագույն դպրոց ստեղծելու հուշագիր: Այն ստորագրեցին ԳԱԱ նախագահ Ռադիկ Մարտիրոսյանը եւ գործարար կառավարման դոկտոր **Ռադիկ Վանունցը**, Ռուսաստանի կողմից՝ «Գործարար կառավարման դոկտոր» ծրագրի ղեկավար, Ռուսաստանի գիտությունների ակադեմիայի ակադեմիկոս **Աբել Աղանբեկյանը**: Վերջինս նշեց, որ դպրոցը լինելու է ինքնուրույն իրավաբանական մարմին, 3 տարի ուսման տեւողությամբ: Դպրոցում դասավանդելու կհրավիրվեն Հայաստանի լավագույն մասնագետները, ինչպես նաեւ բարձր որակավորմամբ դասախոսներ Ռուսաստանից: Շրջանավարտները կարող են ստանալ բիզնեսի դոկտորի կոչում: «Կորպորատիվ կառավարման սկզբունքներին աշխարհում շատ մեծ նշանակություն է տրվում, իսկ Հայաստանում՝ դեռ ոչ», նշեց ակադեմիկոսը: Նա ընդգծեց, որ Հայաստանում արդեն զարգանում է բանկային համակարգը, լուրջ քայլեր են ձեռնարկվում ֆոնդային բորսայի եւ արժեթղթերի շուկայի կայացման եւ զարգացման ուղղությամբ, Հայաստանում գործունեություն ծավալելու շահագրգռություն են սկսում ցուցաբերել համաշխարհային մասշտաբով հայտնի կազմակերպություններ, երկրում կառուցվում եւ վերազործարկվում են գործարաններ, բուռն զարգանում են մի շարք ոլորտներ, այդ թվում՝ էներգետիկան, իսկ դա նշանակում է, որ Հայաստանում բիզնեսի գիտելիքներին տիրապետող մասնագետների կարիքն աստիճանաբար մեծանում է: Կորպորատիվ կառավարման բարձրագույն դպրոցը Հայաստանում կսկսի գործել այս տարվա սեպտեմբերից: Ա. Աղանբեկյանը կարծիք հայտնեց, որ դպրոցում կրթություն ստանալը կարեւոր կլինի նաեւ ԲԿ պատգամավորների համար: Դպրոցի հիմնադրման համար, նրա տեղեկացմամբ, ստացվել է ֆինանսական աջակցություն ՌԴ-ում գործող հայ խոշոր գործարարներից: Սակայն հիմնական ֆինանսավորումն իրականացնում է գործարար Ռադիկ Վանունցը:

Սեֆիլյանին վտարո՞ւմ են

«Ժիրայր Սեֆիլյանի եւ Վարդան Մալխասյանի զորակցության» կոմիտեն «Ցավդ հաղորդագրություն» զրությամբ երեկ լուր է տարածել, որ Ժիրայր Սեֆիլյանին արտաքսելու գործընթացը սկսված է: Ոստիկանությունը այդ հարցով արդեն դիմել է դատարան: Դա տեղի է ունեցել հակառակ, որ «Օտարերկրացիների մասին» ՀՀ օրենքի 32 հոդվածի 2-րդ կետը միանշանակ արգելում է արտաքսել այն օտարերկրացուն, որն իր խնամքի տակ ունի անչափահաս երեխա: Ժիրայր Սեֆիլյանը իր խնամքի տակ ունի երկու զավակ՝ 1994-ին եւ 2006-ին ծնված:

Կարող են սկսվել Հայաստան-Թուրքիա բանակցություններ

Անգլիական Economist պարբերականի փոխանցմամբ, Թուրքիայի եւ Հայաստանի միջեւ առեն վայրկյան կարող են սկսվել ոչ պաշտոնական բանակցություններ դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատելու ուղղությամբ: Իսկ Թուրքիայի «Արդարություն եւ բարգավաճում» իշխող կուսակցությունը, հարաբերություններ հաստատելով Հայաստանի հետ, իր գործունեությունը կասեցնելու պահանջով Սահմանադրական դատարան ներկայացված հայցի խնդրում կարող է ակնկալել Արեւմուտքի աջակցությունը: Պարբերականի՝ «Պանրային զաղտնի դիվանագիտություն» խորագրով հրապարակման մեջ խոսվում է թուրք գործարարներից մեկի՝ Թուրքիայից Հայաստան պարտի արտահանման մասին, եւ նշվում, որ առեն վայրկյան երկու պետությունների միջեւ կարող են սկսվել ոչ պաշտոնական բանակցություններ: Economist-ը, նշելով, որ Թուրքիան 1993-ից ի վեր փակել է Հայաստանի հետ սահմանը Ղարաբաղյան հակամարտության պատճառով, անդրադառնում է նաեւ հայ եւ թուրք գործարարների՝ հայ-թուրքական հարաբերությունների վերաբերյալ կարծիքներին: Պարբերականը, նշելով, որ կան հույս ներշնչող ազդանշաններ Հայաստանի եւ Թուրքիայի միջեւ առկա տարաձայնությունները հաղթահարելու համար, ընդգծում է այն փաստը, որ Հայաստանի նախագահ ընտրվելու կապակցությամբ Սերժ Սարգսյանին շնորհավորական առաջին ուղերձներից մեկը հղողը հենց Թուրքիայի նախագահ Աբդուլլահ Գյուլն է, հաղորդում է «Նոյյան տապանը»:

Վրաստանի ընդդիմությանը մնում է հայկական սցենա՞րը

Վրաստանի ընտրատեղամասերի ավելի քան 97 տոկոսի տվյալների հիման վրա խորհրդարանական ընտրությունների նախնական արդյունքներով, երկրի նախագահ Միխեիլ Սաակաշվիլու Միացյալ ազգային շարժում կուսակցությունը համամասնական ընտրակարգով կունենա 44 պատգամավոր, իսկ մեծամասնական ընտրակարգով՝ 71: 150 տեղանոց խորհրդարանում ավելի քան 120 տեղ ապահոված իշխանական կուսակցությունը փաստացի Վրաստանի խորհրդարանում սահմանադրական մեծամասնություն ունի, որի առկայությունն իսկ բավարար է ուզածդ ցանկացած օրենքը փոխելու, իրականացնելու համար:

Նախնական տվյալներով, 44 պատգամավորական մանդատ է ապահովվել 59 տոկոս ձայնով այն դեպքում, երբ միացյալ ընդդիմության համար վրաց ԿԸՀ-ն նշում է մոտ 18 տոկոս՝ 12 մանդատով: Ձայների ավելի քան 8 տոկոսը ստացել է Քրիստոնեա-դեմոկրատական շարժում կուսակցությունը եւ 7 տոկոս՝ Վրաստանի լեյբորիստները: Խորհրդարանի 150 մանդատների կեսի ընտրության մեծամասնական ընտրակարգով ընդդիմության թեկնածուներից հաղթել են միայն երկու «հանրապետական» եւ երկու թեկնածու միացյալ ընդդիմությունից:

Երեկ վրաց ընդդիմությունը փորձում էր ընդդիմադիր բանակցություններ վարել՝ յուրաքանչյուր կուսակցությունում քննարկելով ստացած մանդատներից հրաժարվելու տարբերակը: Միայն այստեղ խնդիր է մնում, որ ընդդիմադիրները մանդատներից հրաժարումը ցանկանում են տեսնել միասնական եւ ոչ մասնակի:

Անեն դեպքում, մայիսի 26-ին Վրաստանը պատրաստվում է տոնել երկրի անկախության օրը, իսկ ընդդիմությունը արդեն հայտարարել է այդ օրը ԿԸՀ հարեւանությամբ արտառոցյան վաղ հանրահավաք սկսելու մասին, որը կշարժվի տոնի առիթով կազմակերպված շքերթի ուղղությամբ:

Ա. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ
Թբիլիսի

ԱԺ ՔՆՆԱՐԿՈՒՄՆԵՐ

Ոչ ԵԽԽՎ բանաձեւն է հնություն, ոչ էլ Եվրոխորհուրդն է բոքս

ՄԱՐԻՆԵ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Անցած ողջ շաբաթ, երբ դռնփակ ատուլիաների հետ նաեւ ԱԺ լիագումար նիստ կար, լիովին կարելի էր հետեւել, թե ի վերջո, երկխոսության մասին անվերջ խոսող մեր քաղաքականներն իրենց երկխարը դեպի ո՞ւր են տանում: Այսինքն այն, որ ով չի ալարում, խոսում է երկխոսությունից, արդյոք ցուցադրական է, թե՞ տակը մի բան կա: Վերջակետը դրվեց ԱԺ ձեռնարկումների ժամանակ, եւ չի կարելի ասել, թե դա մի երեւելի վերջաբան է շաբաթվա կտրվածքով: Դատել ինքներդ՝ նույն հարցի, այսինքն՝ ԵԽԽՎ 1609 բանաձեւի կատարման ընթացքի մասին երկու տարածես ուժերի՝ ՀՀԿ-ի եւ «Ժառանգության» ներկայացուցիչների տեսակետները բոլորովին չեն մոտեցել: **Սյուզա Սաֆարյան**. «Բանաձեւի ոչ մի կետ չի կատարվել»: **Հերմինե Նաղդալյան**. «Մեր կարծիքով փորձել ենք եւ նախաձեռնել ենք բոլոր քայլերը, որոնք ԵԽԽՎ բանաձեւում ասված են»: Ասել է, թե կարծիքներն իրար բոլորովին չեն մոտեցել, եւ այդպես էլ տարածես կարծիքներով զուգեն Հայաստանի պատվիրակությունը հունիսին գնա Ստրասբուրգ: Մյուս կողմից էլ՝ հարցերն անգամ լրագրողական մակարդակով միշտ չեն դրվում. հարցնում ենք՝ արդյոք կատարվե՞լ են ԵԽԽՎ բանաձեւի պահանջները, կամ մեր հանդեպ պատժամիջոցներ կկիրառվե՞ն, թե ոչ: Չենք բռնում ենթաշեշտը՝ ախր ԵԽԽՎ բանաձեւի կատարումը չէ, որ կարեւոր է, այլ հասարակության երկու տարածես մասերի միջեւ իրական երկխոսության կայացումը, մեր երկրի ներքին խաղաղությունը, մեր հասարակության մեջ համաձայնության գոյությունը, իրական վստահության առկայությունը առ նոր իշխանություն, ու թե այդ բոլորը լինեն, ԵԽԽՎ բանաձեւ չէ, ինչ բանաձեւ ասես չենք կատարի: Բայց չէ, մենք գիտենք 1609 բանաձեւ, հունիս 19, պատժամիջոցներ, մահակ, քաղբանտարկ...

Հնչած նրբերանգներում, այնուամենայնիվ, շարժում ու նորություն կա, եւ դա մասամբ երեւաց վերջին ձեռնարկումներում:

Տես էջ 3

Բանակցությունների սեղանին առկա փաստաթուղթն այլընտրանք չունի

Երեկ Ստեփանակերտում մեկնարկել էր «Ղարաբաղյան շարժման 20-ամյակ. իրողություններ եւ հեռանկարներ» թեմայով միջազգային գիտաժողովը, որը կազմակերպել էր ԼՂՀ խորհրդարանը: Նախատեսվում է խորհրդաժողովի արդյունքներն ամփոփել այսօր:

Ինչպես իր զեկուցման մեջ նշեց ԼՂՀ Ազգային ժողովի նախագահ **Աշոտ Ղուլյանը**, ղարաբաղյան շարժման ընթացքում ձեւավորվել են կարծրատիպեր, որոնք խոչընդոտում են հակամարտության էության ճիշտ ընկալմանը: Դեռեւս խորհրդային տարիներին սկիզբ առած շարժումը բացասական արձագանք գտավ ԽՍՀՄ եւ ադրբեջանական իշխանությունների կողմից, որի իրական հետեւանքը եղան Սումգայիթի ջարդերն ու հայերի զանգվածային բռնատեղահանումը Ադրբեջանից, այնուհետեւ՝ ղարաբաղյան պատերազմը, որը հազարավոր մարդկանց կյանքեր խլեց: Կարծրատիպերից մեկն էլ այն է, որ միջնորդները փորձում են գտնել հակամարտության փոխզիջման լուծումը, անտեսելով դրա իրավական կողմը: Միեւնույն ժամանակ, հաշվի չի առնվում միջնորդների նպատակը՝ ուզում են հակամարտող կողմերի միջեւ նոր պատերազմը բացառել, թե՞ փորձ է արվում պարզապես հայ եւ ադրբեջանցի ժողովուրդներին հաշտեցնել: Առկա է նաեւ ինքնորոշման իրավունքի ու տարածքային ամբողջականության պահպանման հակասությունը, որը հաճախ խաղաղական շահարկումների առարկա է դառնում:

Աշոտ Ղուլյանի համոզմամբ, ԼՂՀ ժողովրդի ինքնորոշման դրդապատճառները արժանի են անհապաղ ուշադրության: Իսկ ինքնորոշման կիրառելի ձեւերն են՝ ինքնիշխան պետության ստեղծումը, միավորումը այլ պետության կամ դաշինքի հետ, կամ էլ ժողովրդի կամարտահայտության մեկ այլ ձեւ: Կանխորոշված, պարտադրված որեւէ որոշում տվյալ ժողովրդի համար չի կարող դառնալ անվտանգության երաշխիք:

Ռուսաստանյան դիվանագետների ընկերակցության փոխնախագահ **Վլադիմիր Կազիմիրովն** իր զեկուցման մեջ անդրադարձավ Ղարաբաղում խաղաղական կարգավորման առաջնահերթ հիմնախնդիրներին, հրադադարի ռեժիմի ամրապնդմանը եւ ռազմական գործողությունների չվերսկսման ապահովմանը: Ռազմատենչ հայտարարությունները բնավ չեն նպաստում հիմնախնդրի նկատմամբ դիրքորոշումների մոտեցմանը եւ ուղղակի ազդում են երիտասարդ սերնդի գիտակցության վրա՝ ատելություն սերմանելով երկու ժողովուրդների միջեւ: Նշելով այս մասին, ռուս դիվանագետը նաեւ տարակուսանք հայտնեց, որ հակամարտության լուծման փնտրտուքներում հիշատակվում է միայն բիշքեկյան համաձայնագիրը, մինչդեռ ոչ պակաս կարեւոր են հակամարտող կողմերի միջեւ ստորագրված հրադադարի մասին փաստաթուղթը եւ 1995-ի փետրվարի 4-ին ՀՀ եւ Ադրբեջանի խաղաղական ղեկավարության միջեւ ձեռք բերված համաձայնությունը կարգավորման հեռանկարների վերաբերյալ: Կարեւորը, ըստ Վ. Կազիմիրովի, պետք է լինի պատերազմը չվերսկսելը, որովհետեւ այդ դեպքում է միայն հնարավոր երկուստեք ընդունելի լուծում գտնելը:

ՀՀ նախկին արտգործնախարար **Վարդան Օսկանյանի** զեկուցման թեման նվիրված էր գլոբալ ու տարածաշրջանային շահերին եւ ԼՂ հիմնախնդրի կարգավորման հեռանկարներին:

Թե՛ հակամարտող կողմերը եւ թե՛ միջազգային հանրությունը ղարաբաղյան հիմնախնդրի նկատմամբ ունեն իրենց սեփական մոտեցումները, խնդիրը հակամարտության ծագման հիմքը բացահայտելն է, նշեց Վ. Օսկանյանը: Համեմատած մյուս հակամարտությունների հետ, ղարաբաղյան կարգավորումն ամենաինստիտուցիոնալացվածն է, քննարկվում է միջնորդ երկրների մասնակցությամբ, եւ դրանում է ղարաբաղյան հիմնախնդրի առանձնահատկությունը:

Նախկին արտգործնախարարը կարգավորման գործընթացը բաժանեց փուլերի: Առաջին փուլն, ըստ Վ. Օսկանյանի, ընդգրկում է 1991-1994 թվականները, երբ խորհրդային Միության փլուզումից հետո Մոսկվան դեռեւս թույլ էր, իսկ Եվրոպան չէր հետաքրքրվում Կովկասով: Երկրորդ փուլում, որը տեւեց մինչեւ 1998 թվականը, իրավիճակը միանգամայն փոխվել էր, միջազգային հանրությունն սկսել էր կողմնորոշվել, սկսեցին ի հայտ գալ շահագրգռությունների նոր դրսեւորումներ: Իսկ ահա 1998 թվականից հետո ընդգրկող ժամանակահատվածը շահեկան էր Հայաստանի համար, որովհետեւ Հայաստանում սկսեցին ամրապնդվել ներքին կայունությունը, տնտեսական աճը, դիվանագիտությունն ակտիվացավ: Արդյունքում՝ այսօր բանակցությունների սեղանին կա մի փաստաթուղթ, որում հաստատված է Լեռնային Ղարաբաղի ժողովրդի ինքնորոշման իրավունքը, ինչը նաեւ հնարավորություն է տալիս շարունակելու խաղաղ բանակցությունները: Այդ փաստաթղթին Վարդան Օսկանյանն այլընտրանք չի տեսնում եւ հույս ունի, որ Ադրբեջանը հետագայում չի հրաժարվի այդ փաստաթղթից, քանզի դա Հայաստանի հետ տեւական համատեղ աշխատանքի արդյունք է:

Գիտաժողովի պլենար նիստից հետո քննարկումները շարունակվեցին բաժանմունքներում: Զեկուցումներով ու ելույթներով հանդես գալու հնարավորություն է ընձեռված ինչպես տեղական, այնպես էլ միջազգային հրավիրված՝ հայաստանաբնակ եւ օտարերկրացի գիտական, հասարակական-քաղաքական գործիչներին եւ փորձագետներին:

Երեկ խորհրդաժողովի մասնակիցներին ընդունել էր ԼՂՀ նախագահ **Բակո Սահակյանը**: Քննարկվեցին ղարաբաղյան կարգավորմանն ու երկրում իրականացվող բարեփոխումներին առնչվող հարցեր:

ՆԻՄ ԳԱԲՐԻԵԼՅԱՆ,
Ստեփանակերտ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՎՐԱՍՏԱՆ

Տարանցիկ փոխադրումների բարձր սակագներ եւ Հայ առաքելական եկեղեցու դեմ ոտնձգություններ

Վրաստանի վարչապետ Լադո Գուրգենիձեն խոստացել է միջամտել

Ինչպես տեղեկացանք կառավարության տեղեկատվության եւ հասարակայնության հետ կապերի վարչությունից, վարչապետ Տիգրան Սարգսյանը մինչ ԱՄՀ անդամ պետությունների կառավարությունների ղեկավարների խորհրդի նիստը հանդիպել է Վրաստանի վարչապետ Լադո Գուրգենիձեի հետ:

Տիգրան Սարգսյանը նախ շնորհավորել է Լադո Գուրգենիձեին՝ Վրաստանում անցկացված խորհրդարանական ընտրությունների կապակցությամբ եւ հույս է հայտնել, որ այդ ընտրությունները լուրջ քայլ կլինեն ժողովրդավարական ուղիով առաջ ընթանալու եւ երկրի առջեւ ծառացած խնդիրները լուծելու համար: Վրաստանի վարչապետը հավաստել է, որ միջազգային դիտորդների գնահատականները եւս վկայում են ընտրությունների հաջող անցկացման մասին՝ իր երկրի համար դա համարելով լուրջ եւ կարեւոր քայլ:

«Օգտվելով հանդիպման պատեհ առիթից», Հայաստանի վարչապետ Տիգրան Սարգսյանն իր գործընկերոջը ներկայացրել է հայկական կողմին մտահոգող որոշ խնդիրներ եւ խնդրել աջակցել դրանց լուծման հարցում: Մասնավորապես, նա անդրադարձել է Վրաստանի տարածքով դեպի Հայաստան տարանցիկ փոխադրումների դիմաց գանձվող բարձր սակագների ու դրանց ձեւավորման տրամաբանությանը հայկական կողմին եւս իրազեկ դարձնելու կարեւորությանը: Այնուհետեւ Տիգրան Սարգսյանը Լադո Գուրգենիձեի ուշադրությունն է հրավիրել Հայ առաքելական եկեղեցու Վրաստանի թեմի իրավաբանական կարգավիճակի եւ հայկական եկեղեցիների դեմ ժամանակ առ ժամանակ Վրաստանում կրոնական եւ աշխարհիկ արմատականների կողմից կատարվող ոտնձգությունների ու սադրիչ գործողությունների վրա: Նա հատկապես մատնանշել է վերջերս Թբիլիսիի Սուրբ Նորաշեն եկեղեցու տարածքն ապօրինաբար պարսպապատելը եւ այդ դատապարտելի արարքով դեպի հեռուն գնացող մտադրությունները, որոնց մասին ապօրինությունն իրականացնողները նաեւ հրապարակավ հայտարարություններ են անում:

Վարչապետ Լադո Գուրգենիձեն, ըստ Հայաստանի կառավարության տեղեկատվության եւ հասարակայնության հետ կապերի վարչության հաղորդագրության, դատապարտելի է համարել ծայրահեղական մոտեցումներն ու սադրիչ գործողությունները եւ խոստացել խնդրի էությանը առավել հանգամանորեն ծանոթանալ ու միջամտել:

Ա. Մ.

«Երեւան ջուրը» հայցում է սպառողների ներողամտությունը

«Երեւան ջուր» ընկերությունը տեղեկացնում է, որ Չարենցի-Կորյունի փողոցների խաչմերուկում իրականացվող շինարարական աշխատանքների պատճառով մայիսի 26-ին, ժամը 9.00-21.00 կդադարեցվի Կենտրոն համայնքի՝ ամբողջությամբ, ինչպես նաեւ Էրեբունու համայնքի Գլինկա, Լիսինյան, Անդրֆեդերացիա, Բուռնազյան, Խորենացի, Նար-Դոս փողոցների, Արգիշտի եւ Դավիթ-Բեկ թաղամասերի, Սարի թաղի ստորին հատվածի եւ հարակից տարածքների ջրամատակարարումը:

Արարատյան 5-րդ ջրատարի շինարարական աշխատանքների հետ կապված մայիսի 27-ին, ժամը 19,00-22.00-ը կդադարեցվի Հարավ-արեւմտյան, Նելսոնյան թաղամասերի, Տիչինա, Սեբաստիա, Շահումյան 4-14 փողոցների եւ Հաղթանակ գյուղի մի մասի ջրամատակարարումը:

Ն. Մ.

Խմելու ջրի սակագինը Երեւանում անփոփոխ կմնա մինչեւ 2009-ի հուլիսի 1-ը

Հանձնաժողովը տեղափոխեց սակագնի բարձրացման «Երեւան ջրի» առաջարկը

«Երեւան ջուր» ընկերությունը սակագինը 8,4 դրամով բարձրացնելու առաջարկն արել էր նկատի ունենալով ջրի սպառման ծավալների նվազումը, որն այն 4 պայմաններից մեկն է, երբ հնարավոր է դառնում պայմանագրով ամրագրված սակագնի չնախատեսված փոփոխությունները: Մյուս գործոններն են՝ փոխարժեքը, գնաճը եւ էլեկտրաէներգիայի սակագնի փոփոխությունը:

Հանձնաժողովի երեկվա նիստում «Երեւան ջրի» գլխավոր տնօրեն Սերժ Պողոսը մանրամասնորեն ներկայացրեց ընկերության իրականացրած միջոցառումներն ապօրինի ջրամիացումների անջատման եւ ջրակորուստների նվազեցման ուղղությամբ: Նա նշեց, որ ապօրինի ջրամիացումների անջատման լուրջ քայլեր են իրականացրել Արարատյան ջրատարի վրա: Եթե նախկինում նման միջոցառումներից հետո կրկին ապօրինի միացումները վերամիացվել են, ապա այս տարվա մարտին անջատվեցին 42 ապօրինի միացումներ (որոնց մասին հրապարակումներ եղան նաեւ մեր թերթում), եւ Երեւան մտնող ջրի քանակն ավելացավ 300 լ/վրկ-ով: Սերժ Պողոսը իր շնորհակալությունը հայտնեց այն լրատվամիջոցներին, որոնք աջակցել են իրենց այդ միջոցառումների լուսաբանմամբ: «Երբ փորձում էին անջատումներ կատարել, գալիս էին մեծ մեքենաներով եւ փորձում արգելել», նշեց Սերժ Պողոսը, ասելով, որ իրենք ստիպված եղան ավելի «մկանոտ» միջոցառումներ իրականացնել, ինչը շարունակվելու է նաեւ հետագայում: Դրա անհրաժեշտությունը նա կարեւորեց, քանի որ եվրոպական ոչ մի երկրում այսպիսի ջրամիացումներ չեն լինում, ինչպես Հայաստանում, եւ դրանց դեմ պայքարի սովորական մեթոդները չեն գործում: «Երեւան ջրի» գլխավոր տնօրենը հավաստիացրեց, որ այս տարվա մեկ ամսվա ընթացքում այնքան ապօրինի ջրամիացումներ են անջատվել, որքան ամբողջ նախորդ տարվա ընթացքում:

Հանձնաժողովի նախագահ Ռոբերտ Նազարյանը, վկայակոչելով անկախ աուդիտի եզրակացությունները, նշեց, որ համաձայն դրանց, ջրամատակարարման վիճակը Երեւանում ֆրանսիական «Վեոլիա» ընկերության կողմից կառավարվելուց հետո չի բարելավվել մինչ այդ եղածի համեմատ: «Ինչ էլ անենք, որպեսզի եկող տարի այս նույն եզրակացությունը չլինի», հարցրեց Ռոբերտ Նազարյանը:

Ի պատասխան Սերժ Պողոսն ասաց, որ հանձնաժողովի նախագահի վկայակոչած աուդիտները վերաբերում են 2006 հունիս-2007 հունիս տարվան եւ կոչ արեց սպասել այս տարվա աուդիտի եզրակացությանը: Այդուհանդերձ, նա, պատասխանելով Ռոբերտ Նազարյանի այն հարցին, թե ինչ բացթողումներ են եղել այս ընթացքում ընկերությունում եւ արդյոք գլխավոր տնօրենը բավարարված է կատարված աշխատանքից, խոստովանեց, որ 2 տարվա կատարած աշխատանքից ինքը բավարարված չէ: Ըստ նրա, «մեկ տարուց ավելի ժամանակ պետք եղավ, որպեսզի ընկերությունը հենման կետերը ճիշտ գտնի»:

Փորձելով պարզաբանել սակագնի բարձրացման առաջարկը, Սերժ Պողոսը լրագրողներին հայտնեց, որ այն բնակիչները, որոնք չունեին ջրաչափեր, օգտագործում էին միջինը 50 խմ ջուր, իսկ ջրաչափի տեղադրելուց հետո կազմել է 10 խմ: Տարբերությունը կազմել է 3 մլն խմ ջուր:

Հանձնաժողովի աշխատակազմը, սակայն, վկայակոչելով իր մոնիտորինգի արդյունքները, այն եզրակացության եկավ, որ սակագնի փոփոխությունը կամ, ինչպես նշված է հայտում, ճշգրտումը պետք է տեղափոխվի պայմանագրային 5-րդ եւ 6-րդ տարիներ: Դա նշանակում է, որ մինչեւ 2009-ի հուլիս ամիսը 172,8 դրամ ջրի սակագինը կմնա անփոփոխ, իսկ դրան հաջորդող տարիներին սակագնին ավելացման ենթակա 8,4 դրամը կբաժանվի հետեւյալ կերպ՝ պայմանագրի 5-րդ տարում կավելանա 3,6 դրամով, 6-րդ տարում՝ 4,8 դրամով:

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության ԺԸ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 375010 Հանրապետության 47
ֆաքս 374 10 562863
e-mail azg@azg.am
azg2@arminco.com
www.azg.am
Գլխավոր խմբագիր
ՀԱԿՈԲ ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ /հեռ 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՒՅՐ ՀԱԿՈԲՅԱՆ /հեռ 529221
Հաշվապահություն (գովազդ) /հեռ 582960
Լրագրողների սենյակ /հեռ 581841
Համակարգչ. ծառայություն /հեռ 582483
[illegible] /հեռ 529353
Համակարգչային ձեւավորում
«Ազգ» թերթի
Թերթի նյութերի ամբողջական թե մասնակի արտատպումները այլ մամուլի միջոցով կամ ռադիոհեռուստատեսությամբ առանց խմբագրության գրավոր համաձայնության խախտում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրավունքի մասին օրենքի
Նյութերը չեն գրախոսվում ու չեն վերադարձվում
Գ տառով հոդվածները գովազդային են, որոնց բովանդակության համար խմբագրությունը պատասխանատվություն չի կրում:
"AZG" Daily NEWSPAPER
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 374 10 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 0010

Սեյրան Օհանյանը պարզաբանելու է անհետ կորածների հարցը

ՀՀ պաշտպանության նախարար **Սեյրան Օհանյանը** երեկ այցելեց Երեւանի Խաչատուր Աբովյանի անվան պետական մանկավարժական համալսարան: Նախարարը հանդիպեց համալսարանի ռազմական մանկավարժության եւ հոգեբանության ֆակուլտետի դասախոսական անձնակազմի եւ ուսանողների հետ: Կարողացանք Շուշին ազատագրել, քանի որ բոլոր մարտական գործողություններում հրամանատարները եղել են զինվորի կողքին եւ ցույց են տվել իրենց անձնական օրինակը: Կարողացել ենք այս կարճ ժամանակահատվածում ունենալ հզոր բանակ՝ մեր միասնության, մեր հրամանատարների բարեխիղճ ծառայության ու նվիրվածության շնորհիվ: Հոգեբանության մեջ տարբերակված մոտեցմանը կողմնակից լինելով, Սեյրան Օհանյանը հիշեցրեց ուսանողներին, որ կարելի է հենց այդ ձեւով մտնել զինվորի մեջ, գտնել կարծիքը եւ հասկանալ վերջինիս հոգեբանությունը:

Նախարարը նաեւ պատասխանեց հարցերին:

Բանակում տարվող բարեփոխումների մասին խոսելիս՝ նախարարը նշեց, որ 2008-2015-ի ընթացքում բանակը պետք է այնպիսի աստիճանի հասցվի, որ համապատասխանի օրվա առաջատար չափանիշներին. «Բանակի առաջընթացը կարելի է ապահովել բանակի մարտունակության անդադրումով՝ հաշվի առնելով կառուցվածքային կատարելագործումը, սպառազինության եւ ռազմական տեխնիկայի արդիականացումը: Մյուս ուղղությունը համալրման գործընթացն է. մենք ունենք պայմանագրային ստորաբաժանումներ, որտեղ ժամկետային զինծառայողների հետ մեկտեղ լուծում ենք տարբեր տեսակի խնդիրներ: Սրանք անցել ենք սերժանտական պրոֆեսիոնալ հիմունքներով համակարգին, սկսվել է երկրորդ համալրման գործընթացը: Բացի դրանից, ունենք պրոֆեսիոնալ ստորաբաժանումներ, որոնք համալրված են եղել 3-4 տարի առաջ: Իսկ մանկավարժական կրթություն ունեցող սպայական կազմը այսօր բանակում մեծ է, եւ ոչնչով չեն տարբերվում կադրային, պրոֆեսիոնալ զինվորականներից»:

Նախիջեւանի սահմանն անցած գերիներին հետ վերադարձնելու հարցով նախարարը նախ հիշեցրեց, որ վերջիններս հայտնվել են այնտեղ զորամասում տեղի ունեցած ընդհարման պատճառով եւ համապատասխան բանակցություններ Ադրբեջանի ղեկավարության հետ տարվել են: «Կարծես մի պահ պատրաստակամություն հայտնեցին վերադարձնելու, հետո սկսեցին չգիտես ինչու ձգձգել: Պատասխանը հետեւյալն է, որ համապատասխան աշխատանք պետք է տանենք եւ կվերադարձնենք»:

Անդրադառնալով «Արաբկիր» ջոկատի անհետ կորած տղաներին, նախարարը նշեց, որ մի քանի օր առաջ հրավիրել է պատանդների, գերիների հանձնաժողովի նիստ, որտեղ քննարկման հարցերից մեկն էլ եղել է այն տեսանյութը, որ հայտնվել էր ադրբեջանական ինտերնետային կայքում. «Մենք բավականին լուրջ քննարկեցինք եւ որոշակի եզրակացություններ կատարեցինք: Տարվելու են համապատասխան աշխատանքներ, որ ավելի պարզ լինի մեզ համար տեղանքի առումով, չնայած այն չեզոք գոտի է, եւ բանակցություններ պետք է տարվեն գերիների հետ վերադարձնելու համար: Ինչ վերաբերում է մարտական գործողություններին, ապա ես ականատես չեմ եղել այդ գործողություններին, բայց հրամանատարների ասելով՝ բավականին լուրջ մե[illegible] է եղել այդ վայրում, եւ կարծես թե նրանք հայտնվել են այնպիսի մի պաշտպանության մասում՝ շենքի մեջ, որտեղ օղակումը ավելի հեշտ է եղել. տղաները կռվել են խիզախաբար մինչեւ վերջին մարդը: Համապատասխան աշխատանքներ կտարվեն, ես պատրաստակամություն եմ հայտնել եւ իմ պարտքն է պարզաբանել այդ անցքը»:

ՆԱԻՐԻ ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ

ՃԵՊԱԶՐՈՒՅՑՆԵՐ

Ոչ ԵԽԽՎ բանաձեւն է սրբություն, ոչ էլ Եվրոխորհուրդն է բոբո

1-ին էջից

Ճեպազրույցի եկած «Ժառանգության» տղամարդիկ շարունակում էին իրենց արմատական պահվածքը. Ս. Սաֆարյանի կարծիքով, բանաձեւի որեւէ կետ չի կատարվել, այնինչ քաղաքական դրդապատճառներով ձերբակալված անձանց ազատ արձակումը տեղի չի ունեցել, ազատ արձակման տակ մեր իշխանությունները հասկանում են դատել եւ ապա ազատ արձակել՝ թեկուզ պայմանական պատժաչափ տալով: «Ժողովներ, ցույցեր, հանրահավաքներ եւ երթեր անցկացնելու մասին օրենքի» փոփոխություններն առաջին ընթերցմամբ որ ընդունվել են՝ 1609 բանաձեւի պահանջն էր անհապաղ ուժը կորցրած ճանաչել մարտի 17-ի փոփոխությունները, այնինչ Տիգրան Թորոսյանի օրինագիծն այդպիսի խնդիրներ չի լուծում:

Րաֆֆի Հովհաննիսյանի առաջարկներից հետո էլ բան չփոխվեց: Արդյոք Տեր-Պետրոսյանի հետ նախապես պայմանավորվե՞լ էր Հովհաննիսյանն այդպիսի առաջարկներ անելով (նաեւ՝ քաղաքական ուժերի ղեկավարներին խորհրդակցության հրավիրելը). ըստ «Ժառանգության» մի այլ պատգամավոր **Վարդան Խաչատրյանի**՝ 1609-ի պահանջները բավարարելու առումով ժամանակը չի բավարարում նախնական արդյունքներ իրականացնելու. հրապարակայնություն ապահովվելու էր, Տեր-Պետրոսյանի կողմից էլ ինչ-որ չափով պոզիտիվ ֆոնն ապահովված է, ինչը կոալիցիայի դեմքում մենք չտեսանք:

Մյուս խնդիրը՝ ընդդիմության եթերի եւ այլ լրատվամիջոցներով մուտքի ապահովումը, ըստ Ս. Սաֆարյանի, նույնպես չի կատարվել, բացի մի քանի ցուցադրական թոք-շոուներից՝ այս խնդիրը նույնպես լուծված չէ:

Վ. Խաչատրյանի կարծիքով՝ ձեռնարկվածները կիսաքայլեր են՝ ամենամեծ վտանգը ճշմարտանման ստի, կիսաճշմարտությունների մեջ է, որոնք նպաստելու են հասարակության բաժանվածության խորացմանն ու խտացմանը:

Ըստ ԲՀԿ-ական **Ավետ Ադոնցի**՝ Ստրասբուրգում հունիսի վերջին կայանալիք նիստին Հայաստանի ԱԺ պատվիրակությունը կներկայացնի արածը եւ անելիքը, ապա եւ՝ կսկսվի իրագործումը գոնե անկախ հանձնաժողովի՝ անկախ քննություն իրականացնելու մասով: Եթե հանկարծ Հայաստանին ձայնից զրկեն. դա ընդհանրապես բացասաբար կանդրադառնա Հայաստանի արտաքին իմիջի վրա, եվրոպայի երկրների հետ երկկողմ հարաբերությունների տեսակետից: Բայց ըստ Ադոնցի՝ ոչ այնքան փաստաթղթերն են կարեւոր, որքան փոփոխությունները մեր երկրում. «Համաձայն կլինեմ՝ մեզ զրկեն ձայնի իրավունքից, քննադատեն, պատժամիջոցներ կիրառեն, բայց փաստաթղթերն ինձ համար ոչինչ են, եթե ներքին հարցերը չլուծվեն»: **Նաիրա Զոհրաբյանն** ավելացրեց, որ զանգվածային միջոցառումների օրենքի փոփոխությունները երկրորդ ընթերցում կանցնեն հունիսյան նստաշրջանում:

Ըստ ԲՀԿ պատգամավորների՝ ընդդիմությունը ներկայացված է լինելու Հեռուստատեսության եւ ռադիոյի ազգային հանձնաժողովում: Ըստ Ն. Զոհրաբյանի՝ խորհրդարանում առաջիկայում կանոնակարգի փոփոխություններ են սպասվում եւ ընդդիմությանը տրվելու են երաշխավորված գործունեության հնարավորություններ, արտահերթ նիստերով այդ հարցերը լուծվելու են:

ՀՅԴ-ից **Հեղինե Նաղդալյանի** առաջարկն ուղղված էր բոլորին եւ հենց իր ներկայացրած ուժին. «Գտնենք բոլոր մեխանիզմները՝ հուզող հարցերի պատասխանը տալու, վստահությունը պետության մեջ կատարվող գործընթացների վերաբերյալ բարձրացնելու համար»: «Արտահերթ խորհրդարանական ընտրություններ չեն լինելու, իզուր հույսեր թող չփայփայեն», կտրեց վերջերս խորհրդարան մտած **Սուքիաս Ավետիսյանը**. «Եթե մեկ անձ չի ցանկանում մասնակցել երկխոսությանը՝ ապա չի նշանակում, որ քաղաքական դաշտում երկխոսություն չկա»:

Հ. Նաղդալյանը խոսքն առաջ տարավ. «ԵԽԽՎ բանաձեւը ոչ այն սրբությունն է, որ մենք պետք է հանձնենք, կտրվենք-չկտրվենք, ոչ էլ Եվրոխորհուրդն այն բոբոն է, որից վախենալով պետք է անենք ինչ անենք-ինչ չանենք, հայ-հարայ. հասարակության պոռթկումները մեր պոռթկումներն են, լուծման խնդիրն էլ մերն է, եւ դա պետք է մեր պետությանը, մեր հասարակությանը, եւ ոչ թե Եվրոխորհրդին: Բանաձեւի կատարումն, այսինքն, մեր պետության մեջ այն լուրջ փոփոխություններն են, որ կարող են ճանապարհ լինել ճգնաժամից դուրս գալու համար... Երկխոսության խնդիրն, ըստ մեզ, գոյություն ունի, եւ այդ երկխոսության խնդիրը համարում ենք անհրաժեշտ, բոլորիս մասնակցությամբ, բայց չի կարող լինել միակողմանի երկխոսություն կամ երկխոսություն մենախոսության ձեւով...»

Հ.Գ. Արդյոք պատրաստվո՞ւմ է «Ժառանգությունը» մաս կազմել Տեր-Պետրոսյանի նախաձեռնած Կոնգրեսի. «Ազգի» այս հարցին Վ. Խաչատրյանն այսպես պատասխանեց. «Քանի դեռ առաջարկը որպես մանրակերտ չենք տեսել եւ չենք քննարկել, խոսել կողմնորոշումների մասին վաղաժամ է, բացի այդ՝ դա Տեր-Պետրոսյանի շարժումը չէ, մենք սատարել ենք համաժողովրդական շարժմանը եւ ոչ թե քաղաքական անձին (ինչպես էլ նրան հարգենք) կամ քաղաքական կազմակերպությանը:

Բնապահպանության նախարարությունը հստակեցնում է 2008-12 թթ. գործողությունների ծրագիրը

Կորուստնե՞րն ավելի շատ կլինեն, թե՞ վնասները

Բնապահպանության նախարար **Արամ Հարությունյանը** երեկ ասուլիս էր հրավիրել՝ ներկայացնելու նախարարության 2008-2012 թթ. իրենց անելիքները, որոնք պետք է լինեն բնապահպանական ոլորտի տարբեր ուղղություններով: Ներկայացված գործողությունների ծրագրում հրապարակային նախաձեռնություններ եւ ձեռնարկումներ կան, օրինակ՝ վնասակար նյութերի արտանետումների կրճատման քայլեր, Սեւանա լճի էկոլոգիական հավասարակշռության վերականգնում, անգամ բնության հատուկ պահպանվող տարածքների ստեղծում: Այս եւ ոչ միայն այս ուշագրավ նախաձեռնություններն են տեղ գտել նախարարության գործողությունների ծրագրում, բայց թե ինչպիսի տեղաշարժեր կլինեն բնապահպանության ոլորտում, դժվար է ասելը, քանի որ մինչ օրս մենք ավելի շատ տեսել ենք կանաչ հատվածների ոչնչացում, այգիների հատում եւ տեղում շինարարությունների կառուցում ու նման օրինակներ, քան, ասենք, նոր անտառի ստեղծում: Մեզ մոտ, ինչպես բոլոր, այնպես էլ բնապահպանական հարցերը լուծվում են, երբ հասնում են տագնապային մակարդակի:

Նախօրեին երկրի խորհրդարանը քննարկել էր Սեւանից այս տարի 285 մլն խմ ջուր բաց թողնելու հարցը՝ ոռոգման խնդիրը լուծելու հիմնավորմամբ: Նախարար Արամ Հարությունյանը նշեց, որ օրենքի տեսակետից բոլոր ընթացակարգերը պահպանվել են, իրենք կանեն հնարավորը, որպեսզի Սեւանից բաց չթողնվի անթույլատրելի չափերի հասնող ջրաքանակ: Արամ Հարությունյանն ավելացրեց, որ Արփա գետով եւ մի քանի այլ ուղիներով ջուր է մտել Սեւան, եւ այդ գործընթացը շարունակվելու է: Այսինքն, բաց թողնված եւ Սեւան ուղղված ջրի քանակը կհավասարակշռի իրավիճակը: Սեւանի ջրի մակարդակն առաջիկա 5 տարիներին նախատեսում են տարեկան բարձրացնել 15 սմ-ով, կմաքրեն լճի ափամերձ տարածքներն ու նաեւ կհոգան լճում ձկնատեսակների պահպանման մասին. նախարարի խոսքով, միայն 1 մլն մանրաձուկ բաց կթողնվի լիճ:

Հարցին, թե Սեւանի ափին մոտեցող մարդը, որը որեւէ ծառայությունից չի օգտվում, զուտ տարածքում է գտնվում, պե՞տք է դրա համար գումար վճարի, նախարար Հարությունյանը պատասխանեց, թե Սեւանի ափամերձ տարածքներում ծրագրված է շուրջ 20 տոկոս ազատ հասանելիության գոտի, որտեղ այցելելիս հանգստացողը չպետք է որեւէ մեկին որեւէ գումար վճարի: Այսինքն, լճափի յուրաքանչյուր հատվածում լինելու դեպքում ազատ հասանելիության գոտու շրջանակներում հանգիստ կարող են զբոսնել եւ որեւէ մեկին գումար չվճարել: Ինչպիսի՞ պարզություն, չէ՞. մեր իսկ Սեւանի ափի 20 տոկոս գոտում կարող ենք առանց գումար վճարելու զբոսնել:

Թունավոր արտանետումների մասով եւս քայլեր պետք է ձեռնարկվեն: Նախարարի խոսքով, հայտնի է, որ մեքենաների թունավոր արտանետումներն անհամեմատ շատ լինում են, երբ դրանք երկար կանգնում են խցանումների մեջ: Այս խնդրի համար մի քանի լուծումներ են պահանջվում, որոնցից են, օրինակ, այլ ճանապարհներով Երեւանը բեռնաթափելը ու մեքենաների խլացուցիչներում ֆիլտրող սարքեր տեղադրելը: Նախարարության գործողությունների ծրագրում տարատեսակ ուղղություններ կան, որոնց մասին կարելի է խոսել, երբ դրանք կիրականացվեն:

ԳՈՀԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

ՕՐԱԿԱՐԳ

Այսօր

- ժամը 10.00-ին պաշտպանության նախարար Սեյրան Օհանյանը կայցելի ՀՀ ՊՆ Մ. Մելքոնյանի անվան ռազմամարզական վարժարան՝ ներկա լինելու վարժարանի ավարտական դասարանի սաների վերջին զանգի արարողությանը: Նույն օրը, ժամը 11.30-ին կայցելի նաեւ ՀՀ ԿԳՆ «Փոքր Մհեր» կադետասպետական կրթահամալիր (հասցեն՝ Կոտայքի մարզ, Քանաքեռավան, Քանաքեռի ձոր):
- ժամը 10.30-ին Երեւանի Պուշկինի անվան դպրոցի շրջանավարտների վերջին դասը կվարի ԿԳ նախարար Լեւոն Մկրտչյանը:
- ժամը 12.00-ին «Ուրբաթ» ակումբի հյուրերն են քաղաքագետ Գերասիմ Բարսեղյանը եւ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի շարժման ներկայացուցիչ Նորայր Նորիկյանը:
- ժամը 13.00-ին «Ուրբաթ» ակումբի հյուրն է 214-ամյա ընդմիջումից հետո Հնդկաստանում վերահրատարակված առաջին հայկական պարբերականի՝ «Ազդարար» պատմամշակութային հանդեսի գլխավոր խմբագիր, վերահիմնադիր Մարտին Սարգսյանը:
- ժամը 14.00-ին «Մինկա» սրահային համալիրում տեղի կունենա Յունդանսայ Կուբյունմյուրու կարատե-դո միջազգային մրցաշարի հանդիսավոր բացումը:
- ժամը 14.00-ին Առնո Բաբաջանյան համերգասրահում տեղի կունենա Ռ. Մելիքյանի պետական երաժշտական քոլեջի հիմնադրման 85-ամյակին նվիրված համերգը:
- ժամը 19.00-ին Երեւանի քաղաքապետարանը բոլոր շրջանավարտներին սիրով հրավիրում է Ազատության հրապարակ՝ մասնակցելու «Վերջին զանգ» միջոցառմանը:

ՄՈՍԿՎԱ

Վերադարձ դեպի արմատները

Մոսկվայի մեր հայրենակիցների շրջանում հաճախ կարելի է լսել պատմություններ, որ տեղի հայերի մի մասը մոռացել է իր արմատները, կորցրել ազգային ինքնագիտակցությունը, ավանդույթները: Ցավալի է, բայց դրա համար երեւի կան օբյեկտիվ պատճառներ. խորհրդային տարիներին այստեղ ազգային կյանք գրեթե չկար:

Սակայն հատկապես վերջին ժամանակներս, երբ Ռուսաստանի մայրաքաղաքում վերակենդանացավ եկեղեցական, համայնքային, հասարակական կյանքը, նկատվում է նաեւ հակառակ երեւույթը: Մարդիկ վերհիշելով, որ իրենց նախնիները հայ են եղել, ներքին պահանջ են զգում հաղորդակցվելու այդ ազգային հանրության հետ, առնչվելու նրա էությանը, հավատին, վերականգնելու իրենց տոհմածառը ուղղակի ու անձնական իմաստով:

Ռուբեն եւ Կարեն Տեր-Մկրտչյանները բնիկ մոսկվացի են: Ժամանակին Մոսկվա է տեղափոխվել նրանց պապը: Եվ սերնդափոխության ընթացքում եղբայրների պատական-հայրական հայկական արյունը բավականին «թարմացվել է»: Ռուբենը մանկավարժական եւ իրավաբանական գիտությունների թեկնածու է, պաշտոնաթող գնդապետ, երկար տարիներ աշխատել է Մոսկվայի ներքին գործերի մարմիններում: Կարենն ավարտել է ավտոմեքենաշինական ինստիտուտը եւ զբաղվում է բիզնեսով:

Եղբայրները գիտեին, որ ազգանվան իրենց հնամյա տոհմը, որ ակունք է առնում դեռեւս 17-րդ դարից, ունեցել է եկեղեցական աչքի ընկնող գործիչ՝ Կարապետ եպիսկոպոս Տեր-Մկրտչյանը (1866-1915)՝ իրենց պապի ավագ եղբայրը: Նրանք ձեռքի տակ ունեին նաեւ գերմաներեն տպագրված ընդարձակ մի հոդված նրա մասին:

«Երեւան կատարած մեր այցերից մեկի ժամանակ,- պատմում է Ռուբենը,- մտանք Հայաստանի պետական արխիվ եւ հետաքրքրվեցինք, թե ինչ նյութեր կան մեր նշանավոր նախնու վերաբերյալ: Արխիվի աշխատակիցներից մեկը, առանց չափազանցության, հանրագիտարանից «դասախոսություն» կարդաց նրա մասին, ինչը մեզ խիստ հուզեց եւ ոգեւորեց: Նույնիսկ պարզվեց, որ 1912 թվականի կաթողիկոսական ընտրություններում ներկայացված է եղել նաեւ նրա թեկնածությունը...

Ես եւ Ռուբենը,- շարունակում է Կարենը,- ցավոք սրտի, մաքուր հայերեն խոսել չգիտենք, իսկ նա տիրապետել է յոթ լեզվի՝ եվրոպականներից բացի նաեւ եբրայերենի, ասորերենի եւ լատիներենի: Մի խոսքով, որոշեցինք եւ մայրենի լեզվով Երեւանում գիրք հրատարակեցինք նրա մասին»:

Իսկ, ծանոթանալով Կարապետ եպիսկոպոս Տեր-Մկրտչյանի կենսագրությանը, պատկերացնում ես լցվում այդ նշանավոր հոգեւոր անհատականության հանդեպ՝ Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի միաբանության երեւելի եւ բազմերախտ անդամ, հմուտ աստվածաբան, փիլիսոփա, բանասեր, հայագետ, քրիստոնյա Արեւելքի հին մշակույթի գիտակ: Ծնված լինելով Երեւանի նահանգի Նախիջեւանի գավառի Ծղնա գյուղում, նա հետագայում հիմնավոր կրթություն է ստացել Եվրոպայում, իսկ Լայպցիգի համալսարանը նրան շնորհել է փիլիսոփայության դոկտորի տիտղոս: Արքազան հայրը տարիներ շարունակ զբաղվել է ուսուցչությամբ դպրոցներում, Էջմիածնի Գեւորգյան ճեմարանում, խմբագրել է պարբերականներ: Որպես տարբեր թեմերի առաջնորդ այն ծանր տարիներին մեծ աշխատանք է կատարել ազգի անվտանգության պահպանման ասպարեզում:

«Վերջերս մեր մոսկվացի ընկերներից մեկը,- ասում է Կարենը,- մեզ նվիրեց Ռուսահայոց թեմի հրատարակած՝ ականավոր հոգեւոր գործիչ, պատմաբան Մաղաքիա արքեպիսկոպոս Օրմանյանի «Հայոց եկեղեցի» գիրքը: Հաճելի է գիտակցել, որ Կարապետ եպիսկոպոսը եղել է Օրմանյանի եռանդուն ու հավատարիմ աշակերտներից մեկը»:

«Բայց ամենազարմանահրաշը գիտե՞ք թե ինչն էր,- գոհունակությամբ ժպտալով, ավելացնում է Ռուբենը: - Դպրոցն ավարտելուց հետո դուստրս ոչ այնքան ինձ համար, որքան ոչ հայ մոր համար անսպասելիորեն հայտարարեց, որ ուզում է վերադառնալ իր նախնյաց երկիր եւ ապրել այնտեղ: Եվ իսկապես, Երեւանում ավարտելով Մոսկվայի իրավաբանական ինստիտուտներից մեկի մասնաճյուղը, նա բնավորվել է հայոց մայրաքաղաքում: Այնպես որ Տեր-Մկրտչյանների մեր բազմաճյուղ տոհմը նոր շառավիղ կստանա Հայաստանում, ինչը մեզ խիստ երջանկացնում է»:

ՍՈՖՅԱ ՍՈՂՈՄՈՆՅԱՆ,
ՌՈՒԲԵՆ ՏԵՐ-ՄԿՐՏՉՅԱՆ,
Մոսկվա

ԿԱՆԱԴԱ

Պարբերականի նպատակն է իրազեկել եւ կանխարգելել

Տորոնտո (Կանադա) համալսարանի հրատարակչական լույս ընծայած (տարեկան 3 համար) «Ցեղասպանությունը ուսումնասիրողների միջազգային ասոցիացիայի» (ՑՈւՄԱ) **«Ցեղասպանական ուսումնասիրություններ եւ կանխարգելում»** պարբերականը թեւակոխել է հրատարակման երրորդ տարեշրջանը, տեղեկացնում է խմբագրությանը հասցեագրված մամուլի հաղորդագրությունը:

Պարբերականի առաքելությունն է ցեղասպանության երեւույթը ուսումնասիրելուց եւ հասկանալուց հետո իրազեկել հանրությանը դրա շարունակական ռիսկային հետեւանքների մասին, հետամուտ լինել դրա կանխարգելմանն ուղղորդված ջանքերի իրականացմանը:

Ըստ հաղորդագրության, հրատարակման 3-րդ տարվա առջեւ պարբերականը մասնագետներին եւ լայն հասարակությանն է ներկայացել ստվարածավալ հատորով, որտեղ տեղ են գտել հետեւյալ հեղինակների աշխատությունները:

Մորին Հիբերտի համեմատական ուսումնասիրությունը հիտլերական Հոլոքոստի գաղափարախոսների եւ կամբոջական մահաբեր ղեկավարների մասին, որտեղ տարբերությունների (առաջինը որակվել է «ռասայական-էթնիկական», երկրորդը՝ «քաղաքական-հեղափոխական» ցեղասպանություն) կողքին փորձ է արվում գտնելու դրդապատճառների ընդհանուր նմանությունները:

Պիտեր Սուդֆելդի եւ Սթեֆանի դը Բեստի համատեղ աշխատանքը, որտեղ ներկայացվում է զինված դիմադրության շարժման մասնակիցների՝ հրեաներին փրկելու մեջ ուսումնասիրված ջանքերը:

Տով Սկուտնաբ-Կանգասի եւ Դեզմոնդ Ֆեռնանդեսի համեմատական ուսումնասիրությունը՝ Թուրքիայում մայրենի լեզուն սովորելու իրավունքից զրկված լինելու, իսկ Իրաքում քրդերին ընձեռված կրթական հնարավորությունների մասին:

Ռոբ Ակինսի հոդվածը 1941-45 թթ. Խորվաթիայում տեղի ունեցած ցեղասպանությունը (նկարագրված սպանդներով՝ 330 հազար սերբեր, մասնավորապես հրեաներ են սպանվել) ամերիկյան արձագանքների մասին:

Վահագն Տասրյանի ուսումնասիրությունը եզակի համարվող հրեական Հոլոքոստի եւ «վերջնական փորձ» հորջորջվող Հայկական ցեղասպանության մասին, որտեղ քննության են առնված 4 հիմնական (զոհի խոցելիության աստիճանը, դեգրադացիայի ենթարկվելը, պատերազմական դրությունը եւ փոխհատուցման պահանջի վախը) եւ երեք կողմնակի (բնաջնջման մեթոդներ, տնտեսական վիճակի անկում եւ ստրատեգիական խոտումներ) գործոններ:

Թաներ Ակչամի ինքնադատական-վերլուծական գրախոսականը Գենտես Լյուիի «Հայոց կոտորածները Օսմանյան Թուրքիայում: Վիճելի ցեղասպանություն» խորագրով ժխտողական բնույթի գրքի մասին: Ակչամը, ըստ հաղորդագրության, ջախջախիչ փաստերով մերկացնում է հեղինակին եւ ապացուցում, որ նա բացարձակապես չի տիրապետում թեմային:

Հիմնեբ Կոպչիի նյութը Սերբիայի բանակում կռված հույն կամավորների մասին:

Ջերալդ Կապլանի գրախոսականը վերջին շրջանում լույս տեսած 3 գրքերի վերաբերյալ:

Էնդրու Ուոլիսի «Լուռ մեղսակիցը: Ֆրանսիայի դերը ռուանդական ցեղասպանության գործում», Սյուզան Կուկի «Ցեղասպանություն Կամբոջայում եւ Ռուանդայում: Նոր դիտարկումներ» եւ Նիգել Էլտրինգհեմի «Սարսափի հաշվետվություն: Հետցեղասպանական քննարկումներ Ռուանդայում» հատորները:

Կապլանը, ըստ հաղորդագրության, խստագույնս վերլուծել է եւ երեւան հանել մի շարք կարեւոր մանրամասներ:

Եվ վերջապես Դանիել Տուրաֆի գրախոսականը Ռեյչըլ Քերիի նախկին Հարավսլավիայի իրավաբանական-դիվանագիտական եւ քաղաքագիտական թեմաները շոշափող գրքի մասին:

Հ. Ռ.

ԴԵՏՐՈՅԹ-ԵՐԵՎԱՆ

«Հայաստան մեր այցը կյանքի փոփոխություն էր»

Ութ օր մայր հայրենիքում էին Ամերիկայի Միչիգանի նահանգի ՀԲԸՄ Ալեք եւ Մարի Մանուկյանների անվան վարժարանի (Դետրոյթ) ավարտական դասարանի 13 սաները՝ տնօրեն Հովսեփ Թորոսյանի ու հայոց լեզվի եւ գրականություն առարկայի ուսուցչուհի Անահիտ Թումաջանի ուղեկցությամբ: Վարժարանի յուրահատկություններից մեկն էլ այն է, որ հայ երեխաների հետ նույն ուսումնական ծրագրով սովորում են ուկրաինացիներ, իրաքցի քրիստոնյաներ, աֆրիկացիներ, ամերիկացիներ, ռումինացիներ, հրեաներ:

Վարժարանի տնօրեն դոկտոր **Հովսեփ Թորոսյանի** հետ զրույցից տեղեկացանք, որ դպրոցի ուսման մակարդակը շատ բարձր է, եւ հայկական վարժարանը ուսումնական տարվա ընթացքում տոնում է Թարգմանչաց, Վարդանանց, Անկախության, մի խոսքով բոլոր հայկական պետական եւ հոգեւոր տոները:

«Մեր շրջանավարտների այցը Հայաստան հատկապես ապրիլի 24-ին ունի երեք նպատակ,- պատմում էր դոկտ. Թորոսյանը,- դա կապված էր Մեծ եղեռնի 93-րդ տարելիցի հետ: Մենք այդ օրը միանալով ՀԲԸՄ խմբին ու սկաուտներին, քայլեցինք դեպի Ծիծեռնակաբերդի բարձունք ու մեր հարգանքի տուրքը մատուցեցինք մեր անմեղ զոհերի հիշատակին»:

Մեր խոսակցությանը միացավ աշակերտներից **Մայքլ Գալֆայանը** ու պատմեց, թե ինչ ապրումներ է ունեցել. «Մի պահ ինձ թվաց, թե մենք էլ ենք անցնում այն նույն ճանապարհով, որով մեր նախնիները իրենց հարազատ օջախներից հեռացել ու կոտորվել են... Իսկ երբ անմար կրակի մոտ գլուխս խոնարհեցի նրանց հիշատակին, զգացի, որ այդ պահից սկսած իմ կյանքում փոփոխություն եղավ...»:

Մարալ Քալանջյանը եւ **Վազգեն Հարությունյանը** կրկին վերապրեցին այն հուզումը, որը երբեք չի ջնջվի հիշողությունից, պատմում էին նրանք: Պրոֆեսոր Թորոսյանը շատ կարեւորեց Հայաստան այցը ու պարզաբանեց. «Այն օրերը, որ մեր աշակերտները անցկացնում են մայր հայրենիքում, վարժարանի ուսուցիչները եւ ես գտնում ենք, որ այդ շաբաթվա բարիքը համազոր է մեկ տարվա դասախոսությանը»:

Ամենայն հայոց հայրապետ Գարեգին Բ-ի ուղեկցությամբ ու առաջնորդությամբ, վարժարանի սաները այցելել են Ալեք եւ Մարի Մանուկյանների շիրմին, աղոթել ու ծաղիկներով զարդարել: Այնուհետեւ սաներին մոտ մեկ ժամ ընդունել է Վեհափառ հայրապետը: Դպրոցականներից Ալեքը, Նաիրին եւ Արփիգայլը մեկ անգամ արդեն եղել են Հայաստանում ու խնդրել տնօրենությանը շարունակել մայր հայրենիք այցերը:

Վարժարանի սաները մեծ ոգեւորություն են ապրել, երբ այցելել են Նոր Նորքի հայորդյաց տուն, ծափել ու դիտել սաների գեղեցիկ ելույթները:

Վազգենը, Վահանը, Մայքլը նշում էին, որ «10-15 տարիների ընթացքում հայրենիքի մասին նկարներից, տեսաֆիլմերից էինք տեղեկանում, իսկ երբ եկանք ու մեր աչքերով տեսանք, դա պարզապես այլ զգացողություն է, եւ երբ վերադառնանք, անպայման պիտի պատմենք, որ այցելեն ու իրենց աչքով տեսնեն ու վայելեն ազատ անկախ հայրենիք ունենալու աննկարագրելի զգացումը»:

Հայաստանի տեսարժան վայրերում զբոսնել են ու չնայած ցուրտ եղանակին, տղաները Սեւանա լճում ջուրն են մտել՝ «օծվեցինք մեր հայրենիքի ջրով ու ցուրտը չենք զգացել» ոգեւորված պատմում էին տղաները: **Անժելիկան** Թեհրանից է տեղափոխվել վարժարան, այնքան ոգեւորված էր Հայաստանով, որ ուզում էր մնալ Երեւանում:

Մայքլ Գալֆայանը երբ պատմում էր իր տպավորությունները, նշեց. «Ուրախ եմ, որ դպրոցը ինձ այսքան նման առիթ, որ ես տուն գամ՝ իմ երկիր... Իսկ երբ մայրս հեռախոսեց ու հարցրեց, թե մեր տունը կարոտե՞լ եմ, ասացի ոչ, ես տանն եմ, իմ հարազատ տանը... ու մկրտվել եմ Սեւանա լճում, Էջմիածնում ու Գեղարդում օրհնված ջուր եմ խմել: Ես մեր ընտանիքին առաջնորդելու եմ Հայաստան ու անձամբ ցույց եմ տալու այն ամենը, ինչ տեսա ու վայելեցի...»:

Վազգեն Պապազյանը պատմում էր, որ դեռ մանկուց երազել է լինել մայր հայրենիքում, «երբ իմ աչքերով տեսա մեր հիասքանչ վայրերը, եկեղեցիները, ափոփվեցի ու մի պահ թվաց, թե դեռ երազներիս մեջ եմ: 16 տարի սպասումից հետո հայտնվում եմ այդ սրբավայրերին: Ամենաշատը հավանեցի Ամբերդը, բարձրացա ամենաբարձր պարսպին, ձեռքերս պարզեցի եւ զգացի ինձ թագավոր, որը վերեւից հսկում ու զմայլվում է շրջապատով, խոխոջուն գետերով, լեռներով ու սարերով... Դա աննկարագրելի զգացում է: Ճամփին մի մեծ քար կար, Արագածի փեշերին գետի եզրին, նստեցի այդ քարին: Նկարեցի ու երդվեցի, որ դա իմ թագավորական գահն է, երբ հետ գամ Հայաստան, իմ քարին կրկին կնստեմ...»:

Հրաժեշտից առաջ **Վազգեն Հարությունյանը** մի հետաքրքրական դիտարկում էր արել ու պատմեց. «Այս 8 օրերի ընթացքում, առանց երթեւեկության որեւէ կանոն խախտելու, 45 անգամ վթարի կենթարկվեի, եթե շատ ու շատ ուշադիր չլինեի: Ես մտածում եմ, թե ինչ հնարեմ, որ ոչ մեկը վթարի չենթարկվի Հայաստանի նման ազատ, ապահով ու անվտանգ երկրում: Իսկ **Կարեն Դեմիրճյանը** շատ էր հավանել հայուհիներին ու որոշել է հետ գալ ու հարսնացու ընտրել Երեւանից...

Այսպիսի տպավորություններով մայր հայրենիքից Ամերիկա վերադարձան Ալեք եւ Մարի Մանուկյան հայկական վարժարանի սաները՝ կրկին վերադառնալու ակնկալիքով:

ՄԱՐԻԵՏԱ ՄԱԿԱՐՅԱՆ

24 ՄԱՅԻՍ 2008 ԷՋ Ա

ԱԶԳ

ՀԱՎԵԼՎԱԾ

ՄՇԱԿՈՒՅԹ

Պարբերականությունը՝ երկշաբաթյա

Թիվ 7(50)

Գեղարվեստական մշակույթի ներկայիս բազմազանությունը ժամանակի անհրաժեշտությամբ է, կարծում եմ: Մի արվեստաբան հայ մարդ ասում էր, որ դրսի ցաս փաղափներում նույն փողոցում իրար կողք-կողքի պատկերասրահները ամենատարբեր ոճի եւ ուղղության կերպարվեստ են ներկայացնում՝ դասականից մինչեւ ամենաժողոված ավանգարդիստական: Այցելու-դիտողին տրված է ընտրության լայն հնարավորություն: Այդպես է նաեւ գեղարվեստի բոլոր ճյուղերում, անգամ երաժշտության մեջ նույնպես: Ի՞նչ ենք մենք ընտրում, ո՞րն ենք կարեւորում: Ճաշակային կառավարությունը մեծ ֆինանսներ է տրամադրում՝ տարբեր ժողովուրդների հասկածքը էթնո արվեստը պահպանելու: Սեւանա կղզու եկեղեցու շրջակայքում մի հարաբերորեն դաշված խոյակատակերը լքված ու անտեր թվաց ինձ, որն իր մեջ կրում էր դարերի կյանք, դարերի մշակույթ: Ասածս ի՞նչ ձեւ եմ վարվում ճառողանցի՞, որովհետեւ տվյալ մշակութակիր ժողովրդի պատմության քարերաբեմից հեռանալու պարագայում անգամ, միեւնույն է՝ նրա հետքը՝ այդ խոյակատակերը, վանքը, երգը եւ այլն, պահպանելն անհրաժեշտություն է, որովհետեւ երկիր մոլորակի վրա ապրող մարդկության ընդհանուր հարստությունն: Ինչպիսի դիմագիծ-դիմանկար է թողնում հայ էթնոմիավորը երկիր-մոլորակի վրա: Որքանո՞վ ենք մենք այսօր մեր ազգային ինքնության հասու, ինչպե՞ս ենք կերտում մեր ժողովրդի վաղվա օրը: Մեր զրույցը՝ երաժշտագետ, «Շողակաթ» հնագույն երաժշտության անսամբլի գեղարվեստական ղեկավար Դանիել Երաժշտի հետ:

«...Հացի տեղ ունենք երգ, բայց աղավաղում ենք ինչպես հացը»

- Վերջերս մի երիտասարդ հաճախ է այցելում խմբագրատուն խորհրդատվության՝ ակցիա է փորձում կազմակերպել ռաբիս երաժշտության դեմ եւ կարծում է, որ մեր հասարակության դեգրադացիայի պատճառը ռաբիս լսելն է, բերեւս, եթե կարելի է այսպես ձեւակերպել ռաբիս մտածողությունը, ապրելու կերպը:

- Նրանց արժանապատվությունը ոտնահարվում է, դրանից կարծես զիջանցական զարթնել են ասում, հանդիպել են ճգնաժամի եւ տեսել, որ իրենց հույզերը, իրենց սրտառուչները չեն արդարանում, փորձում են ինչ-որ բան անել, սակայն դա սոցիալական խոր առնասեր ունի: Երիտասարդներին ոչ այնքան զիջելի փոխանցել է պետք, որքան առաջացնել մղում դեպի զիջելին: Պետք է ձեւավորել այդպիսի երիտասարդություն:

- Դուք Կոմիտասի անվան երաժշտանոցում եք աշխատում, ինչպե՞ս եք դա անում:

- Ինչ-որ տեղ կոնսերվատորիան բացառություն է, որովհետեւ մեր սաները 5-6 տարեկանից երաժշտությամբ են զբաղվում: Երաժշտությունը զարդնի լեզվով ներուս կրթում է մարդկանց: Ովքեր զբաղվում են դասական երաժշտությամբ, ցաս չեն աղավաղված, նրանք ունեն մտածողության դիսցիպլին, իմանիստես, 6 տարեկանից բանվոր են աշխատում, աշխատանքի համն ու երջանկությունը ճաշակած մարդիկ են: Երիտասարդը պետք է նյութի դիմադրությունը զգա, մինչդեռ այսօր հաճախ մատուցված ծուլություն է: Զանգվածային «չարկեսը», հեռուստատեսությունը, ԶԼՄ-ները մարդուն ծուլացնում են, տանում մակերեսայնության:

- Իհարկե սա համաշխարհային երեւույթ է, այդ մասսայականությունը Արեւմուտքի ափերից վաղուց արշավում եւ հիմա էլ մենք ենք հայտնվել դրան դեմ հանդիման: Ի՞նչ անել՝ բոլոր ժամանակների հարցը:

- Սա մշակութային պատերազմ է, կա նաեւ՝ տնտեսականը: Դեռատիպով, ավելի ուժեղ լծակները վերցրել են իրենց ձեռքը. նրանց պետք է համախոհ: Հոգեւոր հայրերի մոտ հասկացություն կա, որ սատանան միում է առողջություն: Բնության օրենք է, վայրէջքն ավելի հեշտ է, քան վերելքը:

Վտանգավոր մի մտայնություն կա՝ արվեստի կողդոտրւս, բնավոր տաղանդի վերագրումն իրենց նվաճումներին: Ինչո՞ւ են Աստծո տված իրենց վերագրում ու դա ներսածնցնում իրենց եկամտին: Ենթադրենք՝ մի դպրոցում տաղանդավոր աշակերտ կա (այնինչ՝ այս մեկին փչացնել չի հաջողվել), նրա տաղանդը ինչ-որ մարդիկ վերագրում են իրենց. այդ խաբուսիկ արժեքներով են քաղնվում: Արվեստի դալայները վերակառուցում են մշակույթը, խառնուրդներ սարքում: Խառնուրդը մարդկանց դուր է գալիս, որովհետեւ էժան է, հասանելի: Երաժշտը 6 տարեկանից է երաժիշտ դառնում, երկար ժամանակի կտրած, «ասողը»՝ 6 ամսում:

- Այ, ինչպե՞ս եք այսօրվա պայմաններում հոգեւոր երաժշտության խաղչությունն անում:

- Պարադոքս է. մատնչող աշխարհի սովետական տարիներին, հոգեւոր երաժշտության մեր անսամբլը, ճիշտ է՝ գրաքննության էր ենթարկվում, բայց նաեւ պետական ուշադրության էր արժանանում: Այսօր անկախ Հայաստանում պարզվում է հոգեւորի կարիքը չկա: Բախի եւ Հենդելի ծննդյան 300-ամյակներին նվիրված հոգեւոր երաժշտության փառատոնին 1985-ին «Շողակաթ» անսամբլը մասնակցել է Մերձբալթիկայում, նաեւ 1984-ին մասնակցել էր կրոնական երաժշտության Մասարիկյան (Չեխոսլովակիա) փառատոնին: Այսօր «ինքնա» է դարձել, թվում է թե երգում ենք, որ մյուսին պատահի...

Երաժշտական մշակույթը պետք է համաշխարհային լինի՝ բազմաշերտ ժանրային հնարավորություններով եւ յուրահատկությամբ իր տեղը պետք է ունենա: Սակայն պետք է հարգել նախնատուր ոգեշնչողականությունը:

- Արվեստը նախկինում ունեցել է բավականին մեծ նշանակություն հանրային կյանքում: Այսօրվա արժեքներն այլ են: Մենք խնդիր ունենք հանրային գիտակցության փոփոխության. արվեստի դերն՝ այս առումով:

- Կոմիտասն ասում էր. «Երաժշտությունը ամենանուրբ հայելին է ցեղին», եթե հայելին պղտոր է, ծուռ է, ժողովրդի արտացոլումն էլ այդպիսին է: Կոստան Զարյանն էլ ասում էր. «Մեր ժողովրդի փրկությունը նրա հոգեկան զարգացման մեջ է, նրա մտավոր վեհության եւ մեծության մեջ: Եթե մշակույթը դուրս դրվի, կընկնենք խաղաղության ծննդյան սարի կամ կյանքի մեռնողի մաս, կամ խառնուրդում»: Այսօր երեւն էլ վխտում են՝ դարձել ենք խառնուրդ, մեռնողի մաս, ապագայինին ծննդյան սարի ենք ընկել:

Եթե հասարակության մեջ հոգեւորի պահանջարկ չկա, ուրեմն հիվանդ է այդ հասարակությունը: Մի հաշվարկ կա արված, որ հայ ժողովրդին աշխարհում 70 տոկոսով ճանաչում են Արամ Խաչատրյանով, ոչ թե «հայրենի խորհրդային» կամ տնտեսական 12 տոկոս առով: Սակայն ժամանակ հանդի՞ տոկոս է եղել տնտեսական անը, հանի տոկոսը է եղել, ո՞վ է հիշում: Բայց տարերն են մնացել: Եթե մշակույթը աղավաղվում է այսօր, տարերն էլ կարող են աղավաղվել՝ «քաղաքացնել», «հեռացնելու» նպատակով, դ, ճ, ծ- ն ո՞ւմ են պետք, կարող են չէ՞ մի օր մտածել: Ինչպես այբուբենն է համակարգված, այնպես էլ՝ երաժշտությունը: Սիրել նշանակում է պահպանել ռուսակի ձեւ, ասում է փիլիսոփան: Իսկ մշակույթների, տարբեր սեռերի արվեստների խառնուրդը, որ անում են այսօր, հեռանկարային է, սա չափորոշիչ դասական օրինակների հետ, ինչպես օրինակ իտալական թեմայով Պագանինին՝ կատակ, իսկ Ռախմանինովը ռապսոդիա են գրել: Դա համեմատ մարդկանց երկխոսություն է եւ չպետք է համարձակել, երբ ժողովրդականը առանց խառնում են խորթ տարրերի հետ:

Կոմիտասի մասին Չարենցը գրել է՝ «*Անհաղթ ազնիվ տաղերը երկրից երկիր, որպես մարդ՝ Անհայրենիք մնացել, որ հացի տեղ ունի երգ*»: Հիմա էլ հացի տեղ ունենք երգ, բայց աղավաղում ենք, ինչպես հացը: Այսօր դասական երաժշտության վրա Գերմանիայում 30 անգամ ավելի ֆինանս է ծախսվում, քան՝ մնացած ժանրերի: Նիցշեն ասում էր. «Որքան ի՞նչ քան է պետք երջանիկ լինելու համար՝ պարկապզուկի մի փոքր հնչյուն եւ երգ»: Գերմանացին երգելով իրենն Ալեսված է զգում, ուղղակի կապ է տեսնում արվեստի հզորության եւ ազգի միջեւ: «Մեզ համար մուզիկյան ու պոեզիան, եւ մեր աշխարհը կղարծա խորքանոց», ասում էր Բեթհովենի ու Վագների եւ մեր Գողթան երգերի երկրպագու Գարեգին Նժդեհը:

Աղաղակում ենք, որ թուրքը Ադրբեջանում ջարդ է կազմակերպում, իսկ մեր երբ սալ մենք ոչնչացնում ենք մեր արժեքները: Խաչքարերի ջարդանքը երեւում է, երաժշտությանն անտեսանելի է: Ես կարեկցում եմ այդ մարդկանց: Մեր երեխաներն են մեղք, որ չեն զգալու հայի համը, հայ մշակույթի համը, առողջ միջավայրում չեն մեծանալու: Ինչպես երաժշտության մեջ կա թեմա, մեղեդի, նվագակցություն, այնպես էլ հասարակության մեջ: Անհատը մեղեդին է, նվագակցությունը հասարակությունն է: Եթե վատ ես նվագակցում, մեղեդին աղավաղվում, ղրտորվում է:

- Հասարակության ներհին կյանքը ղղտորված է, երաժշտությունն աղավաղվում է: Բայց երբեմն արվեստագետներն ունենում են արտերկրի որակյալ մշակույթ վայելելու բերկրանքը: Դա մեզ որեւէ բան հուշո՞ւմ է: Իսկ ազդեցություններ ունենո՞ւմ է:

- Ես անել եմ՝ երկնահարի պես մոխրանում, գնում, հետ չեն թողնում նրանք: Համեմատ կոմպոզիտոր, խորաքաղաքանց դիրիժոր է Պենդերեցկին: Մեծ նկեր էր հայ արվեստագետներին: Այս տարին Պենդերեցկու տարի կարելի է կոչել: Բայց այս փայլատակումները ժողովրդի սեփականությունը չեն դառնում, չի ազդվում նա, չի խաղախանվում... թախտադող ընծեռ էի խանգարում են Կամերային սան համերգները («Կոմիտասխոսակի իրեղևանին փոխնախարարը խոսում էր. ուկի մեղալ էր տալիս, ընծեռ հաջում էին դրսում, թղթակիցն ինձ է հարցնում՝ ինչ անաց...):

Արվեստն ունի բազմաթիվ՝ հաղորդակցման, զվարճանքի, կրթելու, սեր արթնացնելու ֆունկցիաներ:

- Նաեւ՝ բուժական:

- Այո: Սակայն այդ բազմազանությունից ընտրում ենք հեդոնիստականը՝ վայելքները, հաճույքը: Մինչդեռ պետք արվեստից վերցնել աստվածայինը, այն, ինչ սեր է արթնացնում մերձավորի նկատմամբ, մարդկային փոխադարձ քրիստոնեական կոչտուման, այլ ոչ՝ տալ ինչ-ուների կորիզ տասանմանը, որ թմրամոլության է վերածվում: Մեծն Հենդելն ասում էր, եթե իր երաժշտությունը միայն հաճույք պատճառեր, ինքը կդադարեր ստեղծագործելուց: Նա նպատակն էր մարդկանց կատարելագործել, նորոգել:

- Մենք մեծ անհատների, մշակույթի պակաս կարծես չունենք: Դա մեզ չի՞ կարող պաշտպանել: Այսօր ունենք ահավասիկ խաղախվերպվելու անհրաժեշտություն: Հարուստ մշակույթ ունեցող ժողովուրդը ինչո՞ւ այսչափ «սնանկացավ» հոգեպես:

- Իմանուիլ Կանտը իր «Մարդաբանություն» աշխատության «ժողովրդի բնավորությունը» գլխում համեմատում է տարբեր ժողովուրդներին: Նա նշում է, որ Թուրքիայում ապրող ազգերը երբեք սեփական նկարագիր չեն ունեցել եւ չեն էլ ունենալու, ուստի չի ուզում անդրադառնալ նրանց:

Հույների մասին ասում է, որ նրանք դաժանորեն ճնշվում են թուրքերի եւ ոչ պակաս հույների կողմից՝ ներսից: Փիլիսոփան հայերին բնորոշում է որպես խելամիտ, աշխատասեր եւ առեւտրական հատուկ ջիղով օժտված ժողովուրդ, որոնց ուղիղ ժողովուրդներ ընդունում են գրկաբաց: Եվ ավելացնում է, որ հայերի բնավորությունը գերազանցում է ժամանակակից հույների քծնամիտ եւ ստորին բնավորությանը: Փիլիսոփան եզրակացնում է, որ երբեմնի հույն դասական, հերոսական ժողովուրդը թուրք եւ հույն կեղեքիչների լծից փչացրել է իր բնավորությունը:

- Նույնը կարող է պատահած լինել նաեւ մեր ժողովրդի հետ:

- Այո, այսօր նման կացություն է Հայաստանում՝ դրսից օտարներն են մեռում, ներսից՝ յուրայինները: Ոմանք մխիթարվում են, թե հայ կեղծիքը, հանցագործը լավ է, քան՝ օտարը: Սա հիշեցնում է մի զավեշտալի դեպք: Մի ազգասեր մարդ ուզում է իմանալ ընկերոջ վեցի մասին: Պարզվում է, որ նրա տղան անառակացել է, բայց տղամարդու հետ: Այս ազգասերը մխիթարական հարց է տալիս. «Է՞, գոնե հա՞յ է»...

Սայաթ-Նովան էլ ասում էր, թե չի նեղանում հալածող օտարից, քանզի նաեւ իր հարազատն է հալածում: Սակայն Սայաթը խոսում էր զգացիրս սիրեցյալի մասին, այլ ոչ թշվառին խղճողների մասին:

Մեր ամենամեծ նվիրյալներից Գարեգին Նժդեհի ձեւակերպմամբ «Երկիրը հայրենիքի աշխարհագրական զգածն է: Հայրենիքը այդ երկիրը մշակող ժողովրդի ոգին է, նրա մշակույթը»: Մեկ այլ իմաստուն այր ծայնակցել է Նժդեհին, ասելով, թե կենդանի հայրենիքը ժողովուրդն է: Ճշմարիտ հայրենասիրությունը ժողովրդասիրությունն է: Այսօր աշխարհը հիանում է եգիպտական բուրգերով, սակայն այդ ժողովուրդը ինչպես Տերյանը կասեր, անհետացել, դարձել է փոշի: Այնպես չլինի, որ ժամանակներ անց մարդկությունը հիացմունք ապրի մեր «բուրգերով», բայց ապրե՞՝ առանց մեզ...

Զրույցը՝ ՄԵԼԻՆԱՅԻ ԲԱՂԴԱՍԱՐԻ

«Շողակաթ» հնագույն երաժշտության անսամբլը

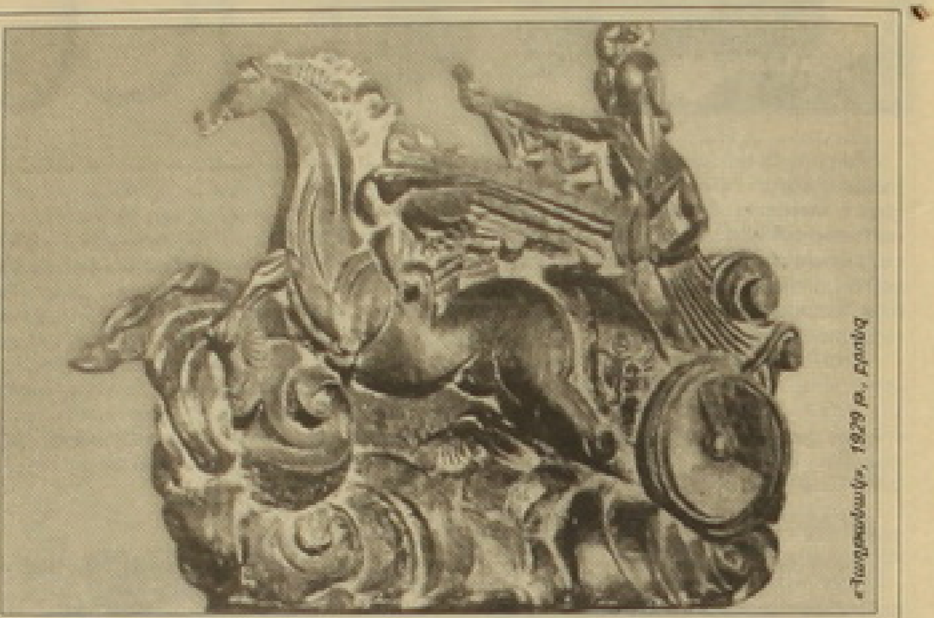

«Պեգասոսներ», 1929 թ., բրոնզ

ՌԱՖԱՅԵԼ ՀԱՄԲԱՐՅԱՆ

Հակոբ Գյուրջյան–վերադարձ

Մոտ մեկ դարով են իրարից բաժանվում սույն ներածագրվող իրադարձությունները, որոնք քարիկադի երկու կողմերում են տեղաբաշխել հակառակ ուժերի՝ անբաղդատելի թե՝ անցած ճանապարհով, թե՝ ղավանանքով, թե՝ մշակույթով, թե՝ ավանդներով: Սա եղել է, կա ու կլինի հնամենի հայոցի տիրոց եւ նորելուկ անհայտ հավակնորդի միջեւ ճակատագրական բախում համոյն հողի եւ ապրելու իրավունքի եզերում, որն ունի հազարավոր վավերացումներ հոգուս առաջինի եւ գրեթե ոչինչ ի նոյաստ երկրորդի:

Դեռ խորհուրդների օրոք ձեռս ընկավ «Շուշի եւ շուշեցիներ» գրքույկը հեղինակությամբ ազերի կամ, ինչպես հիշատակվում է հին փաստաթղթերում, կովկասյան թաթարների ցեղին պատկանյալ ոմն հրան Շուշինսկու, որտեղ թվարկվում են յուրային անուն կարգի հերոսներ, անվանիներ ու հռչակավորներ, սակայն չի բերվում որեւէ հայ անուն, չի պատմվում դեռ, ազգային ու ստեղծագործական որեւէ սխրանք՝ արարված ձեռամբ ու մտոք հայի: Միշտ այս սկզբունքով էր կառուցված նաեւ ադրբեջանցիների պատրաստած եւ Մոսկվայի կենտրոնական հեռուստատեսությամբ սփռված հաղորդումը՝ այս անգամ կիրառյալ ողջ Ղարաբաղի նկատմամբ: Ովքե՞ր են հայերը. չկան այդպիսիք Ղարաբաղում…

«Եռանկի միլլեթի»՝ խորունկ հեէերը քերելու հարայրային հաղաճակամությամբ անմնաամենիցի, քարքարոսական երեւակայության մեծ ակամաստս ենք նաեւ լուսավորյալ Արեւմտյան գարում: Բոլորովին վերջերս ազերիները հողին հավասարեցրին մարդկային եւ քրիստոնեական քաղաքակրթության փայլուն նմուշներից մեկը՝ Ջուղայի հայոց նրբակերտ խաչքարերի անտառ-գերեզմանոցը: Համոզեցին, տեղը հրաձգարան սարքեցին եւ միջոց հիմա մնում են անպատիժ…

Ով ասես եւ ինչ ասես կուլ չի գնացել այս վայրիվերո վերաքերմունքին: Եղել են հուժկու հակահարվածներ, կան ու լինելու են: Ես որոշեցի դրա անհամար ապացույցներից առանձնացնել մեկը, մի քանի անուն՝ հեստամենելով երկու նպատակ. հավաստել հայի բազմաշնորհ մշտանեկայությունը Ղարաբաղում, մասնավորապես Շուշիում, եւ, ամենագլխավորը, ահազանգել՝ Արցախի ժողովրդագրական տագնապալի վիճակը շեշտելու այլ միջոց չկա. հան հայի գերակշռող, վերարտադրվող ներկայությունը մեր հինավուրց նախնիների, մեր պապերի, մեր հայրերի օրհնյալ հողում:

Գործող անձինք.

Որպես գլխավոր, որպես անցյալի, այսօրվա եւ վաղվա վարակերտի խորհրդանիշ՝

ՀԱԿՈԲ ԳՅՈՒՐՋՅԱՆ, քանդակագործ, ծնվել է 1881-ին Շուշիում, վախճանվել 1948-ին Փարիզում:

Մեր օրերում նրա օրինակին իմացյալ, գուցե եւ քննուրույնաբար հանգած՝

ԱՐՏԱՇԵՍ ՂԱԶՐԻՅԱՆ, ծնվել է 1937-ին Արցախում, գրող, արձակագիր, սովորել, ապրել եւ աշխատել է Երեւանում: Հիմա բնակվում է ծննդավայրում, Հադրութի շրջանի Մեծ Թաղլար գյուղում:

Մի խանի անհրաժեշտ տեղեկություն Գյուրջյանի հարուստ, բեղմնավոր, ոգեշունչ, ազգաշունչ, աշխարհաշունչ կյանքից.

«Նա ծնված էր Ղարաբաղում եւ մնաց ղարաբաղցի մինչեւ վերջին ռոպեն: Սիրում էր երազել բնության ծոցում… սիրում էր արեւելյան փիլիսոփայություններ, ուսմունքներ եւ հեքիաթներ, սիրում էր հողը եւ բուսականությունը եւ նրանց մեջ գտնում մի անհուն գեղեցկություն: Իր երիտասարդության Շուշիում նա մասնակցում էր Կարա-Մուրզայի խմբերին, ուր երգում էր սոլո: Շուշեցիները նրան ծափահարել են խանդավառությամբ, երբ նա խաղում էր մեր անմահ Պարոնյանի «Ազգային ջոջեր»-ում: Քանիցս նա առաջնորդել է պարեր: Քանիցս տիկին Սիրանույշը, հայ մեծ արտիստ, ասել է. «Հակոբ, հայերենդ կաղում է (նկատի է առնվել ղարաբաղցուն դժվար տրվող արեւմտահայերենը – Ռ. Հ.):… Նա ամեն անգամ կպատասխաներ. «Լեզվիս աղխատության փոխարեն ունիմ սրտի եւ զգացմունքի հարստություն»:

Այս տողերը, որ տպագրվել են Նյու Յորքի «Հայաստանի կոչնակ» հայաստա թերթում 1949-ի ապրիլին եւ պատկանում են Հակոբ Գյուրջյանի վաղեմի բարեկամ բժիշկ Ս. Մելիք-Փարսադանյանին, ամենեւին չեն գրվել նրա համար, որ հերքեն ինչ-որ «խաների», այլ պարզապես ներկայացնեն հայերի մշակութային բարձր կազմակերպվածությունը Շուշիում, նրանց, բազմակողմ ու բազմաբովանդակ հոգեւոր կյանքը, առաջա քանդակագործի ընդդյանից մասնակցությունը նրան, նրա ընծեռող խառնվածքը: Իրավ, ընորհիվ հայերի խելացիս նախաձեռնությունների, Շուշին դեռ միջնադարից եղել է Անդրկովկասի առեւտրա-արդյունաբերական եւ մշակութային ծանաչված կենտրոն:

Մեծահոգյակ Հովի. Աբելյանն օգնությամբ ձեռք է մեկնել շուշիաբնակ ալյազգիներին: Հայ դերասանների գերակշիռ եւ ադրբեջանցիների մասնակցությամբ առաջին անգամ 1904-ին ադրբեջաներեն են բեմադրել Շեքսպիրի «Օթելլոն»: Շատ են շուշիաննուն այսպիսի անվանիները, Հակոբ Գյուրջյանը՝ նրանց շարքում: Փառաբանական խոսքեր ոռնելու փոխարեն դիմենք վավերագրություններին՝

ԳՈՒՍՏԱՎ ԿԱՆ, «ԲՈՑԱՐ», ՓԱՐԻԶ.–«*Իմ նաշխարհյան ճգտող ամեն մի արվեստագետ, երբ նա ուզում է ապացուցել, որ ընդունակ է կերտելու դասական մնայուն գործ, նախ պետք է կարողանա ստեղծել այնպիսի քանդակներ, ինչպիսին են «Լեդան», «Մայրենն», «Նստած կինը», որոնք օժտված են մեկում գծերով եւ բխում են մի գողտրիկ ներհայեցողությունից… Հայ լինելով, Գյուրջյանը սերում է ԱՐՈՒԿԱՆ ՀՆԱԳՈՒՅՆ ծյուղից, ծանոթ է արեւելյան արվեստի շքեղությանը եւ խոնարհվում է նրա առաջ»:*

ՄՈՐԻՍ ՖԵՈՅՅԵ–«ՖԻԳԱՐՈ ԱՐՏԻՍՏԻՔ», ՓԱՐԻԶ.–«*Գյուրջյանը ԱՐՅՈՒՆԱԿԻՑՆ է ՎԵՐԱԾՆՆԴԻ արվեստագետների: Մարդ սխանչանում է դիտելով նրա մի շարք նորամուծություններ, որոնք, կարելի է ասել, որ գունավորում են հողը»:*

ԴԻԵԳՈ ՍԻԵՌ, «ԹԱՆ», ՓԱՐԻԶ.–«*Գյուրջյանի քանդակներն ի հայտ են բերում ՆՈՐՈՒՅԹ եւ ՀԱՆԴՈՒԳՆ մի ոճով: Գործելու կիսանդրու անհատ իրապաշտությունից նա անցել է Տոլստոյի քանդակի ճամականի իրապաշտությանը: Այդտեղից նա ձանապարհվում է դեպի զարդարվեստական մեկնաբանությունները, ուր մարմինների շարժումն է փառաբանվում առանց կնամնելու նրանց ծավալներից»:*

ԴԵՆԻ ՌՈՇ, «ՌԵՆԵՍԱՆՍ» պատկերասարահի կատալոգ. «*Պարոն Գյուրջյանի գործը գրավել է ամբողջ ԱՇԽԱՐՀԻ ՍԻՐՏԸ իր ճեմարանապատում ներմնշանով: Որպես քանդակագործ նա ճեմավորվել է Ֆրանսիայում, բայց միայն իր կրթությամբ է պատկանում մեր երկրին: Թվում է, թե մեկն է արեւելյան ՃԱԳՈՒՄՈՎ ԱՆՑԻԿ քանդակագործներից, որոնք պետք է որ ծնված լինեին Հունաստանի՝ վաղնջական կայսերով Ասիայի եւ Եգիպտոսի արվեստագետների հետ կապված արվեստանոցներում»:*

▼▼▼

Աշխարհը կրկին վերաբաժանելու կամքով ելավ դժնի ժամը, առաջին Աշխարհամարտը: Ժամ, որի հանկարծակի ավերումը Գյուրջյանի սուր աչքն ու խորաթափանց միտքը կռահեցին անմիջապես: Մենք ունենք դրա փաստացի վկայությունը.

ՀԱԿՈԲ ԳՅՈՒՐՋՅԱՆ, նամակ ռռն Նինայի, Փարիզից Լոնդոն, 1914 թ. հուլիս.

«Թանկագին Նինա,

Ես ու Անթասը ոռոեցինք Ձեզ հեռագիր ուղարկել: Ինչո՞ւ: Ահա պատճառը:

Թուրքիան վճռել է պատերազմ հայտարարել Ռուսաստանին եւ զորագնդավանդներ է ուղարկել Կովկասի սահմանները: Կասկած չկա, որ Թուրքիան կմտնի պատերազմ:…Ինչ դիրք կբռնեն Կովկասի թաթարները՞… Հավանաբար նրանք կանցնեն Թուրքիայի կողմը եւ Կովկասում կրկին կոտորածներ կսարքեն:

Ֆրանսիայում բոլոր երիտասարդներին զորակոչել են: Փարիզ շատ վիրավորներ են բերել եւ մենք զբաղվում ենք նրանց խնամքով: Բայց այդ բանն առանց մեզ էլ կանեն: Իսկ Կովկասում մենք անհամեմատ մեծ օգնություն կարող ենք ցույց տալ: Անհրաժեշտության դեպքում կպատրաստվենք մեռնելու: Պատերազմը երկար կտեւի եւ իր հետ կբերի մի շարք բարդություններ ու փոփոխություններ: Անհրաժեշտ կլիներ այդժամ երկար ժամանակ անտարբեր մնալ դեպի մերձավորների ճակատագիրը, որոնց գլխին կախված է մահացու վտանգ: Հենց դա էլ մեզ իրավունք է տալիս եւ պարտավորում մեկնելու անմիջապես, առանց վայրկյան կորցնելու: Անթասը նույնպես որոշել է թողնել ծառայությունը, որը նրան մեծ ապագա է խոստանում եւ անել ամեն ինչ, որ օգտակար լինի այնտեղ… Մեր հայրենիքի ծառերը մեզ համար շատ ավելի թանկ են, քան մեր ծառայության եւ կարիերայի շահերը:

Բայց մի բան խանգարում է մեզ ի կատար ածել մեր ազնիվ մտադրությունը… Եվ ահա մենք դիմում ենք ձեզ՝ բոլոր Ավագովներին, Մելիքովներին, Համբարձումովներին, Հակոբովներին, Կովկասի բոլոր հայերին, որոնք այդտեղ, Լոնդոնում են, խնդրելով գումար հանգանակել մինչեւ Մոսկվա մեր ճանապարհածախսը հոգալու համար: Մոսկվայում ես յուրացուցիչ միջոցներ կհայթայթեմ, երբ դրանք պակասեն: Ամեն ինչ թողնում եւ մեկնում ենք Կովկաս՝ օգնություն հասցնելու մերոնց: Կարծում եմ, որ դուք կաջակցեք այդպիսի բախտորոշ մի գործի: Միեւնույն է, ինչ էլ լինի, օգնություն ցույց տաք, թե՝ չէ, մենք կգնանք: Վաղը չէ մյուս օրը ես անհրաժեշտ բոլորով մեկնում եմ Բորդո: Անթասը կսպասի Փարիզում այս նամակի պատասխանը ստանալու, որն անպայման ուղարկեք հեռագրով:

Ի վիճակի եք հավաքելու այդ դրամը: Եթե այո, կանցնենք Լոնդոն փողը վերցնելու եւ ձեզ հրաժեշտ տալու գուցե վերջին անգամ…

Անկեղծ՝ Ձեր Հակոբ»

▼▼▼

Խոսքին եւ երդմանը տեր մարդ էր Հակոբը: Նրա կյանքը լի է աննախանձուսպասելի եւ աներեւակայելի դեպքերով: Նրա ուղին հատվել է Չերվանգյանի, Շահնուրադյանի, Թեոլեննգյանի, Սարյանի եւ այլոց հետ: Ընդել է ռոդենյան շունչը, գերվել նրա «Մտածողը» արձանով, որն անտարբեր չէր թողել ողջ Փարիզն ու աշխարհը: Նիստուկաց, ընկերություն եւ բարեկամություն է ունեցել Գորկու եւ Շալյապինի հետ: Պատմաբանվել է կինոփավերագրություն, որի կադրերում Գյուրջյանը Լենինի կողքին մասնակցում է Մարքսի հուշարձանի հիմնարկեքին, որը պետք է տեղադրվեր Մոսկվայում եւ որի քանդակման իրավունքը նա նվաճել էր՝ հաղթելով մրցույթում: Մինչ նացիստական Գերմանիայի արշավանքը ԽՍՀՄ-ի վրա, որի մի մասնիկն էր Հայաստանի խորհրդային Հանրապետությունը, նա նամակագրություն է ունեցել Հիտլերի մերձավորագույն զինակից Բենիտո Մուսոլինիի հետ, որն հատկապես սիրահարված էր եւ հույսեր էր ներշնչել Հակոբին, թե իրականացնելու է նրա քանդակագործական վիթխարի մտահղացումը: Չեղավ եւ մեկը, եւ մյուսը: Թեեւ Լենինը կոմունիստ էր, իսկ Մուսոլինին՝ ֆաշիստ, բնույթով նրանք նույնն էին՝ խոստանավոր, հավակնոտ, դիվանագիտությունը սորին քաղաքական հաշվարկներին եւ կրերին ծառայեցնող: Գյուրջյանը բոլոր հիմքերն ուներ խորապես հիասթափվելու մասնավորապես Լենինից, ով խիստ անմոռաց, գրեթե թշնամական դիրք գրավեց հայերի եւ Հայաստանի նկատմամբ: Ղարսը, Ղարաբաղն ու Նախիջեւանը (Հակոբը Փարիզից եկել էր պաշտպանելու հայրենիքը), Լենինն իր ազդեցիկ կուսակից Ստալինի ձեռամբ, ի բավարարումն Թուրքիայի՝ ինտերնացիոնալիստ խաղացող, իրականում հայ, հույն, բուլղար, ասորի, քուրդ ժողովուրդների դահիճ Աթաթուրքի պահանջների, հանձնեց ի ծնորհնումն Թուրքիայի եւ սարքովի նոր պետություն Ադրբեջանի: Այս դառն իրողությունները նա ծանր էր վերապրելու հետո, իսկ հիմա, ինչպես ինձանում ենք Գյուրջյանի առաջին կնոջից՝ Հայկանուշի նամակից, (ուղարկված Շուշիից Փարիզ 15.8.1914 թ.), իր մտահղացումը հաջողությամբ գլուխ է բերել.

«*Չգիտեմ ինչ անեմ, ես ուղղակի հուսահատության մեջ եմ, ինքնից ոչ մի տեղեկություն չկա, Հակոբ: Երեկ թերթերում կարդացի, որ Փարիզից 150 հայեր որպես կամավոր մեկնել են Ռուսաստան: Ես կանխագգում եմ, որ դու էլ նրանց մեջ ես*»:

Ահա եւ պատմական հավաստումը.

ՎԿԱՅԱԿԱՆ

«*Ռուսաստանում Հայաստանի Հանրապետության դիվանագիտական միսիան սույնով հաստատում է, որ քանդակագործ-նկարիչ Հակոբ Մարգարի Գյուրջյանը 1915թ. սկզբից մինչեւ 1917թ. հուլիս գտնվել է զինվորական ծառայության մեջ: Նա սատարել կոնտուզիայի է ենթարկվել եւ ուղարկվել Մոսկվա՝ բուժվելու եւ կազդուրվելու:*

ՀՀ ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ Ե. ԵՂԻԱԶԱՐՅԱՆ»

Հակոբ Գյուրջյանը, ինչպես եւ ամբողջ կամավորական շարժումը, անձնուրացության սխանչելի օրինակներ ավին, բայց շատ բան անել չկարողացան հօգուտ հայրենիքի: 1917-ի փետրվարյան ապա եւ հոկտեմբերյան հեղափոխությունների էյֆորիան, որ սկզբնական շրջանում վարակել էր նաեւ Հակոբին ու ոգեշնչել կերտելու Մարքսի ու Լենինի արձանները, մարելու էր արագորեն: Փաստերը համառ էին եւ հետեւողական. Բոլշեւիկացած Ռուսաստանի կողմից թուրքական ճակատի մերկացումն ու լքումը, հայկական բանակը թուրքական հրոսակների դեմ-դիմաց մենակ թողնելը, միլիոնավոր անմեղների կյանքեր խլած 1915-1923 թվականների հայոց եղեռնը Թուրքիայում, ապա եւ բուն Հայաստանում ու, ամենաեղկելին՝ հայերի դաժան կոտորածը քանդակագործի պաշտելի Շուշիում արդեն կոմունիստների օրոք, հենց այն «բարդություններն ու փոփոխությունները» էին, որոնք հուռւս քաղաքագետի պես դեռ 1914-ի ամառը գուշակել էր յուրայիններին օգնության շտապող քանդակագործը: Զինվորական պարտքը նա կատարում էր փայլուն: Որպես հրաձիգ կամ բեղանորդաձիգ՝ հազիվ թե: Հավանաբար, նույնիսկ հաստատապես՝ շտաբային էր: Ռուսիետեւ դեռ ուսման ծախսերը հոգալու համար նա որպես ազատ վարձկան հավաքագրվել էր ռուսական բանակ՝ բացառապես զբաղվելով թարգմանությամբ եւ գծագրմամբ՝ շնորհիվ նկարելու տաղանդի: Բացի այդ, նա հիանալի տիրապետում էր լեզուների՝ հայերեն, ռուսերեն, ֆրանսերեն, ադրբեջաներեն, որը գրեթե նույն թուրքերենն է՝ շատ անհրաժեշտ կարողություն շտաբի համար:

Ռազմերթերում եւ կայանատեղիներում հանդիպող կալքը, ուրվապատկեր հիշեցնող ճարերը, կոծերը նրա ձեռքերում արագորեն վերածվում էին քանդակների, որոնցում սպաները, շարքային ծակատայինները ճանաչում էին իրենց: Դրանցից մեկը, որ հետագայում Թիֆլիսում հաղթարկեց եւ վերջնական տեսքի բերվեց՝ ազգային պարծանք Անդրանիկն էր: Գյուրջյանը ոչ քաղաքագետ էր, ոչ էլ՝ զինվորական: Եթե հարել էլ էր որեւէ կառույցի, ապա դա գեղարվեստի եւ գրականության ինտերնացիոնալ միությունն էր՝ 1905-ին հիմնադրված աշխարհահռչակ քանդակագործ Օգյուստ Ռոդենի օրհնանքով, միություն, որը դեռ 1912-ին Հակոբին հրավիրել էր անցնելու իրենց շարքերն առանց նրա դիմումի, պարզապես հիացած արվեստագետի ստեղծագործություններով: Բնությունը նրան ծնել էր իբրեւ հոգեւորի

Տես էջ 7 ▶

ԳՐԻԳՈՐ ԱՃԵՄՅԱՆ

ՄԻ ՔԱՆԻ ԽՈՍՔ

«Ազգ»-ի էջերում արդեն հայտնել եմ բանավեճից իմ դուրս գալու որոշման մասին եւ մտադիր չեմ դրժել խոստս: Համարում եմ, որ Զարյան-Քոչար-(եւ եթե այդքան մեծ է մեկ տարի հետո «ժուռնալ մտնող» ընդդիմախոսի ցանկությունը)-Կարոտսիկյան եռանկյան մասին ասել եմ եթե ոչ ամեն ինչ, ապա շատ բան: Բայց լռությամբ անցնել «Ազգ»-ի նախավերջին «Մշակույթում» Դավիթ Գյուլզադյանի հոդվածի... խորագրի կողքով՝ վեր է իմ ուժերից: Այն կառուցվում է այսպես՝ «Եռանկյան բութ անկյունները՝ սուր չափումներով»: Դո՛ւրս եկ, ընթերցող, պատշգամբ, ծխի՛ր ծամկոտ, մեծ մտիր, նորից վերցրու թերթը, տրորի՛ր աչքերդ, մեկ է՝ այդպես է գրված: Մի՞թե այդ բառերը գրողին գոնե միջնակարգ կրթությունը չի հուշել, որ եռանկյունին **բութ անկյուններ** չի կարող ունենալ... Սարսափելի՛ եռանկյունին, որը դեռ ենթակա է «սուր չափումների», դուրս է փախչում էվկլիդեսյան երկրաչափության համակարգից եւ կարող է ինձ զրկել նորմալ մտքից:

Մեծ է եղել չարաճճի ցանկությունը՝ «խաղալ» իմ «Մահարի-Զարյան-Կարոտսիկյան եռանկյան սուր անկյունները» («**Ազգ**», 2007, հավելված «Մշակույթ», 19 մայիսի, թիվ 10) խորագրի հետ: Բայց գրականությունը «չիկ-դասա» կամ «յոթ խար» չէ, եւ հոդվածագիրը սայթաքել է անծանոթ դաշտում՝ առաջին իսկ քայլից:

Ստի այս մռայլ կարգապահությամբ էլ գրված է «Գյուլզադյանի ճառագրությունը», որտեղ հանդիպում ես «սխրում չափված» մեկ այլ զավեշտական տրամախոսության. «...եթե Կարոտսիկյանը լուծում գտնող լիներ, կարծեր սուրտ այնման, որքան Անենյանն է արդեն...»:

Ընդմ... Դե-սա-ինչ-ի՞նչ է: Եթե չեմ սխալվում, արդ, նկատի ունենալով Մ. Կարոտսիկյանի դասական 87 եւ իմ 75 տարիները, հոդվածագիր-կասանդրան գրականության անհայտ եւ միայն իրեն հայտնի միջոցներով կատարում է բախտորոշ կանխատեսում, որը վերաբերում է առաջա 12 տարիներին... «Գիրքվալ չի»,- ասվում է նման դեպքերում, անհնենալի են Տիրոջ ճանապարհները, բայց միանգամայն հնենի եւ անժխտելի է իրողությունը, որ խորհնաս այդ կռվանը վերցված է մի բանավեճի զինանոցից, որտեղ ձուկ չեղած տեղը խեցգետինն էլ ձուկ է համարվում եւ «Իսկանն» հակադրվում է «բալլանը»:

Իսկ «բարոյա»-սարիֆային այդ արժանալի եւ զարմանալի գյուլզադյան սանդղակում ինչ տեղեր են զբաղեցնում 68 տարեկան Զարյանը կամ ասենք 55 տարեկան Քոչարը, եւ ինչ «բալլանային» հետեւություններ այս դասական փաստերից... հարցե՜ր, հարցեր, որոնց դժվար կպատասխանեին հայտնի ասույթի տառը զիտունիկները...

Չեմ ճանաչում հոդվածագրին, բայց եթե անգամ աշակերտ է նա դպրոցական, եղի ցանկանում եմ, որ հասնի նկազացրյնը իմ մեծադասական տարիքին եւ առաջա տասնամյակները հաջողությամբ օգտագործի իր ֆիզիկական եւ մտավոր հասունացման համար:

Եվ թող ապրի նա հանգիստ, որովհետեւ խղճի խայթը խորթ է եղել նրա կուռքերին՝ սոցռեալիզմի կարկառուն ներկայացուցիչներին:

Հ. Գ. Այսօր, մայիսի 21-ին, մոսկովյան «Կուլտուրա» հեռուստաալիքով բախտ վիճակվեց դիտելու «Ձեռագրերը չեն այրվում» հաղորդումը՝ XX դարի ռուս մեծ գրող Անդրեյ Պլատոնովի ձեռագրերի եւ արխիվի մասին: Հիրավի, ազգը, որը Պլատոնովներ է ծնել, իրավունք ունի պարծենալու գրողներով, որոնք անհնարին իրադրություններում հավատարիմ են մնացել իրենց կոչմանը: Իսկ իմ դառնացած հոգում ցանկություն առաջացավ ընթերցողին ներկայացնել մի այլ նմուշ հայ «դասականի» գրական ժառանգությունից: Ահա այն.

«Բ. Աղասի,

Գրում եմ Ալափարսից: Կոլեկտիվացման թափն այստեղ արագ է: Նախատեսված էր այս շրջանի համար 10 տոկոս, բայց մենք այս ոողերիս ունենք 65-70 տոկոս եւ մի շաբաթվա ընթացքում հնարավոր է անցկացնել շրջանի մասսայական համատարած կոլեկտիվացում:

Կրժնական դժվարությունն ապակուլակացումն է: Նախ՝ շրջանի գյուղացիությունը մեծ մասամբ կուլակների ազդեցության տակ է եւ տրամադիր՝ կուլակներին ոչ միայն չաքսորել գյուղից, այլ եւ ընդունել կոլխոզ: Մենք ուժեղ պայքարում ենք այդ տրամադրությունների դեմ... Կուլակներին պաշտպանելու այս տրամադրությունը մյուս կողմից բացատրվում է նրանով, որ շրջանում, մանավանդ Ալափարս գյուղում, մի շարք ընտանիքներ՝ ունեւոր բայց աշխատավորական անցյալ զրկել են ձայնից: Բացի դրանից կուլակների աքսորման վերաբերյալ կոնկրետ ոչ մի դիրեկտիվ չի տրված տեղերին. յուրաքանչյուր գյուղից ինչքա՞ն աքսորել, ինչ ձեւով աքսորել, ո՞ւր աքսորել: Մանավանդ վերջին հարցը շատ կարեւոր է: Բավական չէ, որ գյուղի համարական ժողովը որոշեց կուլակին իր ընտանիքով աքսորել գյուղից. պետք է նախապես որոշ լինի թե որտեղ պետք է ուղարկել նրանց, թե չէ՝ կարող են դեմոնստրատիվ կերպով՝ լալով, ոտքերից երթալ գյուղերում եւ հուզում առաջացնել: Այդպիսի փորձ արդեն կա:

Ուստի խնդրում եմ այս բոլորի մասին շրջաբերական դիրեկտիվներ ուղարկել գեթ տեղերի կազմակերպություններին:

Բացի դրանից՝ հայտնի է, որ Ալափարսի շրջանը դաշնակների ազդեցության շրջան է եւ նրանց հաջողվել է մի շարք միջակ գյուղացիների դարձնել իրենց հլու գործիք: Այդպիսիներին նույնպես պետք է մաքրել կոլեկտիվացման եւ զարն. կամպանիայի աշխատանքները հաջող ավարտելու համար: Հակահեղափոխական միջավայրն, որն օգտվում է ձայնի իրավունքից եւ վայելում է համագյուղացիների համակրանքը, ավելի դժվար է չեզոքացնել կամ աքսորել: Այդպիսիներին պետք է հեռացնել եւ վերցնի **Գեպեում**, որը այս շրջանում ինչ-ինչ է երեւում:

Խնդրում եմ այս խնդիրների մասին անհրաժեշտ դիրեկտիվներ տալ: Աշխատողների տրամադրությունը բարձր է: Ինքս նույնպես:

Կոմբարեւ. Ն. Զարյան» (2 փետրվարի 1930 թ.):

Հայաստանի ազգային արխիվ, ֆոնդ 1, ցուցակ 10, գործ 57, էջ 70:

Անհրաժեշտ ծանոթագրություններ՝

1. «Բ. Աղասի»՝ «Բարեւ, Աղասի (Խանջյան)»:

2. «Կուլակներ», «միջակներ»՝ առավել գործարար եւ ձեռնահաս հայ գյուղացիներ:

*3. «**Գեպեու**» (ընդգծումը հեղինակինն է)՝ գլխավոր քաղաքական վարչություն՝ Չեկա:*

4. «Կոմբարեւ»՝ «Կոմունիստական բարեւներով»:

Նամակի ընկերական տոնը չպետք է բացատրել կողմերի մտերմությամբ (սա խոսակցության առանձին նյութ է):

Նամակն ինքնին ավելի շատ բան է ասում, քան ածականներով ընթացող բանավեճը եւ ավելորդ է դարձնում դրա վերաբերյալ հետագա թեր եւ դեմ ելույթները:

Այո, ձեռագրերը չեն այրվում:

Նույն

ՄԵԼԱՆՅԱ ԲԱԴԱԼՅԱՆ

Լեռ Կամսար.

«Ճշմարտությունը անցնելիք ճանապարհի շունն է այս մեղավոր աշխարհում»

Երեք տարի եւ ավելի ծավալուն ժամանակահատվածում տպագրած ենք Լեռ Կամսարի անտիպ էջերից հատվածներ, եւ յուրաքանչյուր ընթերցում առաջին անգամվա նման հարուցում է նախ՝ հիացմունք, ապա՝ զարմանք՝ մարդկային բնության այդքան տիպական հանդիպելիս: Աշխարհի արտացոլված ու ծուռ հայելու մեջ, որի մասնագրում հայտնվել ենք պարտադրված թե կամովին, Լեռ Կամսարի ոչ մասնակից դերն ու տեղը ո՞րն է, հարց ես տալիս: Ու միտքը առաջ հայտնվում է՝ Արեւմտյան Հայաստանի ծովածոցի Վան-Վասպուրականից մինչեւ դժվարին ճանապարհ կտրել նա 1915-ի միջով ու հայտնվել երկրի մյուս ափին՝ «արեւելյանին», ուր բոլշեւիկյան իր մանկությունն էր խոում, ապա այնտեղից փախչել Թավրիզից: Բայց հետո ճակատագրի հեգնանքով բոլշեւիկներն իրեն հասել մինչեւ հավիտենին մի երկիր, ուր ստեղծվում էր մարդկության անծանոթ, նոր հավասար ու պաշտամունքի հօգուտ կողմ մի կայսրություն, որի զաղափարական մանկիլների տակ մինչեւ տողեր ծծմարտությունը, կեղծիքը հռչակվեր համընդհանուր չափանիշ: Նյութական աշխարհի ֆեթիշացման զաղափարախոսության խնդիրը հոգեւոր արժեքների վերացում-ոչնչացումն էր: Եվ ահա մի փոքր հողի, Լեռ Կամսար անունով մինչեւ հենց այս պայմաններում հայտնվել՝ այդ աշխարհի մերկությունն իր գրչով խարազանելու: Համաշխարհային գրականության մեջ չգիտեմ, բայց հայ գրականության մեջ իրականության հետ այդքան մերկ խոսող ուրիշ մեկը չկա, որի գրչի՝ այդքան ուղղակիորեն, հանդուգն, սարկազմիկ ծաղրի տողատակերում չարության նշույլ չկա, միայն դառնություն, անսահմանելի տխրություն:

Անդադար զրկանքների, կիսաօթեւան, կիսաքաղց տարիներ կյանքի ձիգ պարանին սատկերի վրա, աքսոր Վորկուտա՝ 35-39-ը, 39-ից 55՝ Բավարիա: **«Զարմանալի ազգ ենք մենք՝ նախ սովամահ կանենք մեր գրողներին, հետո արդեն կսկսենք մեծարել նրանց: Ես գիտեմ, որ կգա ժամանակ, երբ կփառաբանեն ու կմեծարեն ինձ, բայց ցավը նրանում է, որ ես այդ ժամանակ մեռած կլինեմ»**, գրել է Լեռ Կամսարը: Բնությունը որպես կանոն շրջանցում է մարդկանց ինքնահատ օրենքները. ժամանակի կոշտայարը չի խնայում, զավակի է հասուցման ու վարձի պահը: Բոլշեւիկների կայսրության փլուզումից հետո Լեռ Կամսարը դառնում է ամենապահանջված հեղինակներից մեկը: Նրա հոգեւոր ու գրական ժառանգությունը կորզը բոսոնիին՝ Վանուհի Թումանյանը բծախնդիր աշխատանքով է տանում պապի արխիվային նյութերի հրատարակման ուղղությամբ: «Ազգ-Մշակույթ-Հավելվածում» «Մի տանձեց իմ պապին» վերտառությամբ ներկայացված անտիպ էջերի հրատարակումից հետո Սուրբ Ծննդյան օրերին Փարիզից Վանուհին զանգահարում է մեր հայրենակից Կարինե Տոբաչյանը. «Քո պապը չի մեռել, որքան կապրի հայ ժողովուրդը, այնքան էլ պապդ չի մեռնի», ասում, հետո առաջարկում է գրքի տպագրության հովանավորությունը: Շնորհում վաստակավոր Կարինե Տոբաչյանն իր աշխատանքը հանդերձ հասել հանձնարարել է միջոց ունեցել, նա առաջարկել է գիրքը նախ ֆրանսերեն թարգմանել ու տպագրել Փարիզում:

Կենդանության օրոք Լեռ Կամսարը, բնականաբար ինչ է տպագրել: Արեւմտահայերենով «Գրաբար մարդիկ» գիրքը լույս է տեսնում 1959-ին, հետմահու՝ 1980-ին տպագրվում է մի հատընտիր եւ 88-ին 100-ամյակի առիթով «Հատընտիր»՝ հիմնականում վերահրատարակություններ: Առաջին անտիպ ժողովածուն «Կարմիր օրեր»-ը 2000-ին տպագրել է «Նաիրի» հրատարակչությունը, 2002-ին՝ «Սաստիկ կոմունիստներ» բրոշյուրը: Խորհրդային մամուլի խմբագիրներն էլ բարեհաճ չեն եղել Լեռ Կամսարի գրչին: Անենից ինչ նա տպագրել է «Գրական թերթ»-ում: Հետանկախական հայկական մամուլը հեղեղված էր Լեռ Կամսարի գործերով («Հայք», «Կանչ», «Սունեթիկ», «Առավոտ»):

Երգիծաբանի 120-ամյակի առիթով «Լուսաբաց» հրատարակչությունը լույս է ընծայել «Մահացուրծ օրագիր (1925-1935)»՝ Կարինե Տոբաչյանի հովանավորությամբ, ընծայագրով՝ հոր՝ Մկրտիչ Տոբաչյանի եւ 1915-ի Վանի հերոսական ինքնապաշտպանության մյուս մասնակիցների հիշատակին: Օրագրությունը ստեղծվել է սովետական բռնատիրության մղձավանջի տարիներին, ընդգրկելով 1925-35 թվականները եւ տպագրվում է առաջին անգամ: Գրքի ընդարձակ առաջաբանում Վանուհի Թումանյանը մանրամասն տեղեկություններ է հաղորդում Լեռ Կամսարի արխիվի պահպանության ողիսականի մասին: Երգիծաբանը օրագրությունը վերնագրել է «Խորհրդային խաղաղացու օրագիրը», բայց հանի որ գրողի բանտարկությունից հետո (1935 նոյեմբեր 25) կինը, բարեկամները հրաժեշտ են փրկել ձեռագիրը չեկիստների խուզարկումից, 20 տարի հողում կճուճի մեջ հորելով, այն վնասվել էր նաեւ 46-ի Երեւանի հեղեղից, զանազան փոփոխություններից, գիրքը վերանվանվել է «Մահացուրծ օրագիր»:

Ողանք թերթերից կազմված նոթատետրեր են, առանձին թերթիկներ՝ առանց մանրազատության, որոշ մասը անթվագիր եւ կազմելուց տարբերիկը որոշվել է ըստ բովանդակության: Շատ ավելի դժվար ընթեռնելի ու վնասված նոթատետրերի հատվածները հանձնվել են գրականության թանգարան: Լեռ Կամսարն օրագրությունը սկսել է 1925-ին եւ ավարտել 1965-ին՝ մահվանից մեկ շաբաթ առաջ. օրագիրն ընդհատվել է սիբիրյան աքսորի ժամանակահատվածում: Ուներել է մի քանի փուլեր՝ «Խորհրդային խաղաղացու օրագիրը» ընդգրկել է 1925-1935 թվականները, ընդհատվել է ձերբակալման օրը, շարունակվել բանտում («Բանտի օրագիրը»): Ըստ օրագրության վկայության, Լեռ Կամսարը Վորկուտայում որպես գրասենյակ օգտագործել է լագերի ռուս ընկերոջ կոնակը: Սիբիրյան գրառումներն անհայտ են: Հայաստանյան տարեգրության շրջանում երգիծաբանը շարունակվող օրագրությունն անվանել է «Չապրած տարիներ»: Համաներումից հետո այն շարունակվում է որպես «Կարմիր ծիծաղ» եւ «Կարմիր օրեր»:

Լեռ Կամսարի կյանքը՝ չապրած տարիները, իր գրականությունը, օրագրությունը, բացառիկ խիզախում է իր ապրած ժամանակի առաջ եւ վկայությունն է այն բանի, որ մարդու բարձրագույն իդեալը՝ ազատությունը իրեւ բացառիկ հոգեկինման յուրաքանչյուրը կրում է իր մեջ, որը կամ արտահայտվում է, կամ ոչ: Այդ դրսեւորումը չեն կարող արգելք լինել ոչ պատմական իրավիճակը, ոչ ժամանակաշրջանը, ոչ հասարակարգը, ոչ էլ վարչակարգը: Բայց սա անհատների պատրազմում, նրանց՝ ովքեր պատասխանատվություն են կրում իրենց ժամանակի, սեփական խղճի հանդեպ: Այսօր 37-ի մթնոլորտի, բռնապետության ու մարդկային նկարագրերի վերանայման բանավիճային շրջանում կրկին են բեմանում: Անավարտ մի գրող, մարդ, որ երբեք տուրք չի տվել որեւէ պարտադրանքի՝ ճնշումի առջեւ, պատմել է միմիայն ճշմարտությունը:

Լեռ Կամսար ազատատենչն ու ճշմարտասերը մեզ՝ հետնորդներիս շատ պատգամներ է թողել, բայց այս մեկը շրջանցել չի լինում. **«Մարդիկ, որքան ուժ ունեք, հեռու փախեք կռմունիզմից, դա մարդկային բոլոր տեսակի ազատությունների դամբարանն է»**:

«Մարդը տանու շորերով» գրքի հրատարակման օրերին, 1965-ի ուշ աշնանը գրողը անկողնային եւ եր վիճակում էր: Կենսկոմն արգելում է գրքի տպագրությունը: Այս մասին նրան ասում է «Հայաստան» հրատարակչության խմբագիրը: Կյանքի բազում հարվածներից սա դառնում է այն ծանրագույնը, որից հետո նա անկողնուց այլեւս վեր չի կենում, դադարում են երկրային կյանքի նրա անլուր տառապանքները.

«Ես աշխարհի վրա բացվող պատուհանս փակեցի, մարեցի նրա հետ բոլոր հաշիվներս: Իզուր եւ սին էր իմ պայքարը հանուն ճշմարտության ու արդարության: Ճշմարտությունը անցնելիք ճանապարհի շունն է այս մեղավոր աշխարհում: Զգացած այդ անհավասար կռվում ես ընկել էի եւ անհաղթահարելի անզորությամբ ու տանջանքով տարել եմ իմ բաժին ճշմարտության համար եւ իմ խոցանքները բոլորի համար: Որպես մարդ ապրելու համար ինձ մնացել է միայն մարդ մեռնել...»:

Մեծ մարդ էր վաստակավոր այս հայը...

ԱԶԳ-ՆԵՐԴԻՐ

Ընդդեմ մարդու

Ուրախանում եմ փոքրամիտ և անթերի այն մարդկանց, որոնք ոտքերի մեկերով Հայաստանը փոքրիկ չափերի են վերածում։

Ուրախանում եմ նրանց ազատ, անկեղծ և պայծառ աչքերը, առանց մեծության և համբերատարության այդ աշխարհը, որ քաղաքացին խղճող է և պատմաբանական ասելիքը։

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐՅԱՆ

Որևէ ժողովրդի ինքնության մեծագույն նշաններից մեկը իր լեզուն է, իր խոսքը, մյուսը՝ իր երգը, իր երաժշտությունը: Կոմիտասից հետո այլևս դժվար թե աշխարհում որևէ մեկը կասկածի, թե հայ ժողովուրդը ինքնություն և ինքնատիպ երգ-երաժշտություն և երաժշտական արվեստ ունի: Եվ այդ երաժշտությունը, իհարկե, արեւելյան չէ, թեև Կոմիտաս հայր սուրբը դեռևս իր ժամանակին բողոքում-տրտնջում էր հայ երգեցողության մեջ թափանցած արեւելականությունից, մահմեդական արեւելականությունից: Կոմիտասն ու իր սաները, Մակար Եկմալյանը,

ՅՈՒՐԻ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

ՍՏՈՐՈՒԹՅԱՆ ՏԻՐՈՒՅԹՈՒՄ

Քրիստափոր Կարա-Մուրզան, Ռոմանոս Մելիքյանը, Թաթուլ Ալթունյանը և նրանց հետևորդները մաքրեցին հայ երաժշտությունն ու երգեցողությունը մահմեդական արեւելքի տարրերից, հստակեցրին ու ամրապնդեցին հայ երգի ու երգարվեստի հիմնական ու կայուն սկզբունքները: Նրանց հաջորդեցին նոր ժամանակների մեր հրաշալի երգիչներն ու երաժիշտները:

1960-ական թվականներին ազգային ինքնագիտակցության մեր արթնացումը, ազգային ոգու վերելքը, մեր հոգևոր երաժշտության հնչելը մեր դահլիճներում իրենց հետ բերեցին հայ երգի ու երաժշտության՝ իբրև հայ ոգու բարձր և գեղեցիկ դրսևորման հոգեկանորեն հարազատ ընկալում:

1949 թվականին մեր մեծ երգիչ Շարա Տալյանը մի սքանչելի հոդվածով հստակորեն և անառարկելի մեկ անգամ ևս բանաձևել է հայ երգի և երգեցողության սկզբունքները, և հայ երգն ու երաժշտությունը, ինչպես նաև ժողովրդական երգերի վարպետները, ինչպես օրինակ Թաթուլ Ալթունյանի փառահեղ խումբը, ընթանում էին իրենց բնականոն ճանապարհով:

Եվ թվում է, հայ երգի ընթացքը պետք է նույն ձևով անաղարտորեն շարունակվեր, բայց մեր կյանքում վրա հասան խայտառակ ժամանակներ, երբ հայ երգի ու երգարվեստի բոլոր սկզբունքները մեկ կողմ նետվեցին կամ պարզապես անտեսվեցին: Հայկական հեռուստատեսության էկրաններից մեկընդմեջ անհետացան Տիգրան Չուխաջյանի ու Կոմիտասի, Մակար Եկմալյանի ու Քրիստափոր Կարա-Մուրզայի, Ալեքսանդր Սպենդիարյանի ու Ռոմանոս Մելիքյանի և տասնյակ-տասնյակ այլ սքանչելի երաժիշտների ոչ միայն երաժշտությունը, այլև անունները: Հայ պատանին, հայ երիտասարդը ումի՞ց և ուստի՞ պետք է լսի Արմենակ Շահմուրադյանի, Շարա Տալյանի, Արմենակ Տեր-Աբրահամյանի և տասնյակ բազմաթիվ այլ երգիչների անունները, երգն ու երգեցողությունը, ճանաչի նրանց:

Փոխարենը այսօր հայկական հեռուստատեսության էկրաններից մեզ վրա խուժում են հայերեն բառերով համեմված արեւելյան կաղկանձների ու արեւմտյան երաժշտությունը կապկող-նմանվող ռոքերների տարափն ու հորձանքը, որ պարտադրվում-հրամցվում է իբրև արդի հայ երաժշտություն: Սանձարձակ տիրակալ է մահմեդական արեւելքի մեռցնող ու սոռացնող նեղկայությունը՝ հայերեն բառերով թուրքական, պարսկական և արաբական երգի ելևէջումներով ու ռամկական կաղկանձներն ու վայնասունները, որ ամեն օր «Մեծերի ժողով»-ի փառատոնեն անուններով և բանտերից ու աշխատանքային ուղիղ պնդումներից արված նախանձներով հայ «երգիչներն» ու «աղետագետները» լցնում են հայ ժողովրդի վրա՝ կոկին ու կոկին ոտնահարելով Կոմիտասին, հայ երգն ու երաժշտությունը: Ինչ-որ մեկը, ով, ցույց տալով խոսակցից բարձր արժանիք վրա, հեռուստատեսության էկրանից վայում է՝ «ա՛-նաղաշի...», «ա՛-նաղաշի...»: Ու դա և այդօրինակ վայնասունը հայկական հեռուստատեսությունը հրամցնում է իբրև հայ երգ ու հայ երգեցողություն: Ակամա ուզում ես հարցնել՝ իսկ ո՞ւր է հայ երաժշտագիտական «միտքը», ինչո՞վ է զբաղված, ինչո՞ւ է լռել ու ձայն չի հանում հայրենի «ոչխարականության» ճահճում նիրհող հայ կոնսերվատորիան, որ Կոմիտասի անունն է կրում...

Բայց այդ կոնսերվատորիայում քանի՞ հոգի հայ բանաստեղծություն գիտի ու հայ բանաստեղծության պրոսոդիա, որ խոսքի ու մտքի հայ երգի մասին, մտահոգվի հայ երգի ճակատագրով:

Փողոցի լեզուն ու ժարգոնը, բացահայտ գռեհկությունն ու անգրագետ լեզուն դարձել են հայկական հեռուստատեսության համար սովորական բան, գրեթե պաշտոնական լեզու: Ասված է, ինչ են անում հայոց լեզվի հետ հեռուստատեսության կիսագրագետ ու անկիրթ, ցածրաճաշակ ու գռեհիկ մարդիկ:

...Մի հեռուստահաղորդի ծրագրավորված խոսնակը, ինքնագոհ կեցվածքով, փողոցի գռեհիկ լեզվով ու երբեմն էլ պարզապես էրեսկան ժարգոնով («ծեր թիզը քաշվ, հա՞»), ամեն երկու բառից հետո «հա» ասելով իբր թե ասուլիս է վարում, երբեմն այն վերածելով փողոցային կենց անվայել ու անտարկելի լեզվակոփի:

...Հեռուստատեսությամբ հանգանակություն են անում թատրոնի համար, էկրանի առջև նստած են հայ «դերասաններ» ու «դերասանուհիներ», որոնք խոսում են առանց հայերեն խոսքի մեջ ըստերանության, մեջ աողջանության, մեջ արտասանության, պարզապես փողոցի լեզվով՝ գնում ա, ասում ա, ժարգոնային արտահայտություններով, ճմլմլված հայերենով (ուրախությունն, հրաշունդին, էլի)... «Դերասանուհին» էկրանից ասում է, թե ինքը «վախե կանգնելու դերերը ավելի ա հավանում»... Ու մենք պետք է հարգենք նրանց իբրև Վահրամ Փափազյանի ու Հրաչյա Ներսիսյանի, Ցոլակ Ամերիկյանի ու Արման Կոթիկյանի, Արուս Ոսկանյանի և Օլգա Գուլազյանի և մեր մյուս սքանչելի մեծերի ժառանգորդն ու արժանավոր պահակներից, ինչպես նրանց արվեստ և կամանոր գնահատել երևի նրանց «խաղն» ու «ներկայացումը»...

Դիլետանտիզմը, փողոցի գռեհիկ ճաշակը վերջին տասը տարում ուղղակի սպանում են հայ մշակույթը, մանավանդ հեռուստատեսության էկրաններին... Այս վիճակում մենք ինչ պետք մտածենք, ինչ բացատրություն կարող ենք տալ երևույթին: Երկու բացատրություն կա:

Առաջին բացատրությունը այն է, որ հեռուստատեսությունը տնօրինողների ճաշակը և մակարդակը այդ է, ընդամենը այդքան է, և մենք նրանցից այլ բան, ավելի բարձր բան չենք կարող սպասել: Մենք ժողովուրդ ենք, պետություն ունենք, և եթե սա այսպես է, ապա դա մեծ ողբերգություն է մեր ժողովրդի ու մեր մշակույթի համար:

Մենք երիտասարդություն ենք դաստիարակում, ազգային մշակույթ ենք պահպանում և զարգացնում, մենք պատասխանատու ենք մեր ազգային մշակույթի, ասել է թե՝ մեր ազգային կերպարի ու նկարագրի համար: Ռեյգանի կառավարության կրթության նախարար Ուիլյամ Բեննեթը 1997 թվականին շատ հետաքրքրական դիտարկում է արել: Բեննեթը պատմում է, որ կառավարությունը մտահոգված է եղել ամերիկյան կրթության և լուսավորության վիճակով և ուղիներ է որոնել ճգնաժամից դուրս գալու: Կառավարությունը դիմել է հանրությանը՝ բարեփոխության ծրագիր և առաջարկներ ստանալու նպատակով: Ի թիվս բազում ծրագրերի, կառավարությունը ստացել է հեղինակը մի նամակից պարզ մի կնոջ, մի ֆերմերուհու նամակ: «Եթե ուզում եք կրթել ամերիկյան երիտասարդությանը և պահպանել ամերիկյան հանրության առաջվա բարոյական նկարագիրը, ընդամենը մի բան է պետք՝ անջատել ամերիկյան հեռուստացույցը»: Բեննեթը գրում է, որ այդ նամակը ավելին արժեր, քան մնացած բոլոր ծրագրերը: Եվ դա՝ այն դեպքում, երբ ամերիկյան հանրային հեռուստաեթերը պարզապես մի կաթիլ անգամ չէր տեսնի:

Մոսկովյան «Լիտերատուրնայա գազետա»-ի վկայությամբ՝ Մալայզիա պետության տասնհինգ թե տասնվեց նախարարություններից ամենազորավորը Լեզվի նախարարությունն է, որին իրավունք է վերապահված վետո (արգելք) դնելու այլ նախարարությունների ամեն մի որոշման վրա, եթե այդ որոշման մեջ մեղանչում կա պետական լեզուների շահերի դեմ կամ դրանով ոտնահարվում են պետականորեն ընդունված լեզուների նորմերը: Սինգապուր պետությունը պաշտում է իր աստիճանավորին ու պաշտոնյային, եթե նա խախտում հետ չի խոսում պեկինյան (մանդարինյան) բարձր խոսվածքով, երկրում դրա համար հատուկ օրենք է գործում: Իսկ հայկական հեռուստատեսության գռեհիկ հաղորդումների ավելի քան գռեհիկ լեզվի ու ժարգոնի մեջ ամեն օր սպանվում-ոչնչացվում են հայոց լեզուն՝ հայ ժողովրդի ինքնության մեծագույն երևույթը, հայ գրականությունն ու հայ մշակույթը, և մենք դեռ խոսում ենք Հայաստանի ու հայության հանդեպ թուրքերի ոտնձգությունների ու եղեռնի մասին:

Ֆրանսիական կառավարությանը կից գործում է հատուկ կոմիտե, որ խստորեն հետևում է ֆրանսիական հեռուստատեսության ծրագրերին ու հաղորդումներին: Եթե որևէ հեռուստաալիք կամ հեռուստածրագիր որևէ անպարկեշտ, հակամանկավարժական, հակադաստիարակչական որևէ կարգ, էլ չասած՝ հաղորդում եթեր արձակի, ապա այդ հեռուստածրագիրը մինչև երեկո անպայման կփակվի: Մինչդեռ հայկական հեռուստատեսությունը, բացառությամբ թերևս «Շողակաթ» և «Հայրենիք» հեռուստաալիքների, պարզապես ավերում է ընտրողական դաստիարակությունն ու կրթությունը, իր էությամբ ու բովանդակությամբ փաստորեն դեմ է հայ գրական լեզվին, հայ մշակույթին, առհասարակ բարձր ճաշակին ու ըմբռնումներին: Բարեսն ասում էր, որ ամեն ազգ իր մշակույթն է: Արանով, կարծում եմ, ամեն ինչ ասված է: Խելոք երկրներն ու ժողովուրդները այդպես են մտածում ու պատում:

Երկրորդ բացատրությունը, որ թվում է հավանական, այն է, որ ամեն ինչ արվում է գիտակցաբար ու միտումնավոր, հաշվված ու կշռադատված՝ ժողովրդին այլասերելու, պարզապես ժողովրդին «գոմփ» դարձնելու նպատակով, որովհետև նման զանգվածին շատ հեշտ է կառավարելը: Այդպիսի հեռուստատեսությունը դավաճանի ու ենթադավաճանի մարդկանց ձեռում դառնում է հզոր զենք: Նման հեռուստատեսության միջոցով և օգնությամբ, օրինակի համար, ինտելեկտից և հոգեկան կուլտուրայից բացարձակապես զուրկ, տգետ և ադիկար երկու-երեք հարաբերական մարդ կարող են, այն էլ խանձելթող դառում, մի ամբողջ երկիր ու ժողովուրդ մատնել հոգևոր անկայության, միջնադարյան ճորտության և ոչ արժանապատիվ կյանքի: Ես չեմ հավատում և չեմ ուզում հավատալ, թե աշխարհում կարող է գտնվել հայի անուն-ազգանուն կրող որևէ արարած, որ ընդունակ լինի նման հոռի հրեշավոր ստորության ու պարզապես սրիկայության... Անկարելի է մտածել և հավատալ, թեպետև իրենք՝ հեռուստատեսության «ներսի» մարդիկ, մանրամասնելով ու հիմնավորելով պնդում են, թե՝ ամեն ինչ հատուկ է արվում, միտումնավոր, հաշվարկով... Եվ եթե այդպես է, ապա դա ավելի մեծ ողբերգություն է մեր պետության, մեր ժողովրդի ու մեր մշակույթի համար: Դա ավելին է, քան ողբերգությունը, դա պարզապես դավաճանություն է երկրի, ժողովրդի ու հայրենիքի հանդեպ:

Մի օրինական հարց էլ ուզում եմ ուղղել արդի հայ կոմպոզիտորներին՝ ո՞ւր են մեր գրած հայկական երգերը, մեր հայտնագործած մեղեդիները: Չէ՞ որ, ինչպես Ֆրանց Յոզեֆ Հայդնն էր ասում, երաժշտության մեջ «գլխավորը մեղեդին է, հարմոնիան օգտակար է միայն լսողություն շոյելու համար»: Կարծում եմ, ով-ով՝ Հայդնը երաժշտություն հասկանում էր, գոնե հայկական հեռուստատեսությամբ «երաժշտական» տխմար «շոու»-ներ կազմակերպողների չափ: Ո՞ւր են մեր հորինած-ստեղծած-հայտնագործած երգերն ու մեղեդիները, որ ժողովուրդը խլի մեզնից, մեր շուրթերից ու դարձնի իր երգը, երգի իր օրվա մեջ, իր առօրյայում: Ձեզանից հանի՞սը գիտի հայ բանաստեղծություն, հայ պոեզիա, գիտի և զգում է հայոց լեզվի, հայ բանաստեղծության լեզվի ներքին երաժշտականությունը, կշռույթը, հայ պոեզիայի պրոսոդիան: Որ գիտենային, որ նույնն է թե՝ որ կարողանային, կգրեին: Մենք էլ տագնապում ու դժգոհում ենք: Է, պարապ-դատարկ տեղը ամեն աղբ կարող է լցվել: Սա էլ հարցի մյուս երեսն է:

Այնպես որ, կողքի սյունակներում քաղվածաբար ներկայացվող Նինա Չիգարյանի հոդվածը, որ տպագրվել է «Լիտերատուրնայա գազետա»-ում, շատ տեղին է, ցավոք խնդրի մասին է գրված և գրված է պրոֆեսիոնալ իմացությամբ և մտահոգությամբ և մղում է շատ դառն խորհրդածությունների: Արժի, որ այն կարդա նաև հայ ընթերցողը...

21 փետրվարի 2008 թ.

Հայրենական էստրադայի պատմության մեջ մեզանում երբեք չեն եղել քեզի այս ճաշակության բազմային ու անտաղանդ երգիչներ: Բանը հասել է այնտեղ, որ նախկին դամ պարողները (ռեպ-վոկալիստները), որոնք պարզապես ձայնակցում էին, և ընդհանրապես երաժշտական որևէ կրթություն չունեցող «երգիչները» հիմա մենահամերգներ են տալիս: Իբրև պրոֆեսիոնալ երգչուհի, ես ուզում եմ կարծիք հայտնել այս անենի վերաբերյալ:

Ինչո՞ւ են մեզանում բազմացել այս անթիվ-անհամար դիլետանտները: Ամեն մի բնագավառում մինչ էլ ամեն ինչից առավել բարձր է գնահատվում պրոֆեսիոնալիզմը, օրինակ, որևէ գրասենյակում կամ հիվանդանոցում, աշխատանքի ընդունվելու համար, կարող են պահանջել բարձրագույն կրթության վկայական, օտար լեզուների իմացություն և այլն: Եվ միայն էստրադայում է, որ ոչինչ պետք չէ, բացի փողից և զանազան կապերից: Ձայն չունես՝ ոչինչ, մեծ կորուստ չէ: Համակարգչով «կձգեն» ցանկացած ձայնը: Հետո արդեն ձայնագրության ներքո բեմում միայն բացուխուփ արա: Նույնիսկ ուրիշը կարող է քո փոխարեն երգել:

Մեր հայտնի պրոդյուսերներից մեկը մի անգամ ասաց, որ փողով ինքը կարող է «մարդամեջ հանել»-«մարդ դարձնել» անգամ հասարակ նստարանը: Խաղադրույքն անում են այն ամենի վրա, ինչ ուզում են՝ անախորժ իրադարձության վրա («Տասը»), ծայրահեղության վրա («Սպիտակ արջ» պոպ-խումբը, որի մեջ երգում են մերկացած կանայք՝ ստրիպտիզ անողները), տաղտկալիության վրա («Չոկոլադե նապաստակ» Պիեռ Նարցիս): Մեզանում չկա ոչ մի պրոդյուսեր, որը «մարդամեջ» հանած լինի իսկապես տաղանդավոր մի երգչի: Ռուս առաջին պրոդյուսեր Դյագիլևը գտնում և առաջ էր մղում միայն տաղանդավոր արտիստների: Եվ նրանց համար հովանավոր էր գտնում: Նա արվեստի պատմության մեջ մնացել է իբրև Արվեստին ազնիվ և անշահախնդիր ծառայելու սիմվոլ: Դյագիլևը մեռավ, չունենալով բանկում ոչ մի կոպեկ, և նրան հուղարկավորել են Կոկո Շանելի փողերով Վենետիկում: Իսկ մեր ժամանակակից պրոդյուսերները արվեստի պարոններ են, որոնց համար ամենակարևորը և առաջնայինը փողն է:

Հիմա փողը որոշում է ամեն ինչ: Եթե փող ունես, ուրեմն դու «աստղ» ես: Եթե շատ փող ունես՝ «մեգաաստղ» ես: Բայց եթե փող չունես, ուրեմն դու ոչինչ ես, թեև տաղանդավոր ես: Դու դատապարտված ես: Բավական է միայն անդրադառնալ դահլիճների վարձակալությանը: Ամեն ինչ շրջված է գլխիվայր: Ոչ թե արտիստին են վճարում տաղանդի համար, այլ ինքը պետք է վճարի դահլիճի համար, ընդ որում ամբողջ պատասխանատվությունը, հաջողության-անհաջողության վտանգը ամբողջությամբ վերցնի իր վրա: Համերգային հարթակների տերերը ոչ մի պատասխանատվություն չեն կրում՝ ստանալով պայմանավորված գումարը (դա երբեմն լինում է միլիոնի գումար): Հարցս ուղղում եմ իրավաբաններին՝ օրինակա՞ն է դա հիմնավորված ու պատճառաբանված: Ես կարծում եմ, որ այդ իրավիճակը պետք է արմատապես փոխվի: Չէ՞ որ շատ արժանավոր երգիչներ չեն կարող հասնել բեմահարթակ հենց վերը նշված պատճառներով:

Ամեն տարի երաժշտական հաստատություններն ու կոնսերվատորիաները ճանապարհ են դնում հարյուրավոր պրոֆեսիոնալ երգիչների, բայց մենք նրանց բեմում չենք տեսնում: Թարմ ուժերի հոսանք չկա: Մեզանում էստրադայում միշտ նույն դեմքերն են: Մեզանում պրոֆեսիոնալներին դուրս են մղում, նրանց ճանապարհ չեն տալիս: Ինչ պետք

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԵՂԵԿԱՑՆՈՒՄ Է

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ «ԱՃՈՒՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՐԱՎԻՐՈՒՄ Է ԱՃՈՒՐԴԻ, ՈՐԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱ Ք.ԵՐԵՎԱՆ, ԴԱՎԻԹ ԱՆՀԱՂԹԻ 23 (IV ՀԱՐԿ) ՀԱՍՑԵՈՒՄ

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2008թ. մարտի 27-ի թիվ 281-Ա որոշման, «Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի աշխատակազմ» պետական կառավարչական հիմնարկին ամրացված օտարման ենթակա ավտոմեքենաները

Հ/Հ	Գույքի անվանումը	Արտադրության տարեթիվը	Գույքի արժեքի որոշման հետ կապված վճարները ներառյալ ԱԱՀ /դրամ/	Գնահատված արժեքը /դրամ/	Գնահատման ամսաթիվը	10.06.08թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	10.06.08թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	25.06.08թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	25.06.08թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	10.07.08թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	10.07.08թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	25.07.08թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	25.07.08թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/
1	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-21065» (պ/հ.՝ 025ՍՍ 01)	2000թ.	18000	499490	24/01/08	374600	18730	299680	14984	239744	11988	191796	9590
2	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-21065» (պ/հ.՝ 083ՍՍ 01)	2000թ.	18000	499490	24/01/08	374600	18730	299680	14984	239744	11988	191796	9590

Հ/Հ	Գույքի անվանումը	11.08.08թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	11.08.08թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	26.08.08թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	26.08.08թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	10.09.08թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	10.09.08թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	25.09.08թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	25.09.08թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	10.10.08թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	10.10.08թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/
1	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-21065» (պ/հ.՝ 025ՍՍ 01)	153437	7672	122750	6138	98200	4910	78560	3928	62848	3143
2	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-21065» (պ/հ.՝ 083ՍՍ 01)	153437	7672	122750	6138	98200	4910	78560	3928	62848	3143

* Համաձայն ՀՀ կառավարության 2008թ. մարտի 27-ի թիվ 281-Ա որոշման ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունը աճուրդի հաղթողի կողմից առաջարկված գնի վճարումից հետո մեկամսյա ժամկետում աճուրդի հաղթողի հետ կնքում է առուվաճառքի պայմանագիր, դրանում նախատեսելով, որ գնորդը պարտավորվում է իր միջոցների հաշվին վճարել գույքի արժեքի որոշման հետ կապված վճարը, ինչպես նաև գույքային իրավունքների պետական գրանցման հետ կապված ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված վճարներն ու տուրքերը:

Աճուրդը կանցկացվի դասական (գնի ավելացման) եղանակով:

Բոլոր աճուրդները սկսվում են ժամը 14:30:

Աճուրդով չվաճառված գույքի մեկնարկային գինը յուրաքանչյուր հաջորդ աճուրդի ժամանակ նվազեցվում է վերջին աճուրդի գույքի մեկնարկային գնի 20 տոկոսի չափով: Աճուրդը կայանալու դեպքում հաջորդ աճուրդը (աճուրդները) չի (չեն) անցկացվում:

Աճուրդին կարող են մասնակցել ֆիզիկական և իրավաբանական անձինք, ինչպես նաև համայնքները, որոնք յուրաքանչյուր աճուրդի համար աճուրդին նախորդող աշխատանքային օրը, ժամը 17:00 աճուրդային հանձնաժողովին են (հասցեն՝ Ք. Երևան, Դավիթ Անհաղթի 23, 4-րդ հարկ) ներկայացրել.

-աճուրդի նախավճարի մուծման անդորրագիր, որի չափն է՝ յուրաքանչյուր աճուրդի համար յուրաքանչյուր գույքի մեկնարկային գնի 5 տոկոսը, մուտքագրման հաշիվն է «ՀՍԲԸ-Հայաստան» ՓԲԸ-ի թիվ 160006651014 դրամային հաշիվը.

-աճուրդի մասնակցության վճարի անդորրագիր, որի չափն է 10000 դրամ (վճարվում է «Աճուրդի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի դրամարկղ), գույքի գնի մեջ չի ներառվում և անկախ աճուրդի արդյունքներից չի վերադարձվում.

-անձնագիր, իսկ իրավաբանական անձինք՝ հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները և լիազորությունները հաստատող փաստաթղթերը:

Աճուրդին չեն կարող մասնակցել այն անձինք, որոնք վաճառվող լոտի նկատմամբ չեն կարող ունենալ սեփականության իրավունք:

Աճուրդի մասնակիցների անձնական ներկայությունը պարտադիր է:

Աճուրդին կարող են ներկա գտնվել դիտորդներ՝ աճուրդի մասնակից չհանդիսացող այն անձինք, ովքեր վճարել են մուտքի վճար՝ 3000 դրամ:

Դիտորդի տոմսերը վաճառվում են մինչև աճուրդի սկսվելը:

Աճուրդի մասնակիցները վաճառվող լոտերին կարող են ծանոթանալ սույն ծանուցման հրապարակման պահից մինչև աճուրդի բացմանը նախորդող օրն ընկած ժամանակահատվածում՝ յուրաքանչյուր երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերին, ժամը 9:00-ից մինչև 17:00 (ընդմիջումը ժամը 13:00-ից մինչև 14:00):

Նախքան աճուրդի սկսվելը աճուրդային հանձնաժողովը գրանցում է մասնակիցներին և յուրաքանչյուր մասնակցին տրամադրում է համար:

Աճուրդը վարում է աճուրդավարը:

Աճուրդավարը մասնակիցներին առաջարկում է մեկնարկային գնով գնել լոտը: Ցանկացած մասնակից իրավունք ունի, նախքան աճուրդավարի մուրճի երրորդ հարվածը, ներկայացնել նոր գնային հայտ, որը պետք է գերազանցի մասնակիցների կատարած նախորդ գնային հայտը՝ նվազագույնը հավելման (քայլի) չափով:

Վերջին ամենաբարձր գնային հայտ ներկայացրած մասնակիցը, աճուրդավարի մուրճի երրորդ հարվածից հետո, համարվում է աճուրդի հաղթած մասնակից:

Աճուրդավարի կողմից աճուրդի հաղթող հայտարարված մասնակիցը պարտավոր է՝ հանձնաժողովի սահմանած 30 րոպեի ընթացքում, վճարել իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, որը սահմանված ժամկետում չվճարելու դեպքում նախավճարը նրան չի վերադարձվում և աճուրդի արդյունքները չեղյալ են համարվում: Աճուրդավարի կողմից աճուրդի հաղթող հայտարարված մասնակիցը պարտավոր է՝ հանձնաժողովի սահմանած 30 րոպեի ընթացքում, վճարել իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար (10 օրվա ընթացքում) հետագա վճարումները կատարելու դեպքում նախավճարի հետ միասին հաշվարկվում է վճարման ենթակա գումարի մեջ, իսկ վճարումներից խուսափելու դեպքում չի վերադարձվում և այդ մասնակիցը զրկվում է աճուրդի մասնակցելու իրավունքից: Եթե աճուրդում հաղթող հայտարարված մասնակիցը սահմանված ժամկետում (հանձնաժողովի սահմանած 30 րոպեի ընթացքում) վճարում է իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, ապա նա ճանաչվում է աճուրդի հաղթող և ստորագրում է աճուրդի արդյունքների մասին արձանագրություն:

Աճուրդում չհաղթող մասնակցին, մուծված նախավճարը վերադարձվում է վերջինիս դիմելուց հետո եռօրյա ժամկետում:

Ավտոմեքենաները գտնվում են Ք.Երևան, Բաղրամյան 26ա հասցեով, ծանոթանալու համար զանգահարել՝ 58-87-69 հեռախոսահամարով:

Աճուրդի կանոնակարգին ծանոթանալու (որը տրամադրվում է դիմողի անվճար դիմումով, մեկ օրվա ընթացքում, պատճենահանման ծախսերը վճարելու պայմանով) և լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար կարող եք դիմել Ք.Երևան, Դավիթ Անհաղթի 23, 4-րդ հարկ հասցեով կամ զանգահարել աճուրդային հանձնաժողով՝ հեռախոս՝ 23-73-00, ինտերնետ՝ URL: //www.privatization.am:

Ծանուցման փոփոխությունները ու լրացումները կիրառվում են այն ձևով, ինչպես կատարվել է աճուրդի մասին սույն հրապարակային ծանուցումը:

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ «ԱՃՈՒՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՐԱՎԻՐՈՒՄ Է ԱՃՈՒՐԴԻ, ՈՐԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱ՝ 2008 Թ. ՀՈՒՆԻՍԻ 18-ԻՆ, ԺԱՄԸ 11:00-ԻՆ «ԱՃՈՒՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ (ՀԱՍՑԵՆ՝ Ք. ԵՐԵՎԱՆ, Դ.ԱՆՀԱՂԹԻ 23/4-ՐԴ ՀԱՐԿ)

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2008թ. փետրվարի 28-ի թիվ 206-Ն որոշման 1, 2, 3, 4, 5 կետերի մասնավորեցման ենթակա գույքը

N	Անվանումը	Գույքի արժեքի որոշման հետ կապված վճարը (ներառյալ ԱԱՀ)	Գույքի գնահատված արժեքը 21.05.07թ. դրությամբ (դրամ)	Գույքի մեկնարկային գինը (դրամ)
1.	Արագածոտնի մարզի Աշտարակ քաղաքի Բաղրամյան փողոցի N14 հասցեում գտնվող կենցաղի տան շենքի երկրորդ հարկից 19.8 քմ. մեկ մակերեսով տարածք (կանացի վարսավիրանոց)	48000	509000	509000
2.	Արագածոտնի մարզի Աշտարակ քաղաքի Բաղրամյան փողոցի N14 հասցեում գտնվող կենցաղի տան շենքի երկրորդ հարկից 16.15 քմ. մեկ մակերեսով տարածք	48000	415000	415000
3.	Արագածոտնի մարզի Աշտարակ քաղաքի Բաղրամյան փողոցի N14 հասցեում գտնվող կենցաղի տան շենքի երկրորդ հարկից 15.85քմ. մեկ մակերեսով տարածք	48000	407000	407000
4.	Արագածոտնի մարզի Աշտարակ քաղաքի Բաղրամյան փողոցի N14 հասցեում գտնվող կենցաղի տան շենքի երրորդ հարկից 534.22 քմ. մեկ մակերեսով տարածք	416213	13063000	13063000
5.	Արագածոտնի մարզի Աշտարակ քաղաքի Բաղրամյան փողոցի N14 հասցեում գտնվող կենցաղի տան շենքի նկուղային հարկից 542.32 քմ. մեկ և ենթակայանի շենքից 20.16 քմ մեկ մակերեսներով տարածքներ	422995	9299000	9299000

* Համաձայն «Պետական գույքի գույքագրման և նախահաշվային գործակալություն» ՊՈԱԿ-ի կողմից 2008թ. ապրիլի 16-ի թիվ Ե-53/ՄՍ գրությամբ ներկայացված տվյալների գույքը ծանրաբեռնված է օգտագործման իրավունքով՝ երրորդ անձի կողմից վարձակալության պայմանագրով (2007թ. հուլիսի 1-ի թիվ 54/07 պայմանագիր), որի համաձայն Աշտարակ քաղաքի Բաղրամյան փողոցի N14 հասցեում գտնվող կենցաղի տան շենքի վարձակալության հանձնվող տարածքի ընդհանուր մակերեսը կազմում է 382.2 ք.մ., որից նկուղային հարկից 250 ք.մ., երկրորդ հարկից 51.8 ք.մ., երրորդ հարկից 60.24 և ենթակայան՝ 20.16 ք.մ.: Պայմանագրի գործողության ժամկետը՝ սույն 28-ի թիվ 206-Ն որոշման:

** Համաձայն ՀՀ կառավարության 2008թ. փետրվարի 28-ի թիվ 206-Ն որոշման՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով.

- աճուրդի հաղթողին է անցնում ընդհանուր մակերեսով հողամասի նկատմամբ բաժնային սեփականության իրավունքը՝ «Աշտարակի խաղաղի համայնքի սեփականությունը համարվող հողի վարձակալության» գանձման.

- գնորդը պարտավոր է ընդհանուր բաժնային սեփականության հողամասի իր բաժնի կադաստրային արժեքը վճարել ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության միջոց գնորդի կողմից առաջարկված գնի և հողամասի կադաստրային արժեքի վճարումից հետո մեկամսյա ժամկետում հաշվին.

- Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունը գնորդի հետ կնքում է առուվաճառքի պայմանագիր՝ դրանում նախատեսելով, որ գնորդը պարտավորվում է իր միջոցների հաշվին վճարել գույքի արժեքի որոշման հետ կապված վճարը՝ ներառյալ ավելացված արժեքի հարկը, ինչպես նաև գույքային իրավունքների պետական գրանցման հետ կապված վճարներն ու տուրքերը՝ օրենքով սահմանված կարգով:

Աճուրդը կանցկացվի դասական եղանակով:

Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները պետք է ներկայացնեն՝

- աճուրդի մասնակցության հայտ.

- ընկերության հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները, եթե հայտ ներկայացնողը ընկերություն է.

- աճուրդի մասնակցության վճարի անդորրագիրը, մասնակցության վճարի չափն է 203500 դրամ, վճարների մուտքագրման հաշիվն է՝ թիվ 1 տեղական գանձապետական բաժանմունքի աճուրդի մասնակցության նախավճարի դրամային թիվ 900013145025:

- աճուրդի մասնակցության վճարի անդորրագիրը, մասնակցության վճարի չափն է 5000 դրամ, աճուրդի մասնակից չհանդիսացող անձանց համար (դիտորդների) տոմսի գինն է 3000 դրամ:

Աճուրդի մասնակիցները պետք է ծանոթ լինեն աճուրդի մասնակցի տոմս, որի գինն է 5000 դրամ, աճուրդի մասնակից չհանդիսացող անձանց համար (դիտորդների) տոմսի գինն է 3000 դրամ: Հայտերն ընդունվում են (տոմսերը վաճառվում են) մինչև 2008թ. հունիսի 17-ը ժամը 17:00, ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության «Աճուրդի կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունում (հասցեն՝ Ք.Երևան, Դ.Անհաղթի 23, IV հարկ), իսկ դիտորդի տոմսերը վաճառվում են մինչև աճուրդի սկսվելը: Աճուրդի հաղթողը պարտավոր է պայմանագիր կնքելուց (30 րոպեի ընթացքում) վճարել իր առաջարկած գնի առնվազն 5 %-ի չափով գումար, որը մասնակցության վճարի հետ միասին հաշվարկվում է վճարման ենթակա գումարի մեջ, իսկ սահմանված ժամկետում (10 օրվա ընթացքում) հետագա վճարումների չկատարման դեպքում չի վերադարձվում և փոխանցվում է մասնավորեցման հատուկ հաշվին:

Աճուրդում հաղթողը պարտավոր է տեղում (30 րոպեի ընթացքում) վճարել իր առաջարկած գնի առնվազն 5 %-ի չափով գումար: Մանրամասն տեղեկությունների համար դիմել աճուրդային հանձնաժողով՝ Ք.Երևան, Դ.Անհաղթի 23, IV հարկ հասցեով կամ զանգահարել 23-73-00 հեռախոսահամարով:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն

Մասնավորեցում

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԵՂԵԿԱՑՆՈՒՄ Է

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ «ԱՃՈՒՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՐԱՎԻՐՈՒՄ Է ԱՃՈՒՐԴԻ, ՈՐԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱ Ք.ԵՐԵՎԱՆ, Դ.ԱՆՀԱՂԹԻ 23 /4-ՐԴ ՀԱՐԿ/ ՀԱՍՑԵՈՒՄ

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2008թ. ապրիլի 25-ի թիվ 400-Ա որոշման, «ՀՀ կառավարության աշխատակազմ» պետական կառավարչական հիմնարկին ամրացված օտարման ենթակա գույքը

Հ/Հ	Գույքի անվանումը	Թողարկման/ Ձեռքբերման տ/թ.	Գնահատված արժեքը /դրամ/	16.06.08թ. մեկնարկային գին /դրամ/	16.06.08թ. նախավճար /դրամ/	01.07.08թ. մեկնարկային գին /դրամ/	01.07.08թ. նախավճար /դրամ/	16.07.08թ. մեկնարկային գին /դրամ/	16.07.08թ. նախավճար /դրամ/	31.07.08թ. մեկնարկային գին /դրամ/	31.07.08թ. նախավճար /դրամ/	15.08+Մ19.08թ. մեկնարկային գին /դրամ/	15.08+Մ19.08թ. նախավճար /դրամ/
1	«ԳԱԶ-31029» պ/հ՝ 079LL50 (շարժիչը՝ 0121799, թափքը՝ 0057273)	1996թ./1997թ.	2269300	1702000	85100	1361600	68080	1089280	54464	871424	43572	697140	34857
2	«ԳԱԶ-31029» պ/հ՝ 013LL50 (շարժիչը՝ 0084656 թափքը՝ 0451619)	1996թ./2002թ.	313600	235000	11750	188000	9400	150400	7520	120320	6016	96256	4813
3	«ԳԱԶ-31029» պ/հ՝ 032LL50 (շարժիչը՝ 0312350, թափքը՝ 0510741)	1997թ./1999թ.	1512160	1134000	56700	907200	45360	725760	36288	580608	29031	464487	23225
4	«ԳԱԶ-3110» պ/հ՝ 043LL50 (շարժիչը՝ 3345161, թափքը՝ 0003751)	1997թ./1999թ.	1973400	1480000	74000	1184000	59200	947200	47360	757760	37888	606208	30311
5	«ԳԱԶ-3110» պ/հ՝ 001LL50 (շարժիչը՝ 3384635, թափքը՝ 0179546)	1998թ./1998թ.	1138000	854000	42700	683200	34160	546560	27328	437248	21863	349799	17490
6	«ԳԱԶ-3110» պ/հ՝ 016LL50 (շարժիչը՝ 3334856, թափքը՝ 0111008)	1998թ./1999թ.	1666500	1250000	62500	1000000	50000	800000	40000	640000	32000	512000	25600
7	«ԳԱԶ-3110» պ/հ՝ 042LL50 (շարժիչը՝ 3324737, թափքը՝ 0100633)	1998թ./1998թ.	1927500	1446000	72300	1156800	57840	925440	46272	740352	37018	592282	29615
8	«ՎԱԶ-21061» պ/հ՝ 023LL50 (շարժիչը՝ 5053481, թափքը՝ 4025517)	1998թ./2000թ.	750000	563000	28150	450400	22520	360320	18016	288256	14413	230605	11531
9	«ԳԱԶ-3110» պ/հ՝ 075LL50 (շարժիչը՝ 3388430, թափքը՝ 01886854)	1999թ./2007թ.	870000	653000	32650	522400	26120	417920	20896	334336	16717	267469	13374
10	Ա/Մ «ԳԱԶ-2410» (շարժիչը՝ 51171, թափքը՝ 1199345)	/1988թ.	985130	302695	15135	242156	12108	193725	9687	154980	7749	123984	6200
11	Ա/Մ«ԳԱԶ-31029» (շարժիչը՝ 0049313, թափքը՝ 0080730)	/1993թ.	1504390	462029	23102	369624	18482	295700	14785	236560	11828	189248	9463
12	Ա/Մ«ԳԱԶ-31029» (շարժիչը՝ 96155, թափքը՝ 0224069)	/1994թ.	1314440	403866	20194	323093	16155	258475	12924	206780	10339	165424	8272
13	Ա/Մ«ՈւԱԶ-2203» (շարժիչը՝ 33685, թափքը՝ 027376)	/1992թ.	1643900	505037	25252	404030	20202	323224	16162	258580	12929	206864	10344

Հ/Հ	Գույքի անվանումը	01.08.08թ. մեկնարկային գին /դրամ/	01.08.08թ. նախավճար /դրամ/	16.09.08թ. մեկնարկային գին /դրամ/	16.09.08թ. նախավճար /դրամ/	01.10.08թ. մեկնարկային գին /դրամ/	01.10.08թ. նախավճար /դրամ/	16.10.08թ. մեկնարկային գին /դրամ/	16.10.08թ. նախավճար /դրամ/
1	«ԳԱԶ-31029» պ/հ՝ 079LL50 (շարժիչը՝ 0121799, թափքը՝ 0057273)	557712	27886	446170	22309	356936	17847	285549	14278
2	«ԳԱԶ-31029» պ/հ՝ 013LL50 (շարժիչը՝ 0084656 թափքը՝ 0451619)	77005	3851	61604	3081	49284	2465	39428	1972
3	«ԳԱԶ-31029» պ/հ՝ 032LL50 (շարժիչը՝ 0312350, թափքը՝ 0510741)	371590	18580	297272	14864	237818	11891	190255	9513
4	«ԳԱԶ-3110» պ/հ՝ 043LL50 (շարժիչը՝ 3345161, թափքը՝ 0003751)	484967	24249	387974	19399	310380	15519	248304	12416
5	«ԳԱԶ-3110» պ/հ՝ 001LL50 (շարժիչը՝ 3384635, թափքը՝ 0179546)	279840	13992	223872	11194	179098	8955	143279	7164
6	«ԳԱԶ-3110» պ/հ՝ 016LL50 (շարժիչը՝ 3334856, թափքը՝ 0111008)	409600	20480	327680	16384	262144	13108	209716	10486
7	«ԳԱԶ-3110» պ/հ՝ 042LL50 (շարժիչը՝ 3324737, թափքը՝ 0100633)	473826	23692	379061	18954	303249	15163	242600	12130
8	«ՎԱԶ-21061» պ/հ՝ 023LL50 (շարժիչը՝ 5053481, թափքը՝ 4025517)	184484	9225	147588	7380	118071	5904	94457	4723
9	«ԳԱԶ-3110» պ/հ՝ 075LL50 (շարժիչը՝ 3388430, թափքը՝ 01886854)	213976	10699	171181	8560	136945	6848	109556	5478
10	Ա/Մ «ԳԱԶ-2410» (շարժիչը՝ 51171, թափքը՝ 1199345)	99188	4960	79351	3968	63481	3175	50785	2540
11	Ա/Մ«ԳԱԶ-31029» (շարժիչը՝ 0049313, թափքը՝ 0080730)	151399	7570	121120	6056	96896	4845	77517	3876
12	Ա/Մ«ԳԱԶ-31029» (շարժիչը՝ 96155, թափքը՝ 0224069)	132340	6617	105872	5294	84698	4235	67759	3388
13	Ա/Մ«ՈւԱԶ-2203» (շարժիչը՝ 33685, թափքը՝ 027376)	165492	8275	132394	6620	105916	5296	84733	4237

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2008թ. ապրիլի 25-ի թիվ 400-Ա որոշման՝

-ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության ղեկավարը աճուրդի հաղթողի հետ 10-օրյա ժամկետում կնքում է առուվաճառքի պայմանագիր, որում նախատեսելով, որ գնորդը պարտավորվում է՝ իր միջոցների հաշվին վճարել գույքի արժեքի որոշման հետ կապված վճարը, ինչպես նաև գույքային իրավունքների պետական գրանցման հետ կապված Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված վճարներն ու տուրքերը:

Աճուրդը կանցկացվի դասական (գնի ավելացման) եղանակով:

Բոլոր աճուրդները սկսվում են ժամը 11:00-ին:

Աճուրդով վաճառվող գույքի մեկնարկային գինը յուրաքանչյուր հաջորդ աճուրդի ժամանակ նվազեցվում է վերջին աճուրդի գույքի մեկնարկային գնի 20 տոկոսի չափով: Աճուրդը կայանալու դեպքում հաջորդ աճուրդը (աճուրդները) չի (չեն) անցկացվում:

Աճուրդին կարող են մասնակցել ֆիզիկական և իրավաբանական անձինք, ինչպես նաև համայնքները, որոնք յուրաքանչյուր աճուրդի համար աճուրդին նախորդող աշխատանքային օրը, ժամը 17:00 աճուրդային հանձնաժողովին են (հասցեն՝ ք. Երևան Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/) ներկայացրել.

-աճուրդի նախավճարի մուծման անդորրագիրը, որի չափն է՝ յուրաքանչյուր աճուրդի համար յուրաքանչյուր գույքի մեկնարկային գնի 5 տոկոսը, մուծվում է «ՀՏԲ-Հայաստան Բանկ» ՓԲԸ-ի թիվ 160006651014 դրամային հաշվին,

-աճուրդի մասնակցության վճարի անդորրագիրը, որի չափն է 10000 դրամ (վճարվում է «Աճուրդի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի դրամարկղ), գույքի գնի մեջ չի ներառվում և անկախ աճուրդի արդյունքներից չի վերադարձվում.

-անձնագիրը, իսկ իրավաբանական անձինք՝ հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները և լիազորությունները հաստատող փաստաթղթերը:

Աճուրդին չեն կարող մասնակցել այն անձինք, որոնք վաճառվող լոտի նկատմամբ չեն կարող ունենալ սեփականության իրավունք:

Աճուրդի մասնակիցների անձնական ներկայությունը պարտադիր է: Աճուրդին կարող են ներկա գտնվել դիտորդներ՝ աճուրդի մասնակից չհանդիսացող այն անձինք, ովքեր վճարել են մուտքի վճար՝ 3000 դրամ:

Դիտորդի տոմսերը վաճառվում են մինչև աճուրդի սկսվելը: Աճուրդի մասնակիցները վաճառվող լոտերին կարող են ծանոթանալ սույն ծանուցման հրապարակման պահից մինչև աճուրդի բացմանը նախորդող օրը ընկած ժամանակահատվածում՝ յուրաքանչյուր երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերին, ժամը 9:00-ից մինչև 17:00 (ընդմիջումով ժամը 13:00-ից մինչև 14:00): Նախքան աճուրդի սկսվելը աճուրդային հանձնաժողովը գրանցում է մասնակիցներին և յուրաքանչյուր մասնակցին տրամադրում համար: Աճուրդը վարում է աճուրդավարը: Աճուրդավարը մասնակիցներին առաջարկում է մեկնարկային գնով գնել լոտը: Ցանկացած մասնակից իրավունք ունի, նախքան աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածը, ներկայացնել նոր գնային հայտ, որը պետք է գերազանցի մասնակիցների կատարած նախորդ գնային հայտը՝ նվազագույնը հավելման (քայլի) չափով: Վերջին ամենաբարձր գնային հայտ ներկայացրած մասնակիցը, աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածից հետո, հայտարարվում է աճուրդի հաղթած մասնակից:

Աճուրդավարի կողմից աճուրդի հաղթող հայտարարված մասնակիցը պարտավոր է՝ հանձնաժողովի պահանջից 30 րոպեի ընթացքում, վճարել իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, որը սահմանված ժամկետում (10 օրյա ընթացքում) հետագա վճարումները կատարելու դեպքում նախավճարի հետ միասին հաշվարկվում է վճարման ենթակա գումարի մեջ, իսկ վճարումներից խուսափելու դեպքում չի վերադարձվում և այդ մասնակիցը զրկվում է աճուրդի մասնակցելու իրավունքից: Եթե աճուրդում հաղթող հայտարարված մասնակիցը սահմանված ժամկետում (հանձնաժողովի պահանջից 30 րոպեի ընթացքում) վճարում է իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, ապա նա ճանաչվում է աճուրդի հաղթող և ստորագրում աճուրդի արդյունքների մասին արձանագրությունը: Աճուրդում վաճառված յուրաքանչյուր լոտի գործարքի գինը նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափը չգերազանցելու դեպքում հաղթող մասնակիցը աճուրդի արդյունքների մասին արձանագրության ստորագրման օրը վճարում է լոտի ամբողջ գումարը: Աճուրդում չհաղթած մասնակցին, մուծված նախավճարը վերադարձվում է վերջինիս դիմելուց հետո եռօրյա ժամկետում:

Վաճառվող լոտերին ծանոթանալու համար զանգահարել՝ 52-39-60 հեռախոսահամարով:

Աճուրդի կանոնակարգին ծանոթանալու (որը տրամադրվում է դիմումի առկայության դեպքում, մեկ օրյա ընթացքում, պատճենահանման ծախսերը վճարելու պայմանով) և լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար կարող եք դիմել ք. Երևան Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/ հասցեով կամ զանգահարել աճուրդային հանձնաժողովին՝ հեռախոս՝ 23-73-00, ինտերնետ՝ URL: //www.privatization.am:

Հնարավոր փոփոխությունները ու լրացումները կհրապարակվեն այն ձևով, ինչպես կատարվել է աճուրդի մասին սույն հրապարակային ծանուցումը:

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ «ԱՃՈՒՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՐԱՎԻՐՈՒՄ Է ԱՃՈՒՐԴԻ, ՈՐԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱ Ք.ԵՐԵՎԱՆ, Դ.ԱՆՀԱՂԹԻ 23 /4-ՐԴ ՀԱՐԿ/ ՀԱՍՑԵՈՒՄ

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2007թ. դեկտեմբերի 20-ի թիվ 1544-Ն որոշման, Հայաստանի Հանրապետության [illegible] օտարման ենթակա տրանսպորտային միջոցը

Հ/Հ	Գույքի անվանումը	Ձեռքբերման տարեթիվը	Գնահատված արժեքը 10.10.07թ. դրությամբ /դրամ/	06.06.08թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	06.06.08թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	23.06.08թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	23.06.08թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	08.07.08թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	08.07.08թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	23.07.08թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	23.07.08թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/
1	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-21213» (պ/հ՝ 846 LS 57)	2000թ.	936000	936000	46800	748800	37440	599040	29952	479232	23962

Հ/Հ	Գույքի անվանումը	07.08.08թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	07.08.08թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	22.08.08թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	22.08.08թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	08.09.08թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	08.09.08թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	23.09.08թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	23.09.08թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	08.10.08թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	08.10.08թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/
1	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-21213» (պ/հ՝ 846 LS 57)	383386	19170	306709	15336	245368	12269	196295	9815	157036	7852

* Համաձայն ՀՀ կառավարության 2007թ. դեկտեմբերի 20-ի թիվ 1544-Ն որոշման՝

Հայաստանի Հանրապետության [illegible] աճուրդի հաղթողի կողմից առաջարկված գնի վճարումից հետո աճուրդի հաղթողի հետ մեկամսյա ժամկետում կնքում է առուվաճառքի պայմանագիր, որում նախատեսելով, որ գնորդը պարտավորվում է՝ իր միջոցների հաշվին վճարել գույքի արժեքի որոշման հետ կապված վճարը՝ 180000 դրամ (ներառյալ ավելացված արժեքի հարկը), ինչպես նաև գույքային իրավունքների պետական գրանցման հետ կապված օրենքով սահմանված վճարներն ու տուրքերը:

Աճուրդը կանցկացվի դասական (գնի ավելացման) եղանակով:

Բոլոր աճուրդները սկսվում են ժամը 12:00-ին:

Աճուրդով վաճառվող գույքի մեկնարկային գինը յուրաքանչյուր հաջորդ աճուրդի ժամանակ նվազեցվում է վերջին աճուրդի գույքի մեկնարկային գնի 20 տոկոսի չափով: Աճուրդը կայանալու դեպքում հաջորդ աճուրդը (աճուրդները) չի (չեն) անցկացվում:

Աճուրդին կարող են մասնակցել ֆիզիկական և իրավաբանական անձինք, ինչպես նաև համայնքները, որոնք յուրաքանչյուր աճուրդի համար աճուրդին նախորդող աշխատանքային օրը, ժամը 17:00 աճուրդային հանձնաժողովին են (հասցեն՝ ք.Երևան, Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/) ներկայացրել.

-աճուրդի նախավճարի մուծման անդորրագիրը, որի չափն է՝ յուրաքանչյուր աճուրդի համար յուրաքանչյուր գույքի մեկնարկային գնի 5 տոկոսը, մուծվում է «ՀՏԲ-Հայաստան Բանկ» ՓԲԸ-ի թիվ 160006651014 դրամային հաշվին.

-աճուրդի մասնակցության վճարի անդորրագիրը, որի չափն է 10000 դրամ (վճարվում է «Աճուրդի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի դրամարկղ), գույքի գնի մեջ չի ներառվում և անկախ աճուրդի արդյունքներից չի վերադարձվում.

-անձնագիրը, իսկ իրավաբանական անձինք՝ հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները և լիազորությունները հաստատող փաստաթղթերը:

Աճուրդին չեն կարող մասնակցել այն անձինք, որոնք վաճառվող լոտի նկատմամբ չեն կարող ունենալ սեփականության իրավունք:

Աճուրդի մասնակիցների անձնական ներկայությունը պարտադիր է:

Աճուրդին կարող են ներկա գտնվել դիտորդներ՝ աճուրդի մասնակից չհանդիսացող այն անձինք, ովքեր վճարել են մուտքի վճար՝ 3000 դրամ:

Դիտորդի տոմսերը վաճառվում են մինչև աճուրդի սկսվելը:

Աճուրդի մասնակիցները վաճառվող լոտերին կարող են ծանոթանալ սույն ծանուցման հրապարակման պահից մինչև աճուրդի բացմանը նախորդող օրը ընկած ժամանակահատվածում՝ յուրաքանչյուր երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերին, ժամը 9:00-ից մինչև 17:00 (ընդմիջումով ժամը 13:00-ից մինչև 14:00):

Նախքան աճուրդի սկսվելը աճուրդային հանձնաժողովը գրանցում է մասնակիցներին և յուրաքանչյուր մասնակցին տրամադրում է համար:

Աճուրդը վարում է աճուրդավարը: Աճուրդավարը մասնակիցներին առաջարկում է մեկնարկային գնով գնել լոտը: Ցանկացած մասնակից իրավունք ունի, նախքան աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածը, ներկայացնել նոր գնային հայտ, որը պետք է գերազանցի մասնակիցների կատարած նախորդ գնային հայտը՝ նվազագույնը հավելման (քայլի) չափով:

Վերջին ամենաբարձր գնային հայտ ներկայացրած մասնակիցը, աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածից հետո, հայտարարվում է աճուրդի հաղթած մասնակից:

Աճուրդավարի կողմից աճուրդի հաղթող հայտարարված մասնակիցը պարտավոր է՝ հանձնաժողովի պահանջից 30 րոպեի ընթացքում, վճարել իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, որը սահմանված ժամկետում (10 օրյա ընթացքում) հետագա վճարումները կատարելու դեպքում նախավճարի հետ միասին հաշվարկվում է վճարման ենթակա գումարի մեջ, իսկ վճարումներից խուսափելու դեպքում չի վերադարձվում և այդ մասնակիցը զրկվում է աճուրդի մասնակցելու իրավունքից: Եթե աճուրդում հաղթող հայտարարված մասնակիցը սահմանված ժամկետում (հանձնաժողովի պահանջից 30 րոպեի ընթացքում) վճարում է իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, ապա նա ճանաչվում է աճուրդի հաղթող և ստորագրում է աճուրդի արդյունքների մասին արձանագրությունը:

Աճուրդում չհաղթած մասնակցին, մուծված նախավճարը վերադարձվում է վերջինիս դիմելուց հետո եռօրյա ժամկետում:

Գույքը գտնվում է [illegible] հասցեում: Վաճառվող լոտին ծանոթանալու համար զանգահարել՝ 091-490494 հեռախոսահամարով:

Աճուրդի կանոնակարգին ծանոթանալու (որը տրամադրվում է դիմումի առկայության դեպքում, մեկ օրյա ընթացքում, պատճենահանման ծախսերը վճարելու պայմանով) և լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար կարող եք դիմել ք. Երևան, Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/ հասցեով կամ զանգահարել աճուրդային հանձնաժողովին՝ հեռախոս՝ 23-73-00, ինտերնետ՝ URL: //www.privatization.am:

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն

անի բաղաձայն «երգիչների» միջնախարի բանակը, եթե բեմի վրա լինեն հիրավի տաղանդավոր երգիչներ: Մեծ մասը կզրկվի իր մասից:

Եվ այդ նույն ժամանակ հեռուստատեսության «Աստղերի ֆաբրիկան», «Ժողովրդական արտիստ» ծրագրերը մեջտեղ են հանում խեղճուկրակ դիլետանտների, որոնց նայելիս պարզապես ամոթ ես զգում: Ամենք, «Ժողովրդական արտիստ» հաղորդումն է: Բեմ են բաց թողնում մի «երգչուհու» այնպիսի մի անբնական տեմբրով ու արտաբերմամբ, ասես նրան նոր են դուրս թողել ընդունման հատուկ կետից: Հանձնաժողովը վարանում է բնութագրել նրա ելույթը, որն ավելի շատ նման է վախեցած ու ապշահարի ոռնոցի: Լայմա Վայկուլեն հեգնանքի որոշ շեշտով ասում է, որ «հավակնոտությունից գեղեցիկ անցիկ է, եւ պարտադիր չէ, որ միշտ նոտաներով երգի»: Այս բառերի մեջ մեր շոու-բիզնեսի ողջ էությունն է:

ՆԻՆԱ ՉԻԳԱԳԱԵՎԱ
Սանկտ Պետերբուրգ

փակ ձայնով: Իրեն կանոն՝ մերին ռեգիստրում բառակ, լացակումած, ուսանողի, որպես ձայներով, ասես բոլորը նույն մանկապարտեզից լինեն: Միջին եւ ցածր ռեգիստր նրանք առհասարակ չունեն: Ինչ ձայնի գեղեցկության եւ հաստության մասին կարող է խոսք լինել: Այդպիսի «երգիչները» միկրոֆոնից կառչում են, ինչպես փրկարար օղակից, լցնում են միկրոֆոնը եւ ինչ է մնում մեզնեն բռունցները: Բայց ով էլ որ մտցնեն, ձայնը դրանից չի դառնա ավելի լավը, ծղրտոցը կմնա ծղրտոց: Սովորական ձայներով պրոֆեսիոնալ երգիչները կարող են կանգնել միկրոֆոնից կես մետր հեռու եւ էլի լսելի կլինեն: Դիլետանտները բռունցները բացում են ձայնագրության ներքո եւ սպասում են մեծ հոնորար: Ես ապրել եմ Ֆրանսիայում: Այնտեղ ձայնագրության ներքո - ձայնագրությամբ ոչ ոք չի «երգում»): Արեւմուտքում մարդիկ փողի գինը լավ գիտեն եւ երբեք չեն վճարի խաբեության համար: Մեզանում փողը ծեսում են առանց մեղավորու, թեթեւությամբ: Երբեմն ինձ թվում է, թե մեր շոու-բիզնեսը լավ կազմակերպված մանկախաղ է:

Մեր «փոփ-աստղեր»-ի արժանիքները անչափելի ուռեցված են: Դրա հետ ողջ աշխարհը: Մեզ կարող են նախանձել մեր վաղահաս «երգչուհիները»:

Ուզում եմ մի հանի բառ էլ ասել արտիստի անձնավորության մասին: Արեւմուտքում արտիստի անձը, նրա անհատականությունը ամեն ինչից բարձր են դասում: Մեզանում ընդհակառակը, եթե դու ուրիշներից տարբերվում ես, քեզ ասում են՝ «Դու մեր չափի ու կարգի չես բռնում»: Ամեն մի տաղանդավոր մարդ միշտ «չափի ու կարգի չի բռնում», նա ոչ մի շրջանակի ու սահմանափակումի մեջ չի մտնում: Մեզնից ինչ-որ մեկը ասել է՝ միջակությունները միշտ հայտնում են այն, ինչ իրենց խելքի եւ կարողության բանը չէ: Նրանց մակարդակը դա է: Փոխարենը մի «աստղ»-ի՝ Կատյա Լելի մակարդակը, նրա «մուսի-պուսի»-ները հենց այն են, ինչ պետք է ամբոխին: Կարեւորը, որ հասկանալի է եւ մատչելի, միշտ է, «պուսի» բառը լսողությամբ ընկալվում է ինչպես անգլերեն «փուսի» բառը, որ գայլ է նշանակում: Բայց ամբողջական տեքստերի հեղինակը այս մասին, ինչպես երեւում է, չգիտի:

Չեն կարող շրջանցել նաեւ արտիստի տարիքի թեման: Հիմա ռուսական շոու-բիզնեսում մեռնում է երիտասարդ.

ՇՈՈՒ-ԲԻԶՆԵՍԻ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԿԵՏԸ

Վլադիմիր Պոզները մի ինչ-որ առիթով ասել է, թե «մեր հեռուստատեսությունը կարող է աստղ սարքել նույնիսկ էշի հինգերորդ կետը»: Եթե այդ դրույթին նայենք, աղջիկը միշտ ճանապարհին է: Չէ՞ որ հիմա երգել կարողանալը անհրաժեշտ էլ պարտադիր չէ: Գլխավորը հեռուստատեսությունում ընկնելն է, էկրանին հայտնվելը:

Մեր շոու-բիզնեսում կարծում են, որ որեւէ մեկին կարելի է աստղ դարձնել մի հանի ամսում: Պրոֆեսիոնալ երգիչները նստած են առանց աշխատանքի, իսկ «Աստղերի ֆաբրիկա»-ի արտադրած դիլետանտներին ուղարկում են հյուրախաղերի ողջ Ռուսաստանով մեկ: Պրոֆեսիոնալ երգիչը վոկալ արվեստով, վոկալ երգեցողությամբ զբաղվում է (սովորում է) առնվազն 5-6 տարի: Հազվադեպ է լինում, երբ ձայնը կատարելապես պարգեւել է բնությունը, ինչպես օրինակ, էդիթ Պիաֆի ձայնը: Ուսումնառության տարիները ձայնը հարստացնում են նոր գույներով ու հնչերանգներով: Այն ստանում է ուժ, գեղեցկություն, հարստություն եւ ունենում է իր յուրահատուկ, անկրկնելի տեմբրը: Հենց տեմբրով էլ մենք դյուրությամբ ճանաչում ենք մեծ երգիչներին:

Մեզանում «աստղեր»-ին մեջտեղ են հանում իրեւ հարահոսի արտադրանք, անսովոր թեթեւությամբ գրաֆիկը հուսացնելով իրենց արվածքը: Նրանք երգում են «ուղիղ» (անմիջական) ձա-

միայն մեր «աստղերը» պարզապես հիմարի տեղ են դնում հանրությանը, մտածելով՝ թե երբեք ձայնագրություն չեն գործածում: Ֆիլիպ Կիրկորովը մտնում է ձայնագրությամբ Ռուսաստանում առաջինը «երգող» երգիչը լինելու մրցադրումը եւ փորձում է ապացուցել, որ ինքը միշտ երգում է կենդանի ձայնով: Նույնը վերաբերում է եւ Գազմանովին: Յուրահատուկ պրոֆեսիոնալ երգիչ ձեզ կասի, որ բեմում երգելն ու ցատկոտելը բացարձակապես անհամատեղելի են, ուղղակի անհնար է՝ ձեր ընկալողությունը տեղինսերը կընդհատվի: Ցատկոտելով երգելը տառապիորեն անհնար է, մանավանդ երբ խոսքը վերաբերում է ոչ թե մեկ-երկու երգի, այլ ամբողջ մի մեծահամերգի կամ համերգների շարքի (32 համերգի, որոնք մի անգամ տվել է Կիրկորովը Պետերբուրգում):

Մեր էստրադայում հիվանդ է ինչ-որ աստղային համաճարակով: Մեզանում «աստղ» են կոչում բոլորին: Իրականում մենք մեծ երգիչներ ունենք, որոնք երգում են համաշխարհային մակարդակով, Մարայա Քերիի, Շերի, Մադոննայի, Ուիթնի Հյուսթընի, Թոնի Բրեքսթոնի եւ այլոց մակարդակով:

«Աստղ» դառնալու համար պետք է աշխատել, [illegible] 10-15 տարի: Սելին Դիոնը, օրինակ, իր կարիերան սկսել է 12 տարեկանում: Նրա հրեշտակային ձայնը նմանեցնել է գրեթե ողողցական երգիչ-երգչուհիների կերպարը: Այս մոդան հասցրել են աբսուրդի: Լրիվ հասուն, եթե ավելին չասենք, տարիքի մեր երգչուհիները նույնպես այդ մոդային տրվելով՝ իրենց իրեն աղջնակ են երեւակայում ու ներկայացնում: «Ինձ աղջնակ անվանիր, եւ հետո գրկիր, եւ՝ հետո խաբիր», - ողբում-հեծեծում է երեք երեխայի մայրը:

Տհասությունն ու մանկամտությունը կնոջը չեն զարդարում: Ինչի՞ մասին պիտի երգի նա, երբ տատիկ դառնա:

Արեւմուտքում արտիստի համար այդպիսի հասկացություն, ինչպիսին տարիքն է, գոյություն չունի: Ընդհակառակը, տարիների հետ արտիստը դառնում է ավելի խորունկ, վես, հետաքրքիր անձնավորություն: Ինչպես ասում էր Սեզարիա Էվորան, «Ձայնը, ֆրանսիական կոնյակի պես, տարիների հետ ավելի լավն է դառնում»: Սեզարիան հիմա 60 տարեկան է եւ ելույթներ է ունենում աշխարհի լավագույն բեմերում: Նրա հռչակավոր վերելքը սկսվել է, երբ նա քառասունն անց էր: Արեւմտաեվրոպական բազմաթիվ աստղեր այսօր կամ 60-ին մոտ են եւ կամ 60-ն անց են, բայց նրանց արվեստի հանդեպ հետաքրքրությունը չի մարում (Թոմ Ջոնս, Փոլ Մաքքարթնի, Էնգելբերտ Համփրիդինկ, Կարել Գոթ եւ ուրիշներ): Անգլիացի լեգենդար երգիչ Ջոն Մայալը հիմա 70-ն անց է, բայց նա երգում է, ինչպես 20-30 տարի առաջ: Չակ Բեռրին, «ռոք-ըն-ռոլ»-ի հայրը, 80-ին մոտ էր, երբ եկավ մեզ մոտ հյուրախաղերի: Դյուկ Էլինգթոնի նշանավոր նվագախմբում հասակավոր շատ երաժիշտներ կային: Երբ նրան հարցնում են՝ «ինչո՞ւ», Դյուկ Էլինգթոնը ասում է՝ «Սա նվագախումբ է եւ ոչ թե ֆուտբոլի թիմ»:

Երաժշտության մեջ պետք է լինեն պրոֆեսիոնալիզմ, վարպետություն, փորձ, իսկ դրանք ձեռք են բերվում տարիների ընթացքում: Ես կարծում եմ, որ ավելի լավ է լսել տաղանդավոր հետաքրքիր արտիստի (թող որ հասուն տարիքի), բեմում տեսնել վարպետի, անհատականության, հոգու երիտասարդ անսպառ ու անձիրել դրսեւորումների: Էլլա Ֆիցջերալդը մոտ 70 տարեկան էր, երգում էր հաշմանդամի սայլակում նստած (երկու ոտքն էլ անդամահատված էին), եւ ամբողջ դահլիճը երկար ժամանակ ծափահարում էր նրան հոտնկայս: Բարձր ու կենդանի արվեստի առաջ մենք միշտ գլուխ ենք խոնարհում, չմտածելով երբեք ոչ արտիստի տարիքի, ոչ էլ արտաքինի մասին: Չէ՞ որ ամենակարեւորը, ամենագլխավորը արտիստի հոգին է, իսկ հոգին տարիք չունի...

Անհասկանալիորեն մեր էստրադան վերջին ժամանակներում անհավասարաչափորեն հիմարացել է: Հիշո՞ւմ եք ինչ գեղեցիկ երգեր ուներ Ալլա Պուգաչովան: Նա բեմում ստեղծել էր վառ ու գրավիչ կերպար խենթացող, ուժեղ եւ կրքոտ կնոջ եւ ոչ թե հիմար ու լալկան կնկա: Հիշո՞ւմ եք «Կինը, որ երգում է» կինոնկարի իր երգերը: Դրանք գլուխգործոցներ էին, ինչը չի կարելի ասել վերջին տարիների նրա երգերի մասին («Մադամ Բրոշկինա», «Խելակորույս զբոսայգի», «Մեֆոն-հենի աղջիկ»): Պրիմադոննան երբեք իրավունք չունի իր մակարդակից վար իջնելու: Բայց սա արդեն ուրիշ թեմա է:

Ռուսական շատ «փոփ-աստղեր» ձայն ու տաղանդ չունենալու պատճառով ստիպված են բեմի վրա վազվզելու եւ ցատկոտելու, որպեսզի գրավեն հանդիսատեսի ուշադրությունը: Երկրորդ տարբերակն էլ կա՝ հանվել, մերկանալ: Իր ելույթներից մեկի ժամանակ Անժելիկա Վարումը դահլիճի առաջ հայտնվեց թափանցիկ ժանյակավոր զգեստով... «Փայլուններ» խմբի նախկին մենակատարուհի Օլգա Օռլովան հպարտանում է նրանով, որ իրենք արել են «սեռական փոքրիկ հեղափոխություն»: «Փայլուններ» խմբի աղջիկները առաջինն են բեմ դուրս եկել շատ բաց հանդերձանքով,- ասում է նա:- Եվ դա ընդունվել է: Հիմա բոլորը բեմ են դուրս գալիս կրծկալով եւ կարճիկ տաբատով: Անհայտորեն դա նրանց միակ ներդրումն է արվեստում: Բայց, կարծում եմ, որ մի 20-30 տարի հետո ոչ ոք չի հիշի նրանց կրծկալներն ու կարճիկ տաբատները:

Բեմում «սեռական հեղափոխություն» անելուց առաջ պարզապես անհրաժեշտ է, իրեւ սկիզբ, սովորել պրոֆեսիոնալ ու գրագետ երգել: Այն ժամանակների արտիստները իրենց զինանոցում ունեին միայն իրենց ձայնը: Նրանք մեն-մենակ էին դուրս գալիս հանդիսատեսի առջեւ, առանց օժանդակ հատուկ էֆեկտների: Եվ այնուամենայնիվ ժամերով գրավում էին դահլիճի ուշադրությունը: Ռուս սքանչելի երգչուհի Նադեժդա Օբուխովան, օրինակ, ռոյալի մոտ կանգնած, ընդհանրապես որեւէ շարժում չէր անում, ձեռքն անգամ չէր շարժում, բայց դահլիճը լսում էր հմայված ու կլանված:

Հիմա «բարձր մշակույթ»-ը ոչ մեկին պետք չէ: Ինչպես դառնորեն ասել է հեռուստահաղորդավար Ալեքսանդր Գորդոնը, «այն, ինչ վեհացնում է հոգին, հիմա արգելում են, իսկ այն, ինչ բարոյազրկում է հոգին՝ թույլատրում են»: Նրան համաձայն է Ստանիսլավ Գովորուխինը: Նա կարծում է, որ հիմա «մակերես է բարձրացել այն ամենը, ինչ անառողջ է, հիվանդագին ու այլանդակ: Հիմա շատ ասպարեզներում (արվեստում, կինեմատոգրաֆում, մամուլի ասպարեզում եւ այլուր) պատահականները ղեկավարում են ստահակները եւ զանազան պատահական մարդիկ»:

Ես կարծում եմ, որ ռուսական մշակույթի հիմքերը խախտողներին պետք է քրեական պատասխանատվության ենթարկել իրեւ սոցիալապես վտանգավոր մարդկանց: Բոլոր այդ շոումենները, մոդելները, տրանսվեստիտները խայտառակում են, ուղղակի այլասերում են մեր բարոյականության, մեր հոգեւոր արժեքների հիմքերը:

Գռեհիկ խոսքերը, նույնիսկ հայհոյական բառերը բեմում դարձել են սովորական բան: Երկրի գլխավոր հայհոյախոս Շնուրովը («Լենինգրադ» խումբ) տասը տարի շարունակ բարոյազրկել է մեր երիտասարդությանը, օգտվելով մշակույթի չինովնիկների բարձիթողի վերաբերմունքից: Բոլորը չէ, ըստ երեւույթին, որ գիտեն, որ հայհոյական բառերի համար քրեական օրենսգրքում հատուկ հոդված կա (ցավոք սրտի՝ չգործող), որ ենթադրում է նվազագույն աշխատավարձի 5-ից մինչեւ 15 անգամի չափով տուգանք կամ վարչական կալանք: Բայց Շնուրովին ոչ միայն չեն տուգանում կամ կալանավորում, այլեւ նրան տրամադրում են Պետերբուրգի լավագույն համերգային բեմահարթակները: Վերջերս Շնուրովը գնել է քաղաքի կենտրոնում շատ թանկարժեք տուն: Պարզվում է, ինչքան հեշտությամբ կարելի է առատ գումարներ ձեռք բերել՝ դահլիճի վրա կեղտի ու գռեհկության տաշտ շրջելով: Վերջին տարիների ընթացքում «դեղին մամուլը» անընդհատ բորբոքել-փառաբանել է Շնուրովին, նրան պաշտամունքային հերոս դարձնելով: Մեծ տարածում ունեցող թերթերից մեկը, օրինակ, տպագրել էր մի մեծ հոդված Շնուրովի մասին, հետն էլ մի լուսանկար, որտեղ Շնուրովը ոտքերը դրել է սեղանին, հետեւյալ մակագրությամբ. «Մենք էժան որոնիկներից չենք: Եթե ծախվենք, ապա գոնե թանկ»: Արվեստի հանդեպ առավել սուր ու լկտի ծաղրանք դժվար է պատկերացնել:

Նախկինում մեզանում կար Վլադիմիր Վիսոցկին, որ պայքարում էր ստորության եւ գռեհկության դեմ: Եվ ոչ միայն իր երգերում, այլեւ կյանքում: Նա, առանց վարանելու, գոտեմարտի էր մտնում «եւ սրիկայի, եւ դահիճի հետ»: Հիմա ինչքա՜ն մեզ անհրաժեշտ կլիներ Վիսոցկին: Վիսոցկու ազգանունը համանմանությամբ զուգորդում է առաջացնում «բարձունք» բառի հետ (ռուսերեն «վիսոտա»-ն նշանակում է բարձունք - թրգմ.): [illegible], բարոյական բարձրություն եւ բարձունք, ինչին միշտ ձգտում է իսկական արվեստը:

Վերջերս Յուրի Շեւչուկը («ԴԴՏ» խումբ) իր մի հարցազրույցում անհանգստություն էր հայտնել մշակույթի, մասնավորապես երաժշտական մշակույթի հիմնական ճակատագրի համար: Նա մեկն է այն շատ քիչ մարդկանցից, ովքեր ազնվորեն հայտարարում են, որ մեր երաժշտական ռադիոկայանների մեծամասնությունը «անտաղանդ, գորշ եւ ծայրահեղորեն ողորմելի մարդիկ են»: Նրանք մեզ պարտադրում են իրենց պարզունակ եւ ցածր ճաշակը, այդպիսով ձեւավորելով անճաշակ, անտաղանդ, գորշ եւ գաճաճային հասարակություն:

«Տաղանդ» բառը ինչը գործածությունից դուրս է մղվել՝ տեղը զիջելով «բրենդ» բառին: «Տաղանդ» եւ «բրենդ» հասկացությունների միջեւ եղած տարբերությունը ակնհայտ է: Տաղանդը ոչ մի փողով չես կարող գնել, տաղանդը Աստված է տալիս, «բրենդ»-ը ձեռք է բերվում հեշտությամբ:

«Երգչուհի» Ժասմինի նախկին ամուսինը նրան աստղ դարձնելու համար միլիոնավոր գումարներ է ծախսել, եւ... երեկվա տնային տնտեսուհին հանկարծ երգեց:

Հասել է դիլետանտների դեմ պայքար մղելու ժամանակը: Ժամանակն է բեմը մաքրելու «էստրադային թափթփուկներից»: Շոու-բիզնեսը պետք է անցնի պետական հսկողության տակ: Պետք է պետական հանձնաժողով ստեղծել երգիչների պրոֆեսիոնալ կարողությունը եւ մասնագիտությունը ստուգելու համար: Հնարավոր է, պետք է վերադառնալ գեղխորհուրդների տարբերակին: Դրանք իրենց թերի կողմերն ունեին, բայց հնարավորություն էին տալիս տաղանդավոր արտիստներին բեմ հանելու եւ միեւնույն ժամանակ փակում էին դիլետանտների ճանապարհը...

Ռուս. թարգմ.
ՅՈՒՐԻ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

ԱԶԳ-ՆԵՐԴԻՐ

Վարք մեծաց

ԶՈՐԻ ԲԱԼԱՅԱՆ

«Մեծ Երրորդություն»

1-ին էջից

...Ինձ զանգահարեց սփյուռքահայության հետ մշակութային կապերի կոմիտեի նախագահ Վարդգես Համազասպյանը եւ անմիջապես ասաց. «Սարոյանը հեռագիր է ուղարկել եւ խնդրում է, որ հենց դու իրեն ղեկավարես Միությունում»: Երկու տարի առաջ ես մի ակնոց անխս չէի բաժանվում գրողից, որին ճանաչում է ողջ աշխարհը: Դա ոչ միայն իմ ցանկությունն էր, այլեւ` յուրօրինակ պարտք: Քանզի ես, ի թիվս այլ բաների, կատարում էի խորագրության առաջարկունը. նախապատրաստել երկխոսություն անկրկնելի գրողի հետ: Նյութը «Լիտերատուրնայա գազետայում» հրատարակվեց 1976-ի նոյեմբերին: Սարոյանը ոչ միայն համոզվել պատասխանում էր իմ հարցերին, այլեւ իմնն էր դրանք հնչում ինձ համար: Այսպես, նա ինձ առաջարկեց իրեն հարցնել կինոյի, հեռուստատեսության եւ թատերական ժանրի մասին, որոնք հաջողությամբ եւ ձակատագրական կերպով մրցակցում են գրականության հետ:

- Կինոն ես միշտ սիրել եմ,- սկսեց Սարոյանը:- Շատ եմ աշխատել կինոյի համար, կարծես խցել եմ դրա հետ: Ինչ վերաբերում է հեռուստատեսությանը, այստեղ հարցն ավելի բարդ է: Օրինակ, ես տանը հեռուստացույց չունեմ: Առաջ ունեի, բայց դուրս նետեցի: Մի կողմից ինձ խանգարում էր, մյուս կողմից` այդ սատանայական արկղը խաղում էր բռնություն եւ գռեհկություն: Դրա պարզունակ հերոսները շատ կարճ ժամանակում դառնում են նմանակության օրինակներ եւ երիտասարդության համար նմանակման օրինակներ: Ճիշտ է, դա նաեւ ինչ-որ չափով օգտակար է: Գրականությունից դուրս մնացած բոլոր արվեստների գլխավորը արտասան են գտել հեռուստատեսությունում:

Մեծանում է մի սերունդ, որն առավելապես կլինի հենց այդ հեռուստահանդիսատեսի պատճառով: Փիլիսոփայությունը լոկ այն է, որ պայքարենք ոչ թե առհասարակ հեռուստատեսության, այլ` գռեհկության, գորշության դեմ, անճաշակ արվեստի դեմ: Այսօր ֆուտուրոլոգներն իզուր են հարց առաջադրում արդյոք գրականության եւ հեռուստատեսության տեղի մասին: Ոչ հիմա, ոչ էլ 1000 տարի հետո մեզ համար որեւէ բան չի փոխարինի Գոգոլի «Շինելին»...

1978-ի օգոստոսին ես «Լիտերատուրնայա գազետայում» հրատարակեցի Վիլյամ Սարոյանի 70-ամյակին նվիրված հոդված: Իսկ 1,5 ամիս անց, ինչպես արդեն ասացի, հոբելյարին ղեկավարեցի Միության նախահանդեսում: Ես նախօրոք կազմակերպել էի հանդիպումներ Ռիգայում, Լենինգրադում, Մոսկվայում:

Դեռ Լենինգրադում օդանավ նստելուց առաջ նա ինձ հարցրեց. «Մենք ո՞ր կգնանք Մոսկվայի օդանավակայանից»:

Ես ասացի, որ համենայն դեպս ոչ հյուրանոց, քանզի ճիշտ ժամը 11-ին պետք է լինենք «Լիտերատուրնայա գազետայի» գլխավոր խմբագիր Ալեքսանդր Չակովսկու մոտ: «Ես չեմ սիրում գլխավորներին: Առհասարակ այնտեղ էլ չեմ սիրում պետերին: Այնպես արա, որ մենք գործն ավարտենք 10 րոպեում»:

Մեր խմբագրատունն այն ժամանակ դեռ Ցվետնոյ բուլվարում էր: Ես վստահ էի, որ ինձ կբարգմանեն Չակովսկու հետ կայանալիք զրույցը: Խորհրդային ժամանակներում էլ չէին սիրում օտար լեզուներին: Որևան մեծ եղավ իմ զարմանքը, երբ Ալեքսանդր Բորիսովիչը առաջարկեն մեզ ղեկավարելով դրան մոտ, հյուրին համարձակորեն ողջունեց մաքուր անգլերենով: Սարոյանը աշխատասենյակի տերոջը գովեց լավ անգլերենի համար եւ նույնիսկ նկատեց. «Զարմանալի է, որ դուք խոսում եք ոչ թե ամերիկյան, այլ անգլիական անգլերենով»: Եվ հետ-հետ ծիծաղեց իր անկրկնելի բառախաղից: Հյուրախոսությունում գլխավոր խմբագիրը, Սարոյանը, այնուամենայնիվ, անգնահատելի համբերատարություն արեց. ««Լիտերատուրնայա գազետան» Ամերիկայում ամենից շատ մեջբերվող խորհրդային թերթն է»: Եվ ես համոզվեցի, որ մենք 10 րոպեով չենք բավարարվի, մանավանդ եթե հաշվի առնենք, որ իմանում Չակովսկին որոշեց հայ հյուրին հայկական կոնյակ հյուրասիրել: Երկու գրողները ակնոց երկար զրուցում էին, եւ դա բավական եղավ, որպեսզի իրենք բարեկամանան:

Սարոյանի կարծիքով, որևան ավելի տաղանդավոր է գրականությունը, այնքան ավելի ռեալ, այնքան ավելի ռեալ, նույնիսկ անհնար է այն թարգմանել ուրիշ լեզվի: Իրենցական ոճերում անհրաժեշտ է համարժեք տալ: Հակառակ դեպքում երկրի վրա չի լինի մշակույթների խաղաղ փոխհարաբերություն: Վարդեսը պատմում էր, որ իր ակնոց կյանքում տեսել է, որ մայրը` Թաքուհի Սարոյանը, որը սիրում էր միայն հայերենին, կլանողական կարդալ իր գրերը: «Այնինչ բնավ պատահական չէ, որ ինձ համար ամենաթանկ գործերից մեկը` «Սարոյանի կասակերտությունը» նվիրել եմ մորս: Նախաբանում նրան դիմելով, ես գրել եմ. «Դուրս եմ, բոլոր որեւէ արտասովոր թարգմանից իմ գիրք հայերեն կթարգմանի, կտրայերն մեզ համար հեշտությամբ հաղթահարելի տարեր: Եվ այդ ժամանակ դու կկարդաս վերջապես զգալ` հայերեն կարդալով իմ պատմվածքները»:

Ավելի ուշ, երբ Սարոյանը Թուրքիայում ճանապարհորդելիս այցելեց իր նախնիների հայրենի Բիթլիսը, ասաց. «Վիլյամ Սարոյանը ծնվել է օտարության մեջ: Թող Վիլյամ Սարոյանները ծնվեն նախնյաց երկրում»: Հենց այդ խոսքով նա ավարտեց «Լիտերատուրնայա գազետայում» հրատարակված մեր երկխոսությունը:

▼▼▼

Ավելի քան երկու տասնամյակ անց հետ գնալով, ես, այդուհանդերձ, միշտ տեղյակ էի այն ամենին, ինչ տեղի էր ունենում Հայաստանում եւ հատկապես իմ հարազատ Ղարաբաղում: Նեզեմ, որ պատկանում եմ այն սերնդին, որն ամենաշատ կարողացել էր աշխարհում: Ինչպես չհիշատակեմ, երբ Կամչատկայում գտնվելով, կարդում եմ, որ Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի նախագահ, ԽՍՀՄ ԳԱ նախագահության անդամ, խորհրդային տեսական աստղաֆիզիկայի հիմնադիր (ցանկը կարելի է շարունակել) Վիկտոր Համբարձումյանը երկրորդ անգամ ընտրվել է Միջազգային աստղագիտական միությունների խորհրդի նախագահ: Եվ, իհարկե, զարմանալի ոչինչ չկար, որ ես երազում էի երբեւիցե հանդիպում ունենալ նրա հետ:

...1968-ին նամակ ստացա Կահիրեից: Հայկական «Ջահակիր» թերթի ներկայացուցիչները ինձ հայտնում էին, որ նորկեգացի առասպելական ճանապարհորդ Թոր Հեյերդալը Եգիպտոսում պապիրուսե նավ է կառուցում եւ արդեն միջազգային անձնակազմ է հավաքագրում: Բժիշկն անպայման պետք է լիներ խորհրդային Միությունից: Պարզվեց նաեւ, որ Հեյերդալը գիտեր «Կոլկան» եւ «Գեյզեր» իմնաէտն նավակներով Կամչատկայի երեք ճանապարհորդների գետերով ու ծովերով կատարած բազմաթիվ անցումների եւ բժշկի ներկայության մասին: Այդ բժիշկը ես էի, եւ նա Կահիրեի հայերին խնդրել էր ինձ հայտնել, որ ինձ արդեն ԽՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի նախագահ Կելդիշին դիմել է բժիշկ տրամադրելու խնդրանքով: Ինձ եա խորհուրդ էր տալիս դիմել Կելդիշին:

Ես շատ ուղերձ հղեցի Թոր Հեյերդալին: Երկրորդ հեռագիրն ուղարկեցի Գիտությունների ակադեմիա եւ թռա Մոսկվա: Այստեղ իմ բարեկամ, «Պրավդայի» աշխատակից Անատոլի Յուդինի հետ այցելեցի խորհրդային գիտության կաճառ: Մեզ ասացին, որ նման հարցերով ընդունում է արտասահմանյան ուղեւորությունների համար պատասխանատու պաշտոնյան: Վերջինս խոսում էր ծանրակշռորեն եւ անորոշ խոսքերով: Չհոգացավ ակնարկել նաեւ հարցաթերթիկի ինքնաթող կետը: Երեկոյան ես արդեն Երեւանում էի: Մեկ օր անց «Իզվեստիայի» հայաստանյան թղթակից Բորիս Մկրտչյանի հետ Բյուրական մեկնեցի տեսակցելու տեղի աստղադիտարանի հիմնադրի հետ:

Ինձ ուղարկիր լսելով` Վիկտոր Համբարձումյանը որոշեց զանգահարել: Նրա ձեռքը մի պահ մնաց օդում կախված: Սակայն ոչ թե ինձ, այլ Բորիս Մկրտչյանին նայելով, ասաց. «Նման բաներն այդպես չեն արվում: Հարկավոր է մեկնել Մոսկվա»: Հետո ինձ նայելով ավելացրեց. «Հենց վաղը թռչում ենք Մոսկվա»:

ԽՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի նախագահի աշխատասենյակում Մստիսլավ Կելդիշը բժշկության ժամանակ Համբարձումյանին ասաց, որ այլայլ հարցով զբաղվում է արտաքին կապերի գծով աշխատակիցը: Դա ինձ ծանոթ պաշտոնյան էր: Շրջանը փակվեց: Ես անմիջապես գիտակցեցի եռազանցիս պարտությունը: Մասնր հոգու տեր հանճարը` Վիկտոր Համբարձումյանը որոշեց այնուամենայնիվ հանդիպել այդ պաշտոնյայի հետ, որը հանգիստ կրկնեց մեզ արդեն ասածները: Համբարձումյանի արձագանքն ինձ համար անսպասելի էր: Ճիշտ է, նա դուրս չեկավ նորմայից լենինկայի շրջանակներից: Կասեմ, որ հետագայում տասնամյակներ շարունակ ես նրան երբեք չեմ տեսել նման կացությունում մեջ:

Շուտով «Լիտերատուրնայա գազետան» հրատարակեց իմ հերթական հոդվածը` գրելով նաեւ իմ երազանքի մասին: Մեկ շաբաթ անց «Կոմսոմոլսկայա պրավդան» արդեն պաշտոնապես հաղորդեց, որ պապիրուսե նավով կճանապարհորդի Յուրի Սենկեւիչը, որի հետ մենք բարեկամացել էինք եւ որը ինձ նախօրե հրավիրել էր «Կինոճանապարհորդների ակումբ» հաղորդմանը, իսկ ես նրան` Երեւան: Այնուամենայնիվ, տվյալ պատմության մեջ ինձ համար գլխավորն այլ բան էր: Պարզվում է` Վիկտոր Համբարձումյանը բնավ էլ միամիտ չէր, բայց խոր մաքուր հոգի ուներ: Իսկ միամիտ` ոչ: Երբ Կելդիշի մոտից մենք վերադառնում էինք «Մոսկվա» հյուրանոց, նա մի պահ խոր հոգոց հանելով, ասաց. «Այնուամենայնիվ, իրավացի էր Այնշտայն Իսահակյանը, երբ ասում էր, որ սոցիալիզմը հակաբնական բան է»: Այդուհանդերձ նա ԽՍՀՄ-ի փլուզումը ընկալեց միաժամանակ որպես անձնական եւ համամոլորակային դրամա: Քանզի նրան ամենից շատ հուզում էր այն, որ առանց Խորհրդային Միության մեր մոլորակը կնմանվի պառավի, որն իր ուսերի վրա կրում է լծակից կախված մեկ լիքը եւ մեկ դատարկ դույլ: Եվ ինքն էլ մեկնաբանում էր այդ միտքը. «Եթե մենք չվերականգնենք հավասարակշռությունը, ապա մոլորակը կկործանվի»:

Շատ տարիներ անց, ընտրվելով ԽՍՀՄ ժողովրդական պատգամավոր, ես Խաղաղական հացադուլ հայտարարեցի «Մոսկվա» հյուրանոցում` բողոքելով Գորբաչովի կողմից Ղարաբաղի օրինական իշխանության լուծարման դեմ, որտեղ այն ժամանակ հանդես էին գալիս «Անբողջ իշխանությունը խորհուրդներին» կարգախոսով: 1990-ի սեպտեմբերի 9-ն էր: 5 օր անց իմ հյուրանոցային համար եկավ Վիկտոր Համբարձումյանը: Այդ օրերին շատերն էին ինձ այցելում: Մեծ գիտնականի եւ միութենական խորհրդարանի իմ գործընկերոջ այցելությունը ես ընկալեցի որպես սովորական երեւույթ: Բայց որքան մեծ եղավ իմ զարմանքը, երբ նա` գրեթե 82-ամյա այդ մարդը կտրականապես հայտարարեց, որ միանում է իմ բողոքի ծայրահեղ դրսեւորմանը:

Ես հիանալի գիտակցում էի, թե մեր (եւ ոչ միայն մեր) ժողովրդի առջեւ ինչպիսի պատասխանատվություն եմ ստանձնում, համաձայնելով հանճարեղ ծերունու որոշման անչափ վտանգավոր հետեւանքներին, մաղ, որը համայն մարդկության սեփականությունն էր: Վերհիշեցի «Բյուրականի աչքը» գիրքը, որտեղ պատմվում է, թե ինչպես Վիկտոր Համբարձումյանի հայրը իր 8-ամյա որդուն Թիֆլիս է տանում բանաստեղծ Հովհաննես Թումանյանի մոտ: Դա հայ ժողովրդի համար ամենաողբերգական ժամանակն էր, երբ Թումանյանը գլխավորում էր Հայոց ցեղասպանության հետեւանքով որբացած երեխաների օգնության ընկերությունը: Ծանոթանալով տաղանդավոր փոքրիկին` ժողովրդի վշտից տառապող բանաստեղծը մարգարեաբար ասաց. «Նայելով այս տղային, ես հիմա հանգիստ եմ հայ ժողովրդի ապագայի համար»: Երկու օր անց ԽՍՀՄ նախագահ Մ. Ս. Գորբաչովը ուղերձով շնորհավորեց ակադեմիկոսի ծննդյան տարեդարձը եւ խնդրեց դադարեցնել հացադուլը: Շնորհավորանքի տեքստն ընթերցելով` Համբարձումյանը դիմեց բոլորասրին. «Խնդրում եմ Միխայիլ Սերգեեւիչին փոխանցել, որ եթե ինքը խնդրում է դադարեցնել խաղաղական ծեռնարկումը, ապա կարող էր նշել նաեւ հացադուլ հայտարարած իմ ընկերների անունները: Թե չէ, մի տեսակ լավ չի ստացվում: Նրան նաեւ փոխանցեք, որ մենք կգնանք մինչեւ վերջ եւ որ անձամբ ես երբեք չեմ դիմի նման ծայրահեղ միջոցի, եթե վստահ չլինեի իմ իրավացիության»:

Ավա՜ղ, մեկ շաբաթ հետո բժիշկը (նա ամեն օր զննում էր մեզ, իսկ մենք պահպանում էինք խաղաղական հացադուլի գրված օրենքները) ստիպված եղավ «շտապօգնության» մեքենա կանչել:

Հեռանալուց առաջ Վիկտոր Համբարձումյանը մոտեցավ իմ մահճակալին: Մենք գրկախառնվեցինք: Ես ցածրաձայն ասացի. «Շնորհակալություն, որ Դուք կաք: Շնորհակալություն Ձեր դասերի համար»: Նա մի հանգի խոսք ասաց Ղարաբաղի մասին եւ վերջում ավելացրեց. «Ներիր ինձ, ես չէի ուզում»...

▼▼▼

1979-ի հունվարի 20-ին Սիլվա Կապուտիկյանի տանը նշվում էր նրա 60-ամյակը: Սեղանի գլխին նստած էր Ամենայն հայոց կաթողիկոս Վազգեն Ա-ն: Ավանդական եւ պարտադիր կենացներից հետո սկսվեցին երկխոսություններ, մենախոսություններ, զրույցներ, եւ ամենից համախ երեկոյի էպիկենտրոնում հայտնվում էին բանաստեղծուհին եւ Նորին սրբությունը: Ինչ-որ պահի տանտիրուհին հարցրեց պատվավոր հյուրին. «Լավ հիշում եմ, որ ես մանկուց «մեղանչել» եմ բանաստեղծություն գրելով: Իսկ Դուք ե՞րբ զգացիք, որ ուզում եք հոգեւորական դառնալ»: Նորին սրբությունը այնքան շուտ պատասխանեց, ասես պատրաստ էր հարցին. «Առաջին անգամ ես ակամա մտածեցի ոչ թե հոգեւորականի դերում ինքս իմ մասին, այլ մեր ժողովրդի կյանքում բուն հոգեւորականների դերի մասին»: Եվ առանց դադար տալու շարունակեց. «Իմ ծննդավայր Բուխարեստում ավարտել եմ լյուցեն, ուսանել համալսարանի գրականության եւ փիլիսոփայության ֆակուլտետը, Ձեզ նման «մեղանչել» եմ բանաստեղծություն գրելով: Դասավանդել եմ հայկական դպրոցներում: Թողարկել եմ «Հերկ» հանդեսը, գրել եմ գրականագիտական հոդվածներ: Ֆրանց Վերֆելի «Մուսա լեռան 40 օրը» վեպը կարդալով անմիջապես գիրք վերցրի: Ի դեպ, կարելի է ասել հենց Վերֆելն էր գլխավոր մեղավորը, որ ես առաջին անգամ խոր խորհրդածեցի հոգեւորականի ճակատագրի մասին: Ինձ վրա անջնջելի տպավորություն գործեց վեպի գլխավոր հերոս Գաբրիել Բագրատյանի եւ տեղի հայ ծխականների առաջնորդ Տեր-Հայկազունու երկխոսությունը: Մոտենում է մահացու աղետը: Թշնամին տան շեմին մոտ է: Եվ Բագրատյանի «Ինչ եք անելու ժողովրդի փրկության համար» հարցին հոգեւորականը պատասխանում է. «Աղոթելու եմ»: Բագրատյանը հեգնանքով ասում է Տեր-Հայկազունուն. «Միայն մի մոռացեք, որ երբեմն մեզ անհրաժեշտ է նաեւ Աստծուն օգնել»: Նա գտնում է, որ «Աստծուն օգնել» արտահայտության մեջ ռազմավարական իմաստությունը շատ ավելի մեծ է, քան «Աստծուն ապավինիր, բայց ինքդ մի թուլացիր» ժողովրդական առածի մեջ»:

Տես էջ է

Վարք մեծաց

«Մեծ Երրորդություն»

Զ էջից

Տարիներ անց իմացա, որ դեռ պատերազմից առաջ ապագա Ամենայն հայոց կաթողիկոսը ծավալուն հետազոտական աշխատություն է հրատարակել «Մոսա լեռան 40 օրը» գրքի մասին, որը 1934-35 թթ. հասցրել էին թարգմանել 36 լեզուներով: Եվ ահա 80-ականների սկզբներին Վազգեն Ա-ի աշխատությունը թարգմանվեց ռուսերեն եւ հրատարակվեց «Ռուսքա նառոդով» անվամբ:

Ես տեսել եմ, թե այդ մարդու համար որքան դժվար էր ապրել եւ ծառայել այն դժնդակ մեջ, որտեղ, օրինակ, ուսանողին կարող էին դիպլոմից զրկել, եթե նա «2» ստանա, այսպես կոչված, գիտական աթեիզմից: Նրան դա զարմացնում էր արդեն այն պատճառով, որ ինքը լավ գիտեր ռուսական դասական գրականությունը եւ ռուս փիլիսոփաներին, հատկապես Նիկոլայ Բերդյաեւին եւ Սերգեյ Բուլգակովին, որոնց գործերը թարգմանված էին եվրոպական լեզուներով: Գիտեր նաեւ, որ այդ փիլիսոփաները եւ շատ ուրիշներ սկզբում եղել են մարքսիստներ, արդյո դարձել են կրոնական փիլիսոփաներ: Դա նշանակում էր, որ գիտական աթեիզմի դասախոսները տգետ են, կամ, թե ականա, պետք է հերքեին այդ նույն Բերդյաեւի եւ Բուլգակովի աշխատությունները: Ճիշտ է, այդ թեմայով նա որեւէ մեկի հետ չէր խոսում: Դեռ իր հայրապետական պարտականություններին ձեռնամուխ լինելուց առաջ 1955-ին նա Մ. Սուսլովի աշխատակազմի չինովնիկներից խիստ հուսահատ էր ստացել, որ իրեն (ժողովրդի հոգեւոր առաջնորդին) արգելվում է զբաղվել կրոնի քարոզչությամբ:

Հայ եկեղեցուն եւ հավատացյալներին չվնասելու համար վեհափառը, ինչպես ինքն էր ասում, «չէր զբաղվում խորամանկությամբ»: Եվ սա այն դեպքում, երբ Վազգեն Ա-ի անունը լայնորեն հայտնի էր խաղաղության մարտիկների շարժում: Նա արժանացել էր Ժողովրդական Կոնֆի անվան խաղաղության միջազգային մրցանակին:

Հայ նշանավոր գրող-ծակատային Սերո Խանզադյանը պատմում էր, թե ինչպես մի անգամ էջմիածին՝ վեհափառի մոտ է եկել Հոլոքոստը հետազոտող պատմաբան Ս. Ս. Վիլենսկին, որը լավ գիտեր պատերազմի տարիներին Նորին սրբության գործած սխրանքի մասին, երբ նա գերմանական գերեվարների ձեռքից փրկել էր 200-ից ավելի հրեաների, հիանալի գիտակցելով, թե ծախողման դեպքում ինչպիսի պատժի կենթարկվի (վերջերս Հայաստանի հեռուստատեսությամբ ցուցադրվեց հարցազրույց Սեմյոն Սամուիլովիչի հետ):

... 1990-ի սեպտեմբերի 29-ին՝ Խաղաղական հացադուլի 21-րդ օրը անսպասելիորեն բացվեց հյուրանոցային իմ համարի դուռը, եւ հայտնվեց աշխարհի բոլոր հայերին լավ ծանոթ Վազգեն Ա կաթողիկոսի կերպարանքը: Նա մի պահ կանգ առավ դռան մոտ, հենվելով դռնագալար գավազանին, ապա դանդաղ քայլեց դեպի սենյակի կենտրոն: Նայեց ինձ եւ կողքիս կանգնած Սոս Սարգսյանին: Հայացքը փոխադրեց հավաքված մահճակալի վրա, որը «որբացել» էր Վիկտոր Համբարձումյանի գնալուց հետո: Եվ ընդգծված հանդարտությամբ արտաբերեց. «Ես ոչ միայն Ամենայն հայոց կաթողիկոս եմ, ես նաեւ ԽՍՀՄ ժողովրդական պատգամավոր եմ, ինչպես եւ դուք: Ուստի որոշեցի գրավոր ենթարկել հիվանդացած Վիկտոր Համբարձումյանի տեղը: Համենայն դեպս, առանց ձեզ չեմ վերադառնա էջմիածին»...

Նրա կերպարանում, նրա իմաստնության մեջ Սողոմոն թագավորից ինչ-որ բան կար: Պատերազմը հենց այնպես չէր եկել էջմիածին: Նա գիտեր ոչ միայն Հայաստանից եւ սփյուռքահայերից մեր ստացած հազարավոր հեռագրերի մասին, այլեւ հանրապետության Գերագույն խորհրդի դիմումի, «Լիտերատուրնայա գազետայում» նշանավոր գրողների հրապարակած նամակի մասին: Գիտեր նաեւ, որ մինչեւ վերջ պայքարելու մեր որոշումը ավելի քան լուրջ է: Բայց հատսատապես գիտեր նաեւ ամենագլխավորը. մենք Ամենայն հայոց կաթողիկոսին երբեք թույլ չենք տա դիմել նման վսեմ գավառ փորձության:

Ես նրան երկար արդյունք էի հորդորել իր միանշանակ որոշումից: Բայց ամեն ինչ ապարդյուն էր: Նա հաստատակամ էր: Մենք անզիջում եղանք: Նա լայն ժպտաց, կկոցելով խորոր եւ բարի աչքերը: Պարզեցրեց մի կողմ սանելով, գրպաններից հանեց 4 սանձ եւ հերթով մեկնեց մեզ: Հաշվին անհնար է նկարագրել: Քանզի ոչ միայն 3 տարբերվա ծոմապահություն էր, այլեւ այն, որ սանձերը հաղել էր ինքը՝ կաթողիկոսը, այն էլ՝ Սուրբ էջմիածնի վեհարանի այգուց:

▼▼▼

Սուրբ Երրորդություն... Հայր Աստված, Նրա Որդին եւ Սուրբ Հոգին: «Հայր մերի» աստվածաշնչյան բառազուգորդությունը լայնորեն օգտագործվում է կյանքում՝ ինչպես գրականության մեջ եւ արվեստում, այնպես էլ կենցաղում: Երբեք չեմ մոռանա հացադուլի վերջին օրվա այդ ուշ երեկոն, երբ երկարատեւ զրույցի ընթացքում Հայրապետին հարցրի. «Ունե՞ք արդյոք «սեփական» երրորդություններ»: Նա պատասխանեց. «Երեւի այնքան էլ ճիշտ չէ Սուրբ Երրորդության մասին խոսել հոգեւորի թվով: Բայց ես ինքս ունեմ 3 սրբազան սկզբունք, 3 սրբազան օրենք, լուսավորության 3 սրբազան վեկտոր: Եվ ես դրանք անվանում եմ երրորդություններ»: Ես չկարողացա ինձ զսպել եւ հարցրեցի ոչ թե սկզբունքների եւ օրենքների մասին, որոնք ինձ հետաքրքրեցին, այլ լուսավորության վեկտորների մասին եւ խնդրեցի պատմել հենց այդ մասին: Վկայակոչելով իր հոգեւոր ուսուցիչներից մեկին՝ կաթողիկոսը սկսեց թվարկել. հոգիների լուսավորություն հավատքի միջոցով, սրտերի լուսավորություն լավ բարքերի սառածման միջոցով եւ մարդու լուսավորություն գրականության եւ հոգեւորականության միջոցով: Նա զգնում էր, որ եթե յուրաքանչյուր դպրոցի (բարձր ամենալայն իմաստով) հիմնում չլինեն լուսավորչական վեկտորներ, ապա առաջավոր կլինի ոչ միայն մարդը, այլեւ բուն դպրությունը, ֆանցի առաջավորները խնդիրներ ունեն բնության եւ սեփական խղճի հետ:

Ես հաճախ վերհիշում եմ վեհափառի դասերը սեփական սրբազան վեկտորների վերաբերյալ եւ ամեն անգամ զուգահեռ եմ անցկացնում այժմ արդեն 100-ամյա իմաստուններ Վիլյամ Սարոյանի, Վիկտոր Համբարձումյանի եւ Վազգեն Ա-ի երրորդության հետ: Նրանց միավորում էր ոչ միայն ժամանակը, այլեւ այն, որ իրենք մեսարես հաշտ էին բնության եւ խղճի հետ: Նրանք իրարից անկախ, բայց անսխալ փոխհամաձայնությամբ զգնում էին, որ հացից հետո ժողովրդի եւ իր ապագայի, երկրի եւ իր ապագայի համար ամենազգլխավորը եւ ամենակարեւորը դպրոցն է: Դա հոգիների եւ սրտերի լուսավորությունն է: ■

Բ էջից

Յակոբ Գյուրջյան – վերադարձ

զինվոր, նրա երջանկահիշատակ հանդիպումներ հաճոզվում էր դրանում եւ ամեն ինչ անում, որ նա վսենգի չենթարկվի եւ իրականացնի իր աստվածային կոչումը:

Սրանից ոչ պակաս, գուցե եւ շատ ավելի կարեւոր կոչում էր նրա գիտակցված հայրենասիրությունն ու հայասիրությունը: Միշտ է ցանկացել վերադառնալ իր երկիրը: Տարբեր միջոցներով, հատկապես իր սիրասուն փոքրիկ Մարոյի անունից, ֆրանս-սովետական բանկի կառավարիչ, դիվանագետ Ս. Սուրադյանի միջոցով խնդրել է, հիշեցրել խորհրդային պաշտոնական մարմիններին, որ ինքն անձամբ ծանոթ է եղել Լենինին, վայելել նրա եւ ժողկոմխորհի վստահությունը: Նույնաբովանդակ դիմումներ է հղել Գորկուն, Ժողկոմխորհ Լունաչարսկուն, որոնք Փարիզում, հետո էլ Մոսկվայում գերմանյան հանդիպում էին Լենինին ընդդեմ երկու անգամ քննարկել «շատ լավ քանդակագործ» Գյուրջյանին՝ իր կիսանդրին կերտելու համար: «*Թույլ տվեք գալ հայրենիք, թախանձում էր նա, եւ իմ հասուն արվեստով ծառայել նրան: Ես, ըստ էության, եղել եւ մնում եմ խորհրդային քաղաքացի, ահա անձնագիրս, խնդրեմ, պահում-պահպանում եմ որպես սուրբ մասունք*»:

Ոչ մի արձագանք: Ի հեճուկս՝ փոքր անուանում Փարիզից կանչեցին Մոսկվա, բանտարկեցին, ախտորոշում կորցրին անհետ: Ու Մարոն մի կերպ իմաց տվեց. «*Յակոբ, նարինմ Փարիզում, այստեղ մոլեգնում է պետական տեռորը, գրեթե յուրաքանչյուր երրորդը դիտավորյալ կերպով է որպես ժողովրդի թշնամի: Կարծում չունեմ՝ դող նրանց թվին ես դասվելու...*»:

Հիանալի իրազեկված էր Գյուրջյանը, նա իր ցուցահանդեսների բերումով, որոնք պարբերաբար բացվում էին Ֆրանսիայում, Բելգիայում, Միացյալ Նահանգներում եւ այլուր, լինում էր աշխարհի մայրաքաղաքներում, շփվում իր արվեստի երկրպագու պետական, քաղաքական, դիվանագիտական գործիչների հետ, լսում անում ԽՍՀՄ-ից, հաճեմատում դրանք եւ վերահավաստիանում՝ Մարոյի իրավացիության մեջ: Ծանր սրտով հեռացավ նրա խորհրդին: Հեռացավ, բայց նա ընկճվողներից եւ դյուրությամբ հանձնվողներից չէր: «**Ես չեմ գնա Հայաստան, իմ արվեստը կգնա**», վճռեց նա: Ինչ որ իմ ձեռքի տակ է՝ առաջինից մինչեւ վերջինը: 400 քանդակ՝ մարմարից, գրանիտից, բազալտից, բրոնզից, կավից, որոնցից յուրաքանչյուրը եթե այսօր հանկարծ ի հայտ գար լոնդոնյան «Սոթբիսի» աճուրդում, կբերեր միլիոններ»: Նրա ստեղծագործական ընդգրկումն, իրավամբ, անչափ ծավալուն է թեմատիկայով եւ կատարման անզուգականությամբ. այստեղ վերահաստել են Լեդան ու Կլեոպատրան, Քրիստոսն ու Կոմիտասի երգերից հյուսված կերպարները, քնքուշ աղջիկներ (Շիրվանզադեի դուստր Մարգարիտը), հայոց դեմքեր (Գարեգին Հովսեփյանը), սիրահարվածությունների եւ սեւամորթների տիպական, ընդհանրացնող անդրիներ, ֆանտաստիկ դիրքերով «գգացմունքային» ձեռեր, կասուներ, այլեւայլ նրբին կերպվածքներ, որոնք էսթետիկ հանույթի անսպառ աղբյուր են եւ որոնց մի մասը, բարեբախտաբար, երեւանում է, մեր կողքին:

...Մահվան ծեծին քանդակագործն իր երկրոդ կնոջը, Տասյանա Երիկսոնին պատվիրեց, որ իր զավակներին նա մեկիկ-մեկիկ հասցնի խորհրդային Հայաստան, ինչն իրականացավ 1958-ին: Նրա 42 աշխատանք երեւան հասան 1963-ին՝ շնորհիվ Գյուրջյանի բարեկամ, Տասյանայի նոր ամուսնու՝ Հ. Առաքելյանի: Ստեղծագործություններ, որոնց նա ժամանակին գնել էր Գյուրջյանից, դրանք անհատույց նվիրեց Հայաստանի պետական պատկերասրահին, որ համեմատ արվեստագետի ժառանգությունն ամբողջանա: Դրանցից մեկի մասին Գյուրջյանն ուներ հատուկ վերաբերմունք, ինչը նա բարձրամեծյնել էր ճ'ւ զրավոր, ճ'ւ բանավոր: «Յաղթանակ» մոնումենտալ քանդակն էր դա: Տենչություն, լույսի, ուժի երգ է քանդակագործական այս բրոնզաձույլ փոքրաչափը: Ասես սեռում է դիցաբանությունից, բայց իրականում խտացնում է այն անսասան հավատը, որ հեղինակն ուներ իր, հայրենի Շուշիի եւ շուշեցիների, հայերի եւ Հայաստանի հանդեպ:

Քանդակապատումը խորհրդանշում է... Գյուրջյանի անկասար մնացած կամքը. «Այդպես եղավ, որ ես ընտրեցի «Յաղթանակի» վերջնական հասցեն: Կուզենայի այդ քանդակը դրվեց տեսնել իմ հայրենի լեռների կրծքին»: Իսկը ժամն է իրականացնելու մեծ գեղագետի այս փափագը: Հայ ժողովուրդը ղարաբաղյան կռիվն ավարտեց հաղթանակով, բայց պետք է մեսարես պարտաս ինքնապաշտպանության, եթե հարկ լինի: Հավատում են՝ «Յաղթանակ» մոնումենտը կհառնի: Կան հուսադրող նախադրյալներ: Գնվել է Գյուրջյանի տունը Շուշիում: Փողոց է կոչվել նրա անվամբ: Շուշիում եւ Ստեփանակերտում գործում են մշակույթի եւ ուսման օջախներ, որոնք կրում են Գյուրջյանի անունը: Սեմաում են ստեղծել տուն-թանգարան, որին, կարծում ենք, իր բավական հարուստ հավաքածուից ցուցանմուշներ կհասկացնի մեր ազգային պատկերասրահը:

Ծննդյաներ այլեւս պետք չեն: Պետք են հաղթանակը հավերժացնող արարներ, որոնք Ղարաբաղն անում կդարձնեն հայի ոտքերի տակ: Ո՞վ պետք է անի սա: Պետությո՞ւնը: Իհարկե: Նա պարտավոր է ստեղծել այնպիսի պայմաններ, որոնք կանխեն արտահոսը Ղարաբաղից եւ ապահովեն ակտիվ ներհոսք: Աշխատատեղեր ստեղծվեն: Բնակարաններ: Հողը մշակելու մեքենաներ: Հումքը վերամշակելու մեծ ու փոքր ձեռնարկություններ: Մշակութային առողջ միջավայր: Բայց եթե պետությունը ունակ սարեր խոսանա, մեր կամքն էլ բացակայի՝ ոչինչ էլ չի ստացվի: Ահա Ջավախքի օրինակը: Ջավախքահայ մեր եղբայրները բուռբուռ գալիս են երեւան, մի կերպ ծանոթ ու վաստակ գտնում ու հեռացնում տագնապ՝ հանել, Ջավախքը դատարկվում է: Ումից է դատարկվում. հայից: Ո՞վ է դատարկում. հայը: Հենց նրանք են, ովքեր այսօր ձայն առող են: Ձանգ կախող չկա: Չկում է հայը: Տեղը բռնում են աջարացիներ: Բերելու են թուրք-մեսխեթցիներ: Նույնը վերաբերում է Արցախին՝ սանձահարանգի, հարյուրամյակն տագնապահարույց: Գալիս են երեւան եւ կազմում ծրագրեր՝ եկեք Շուշին դարձնենք հայոց մշակութային մայրաքաղաք, հյուրերի եւ զբոսաշրջիկների նման գնանք նրան տեսության, հիանանք, ուտենք-խմենք, թողնենք գանք: Մինչդեռ, Շուշին նախ պետք է մարդկանցով լցնել: Դռամ ներդնել: Արտադրություններ հիմնել: Երեւանում չպարծենալ, թե ես շուշեցի եմ, այլ ապրել այնտեղ, գոնե առնվազն՝ հեռվից միջոցներով սատարել: Հարկ է աշխատել: Արարել: Ուրիշի պատրաստ տուն ներխուժելու, արմատ գցելու ազերի-թուրքական հասկանալիները ծանոթ են մեզ ու մարդկությանը. հիմնում հազար թուրք որպես ժամանակավոր բանվորհյուր՝ զասսարաքայեն, պատերազմից հետո մեկնեց Գերմանիա ու մնաց: Հիմա նրանք դարձել են երեք միլիոնանոց զանգված եւ քաղաքական ազդեցիկ ուժի հայտ ներկայացրել: Շուշով կրառնան սա միլիոն, անում են երկրաչափական պրոգրեսիայով: Ազերիները սովետի տարիներին նույն ոճով, առանց զենքի, առանց զորքի սուսուփուս նվաճում էին Ղարաբաղը: Ու հայը մի օր արթնանում էր մղձավանջային սարսափով, թե այս ինչպե՞ս իմ տանը փորձառանություն դարձա: Ես ուզում եմ հիշեցնել մի քաղցրությունականի անպաշտ խոսքերը, արտաբերված Մոսկվայում, երբ գլխավոր քարտուղար Գորբաչովը հայ մտավորականներին կանչել էր պարտադրելու, որ նրանք սասեն կամ շեղեն Ղարաբաղը Հայաստանի հետ միավորելու համար ոտքի ելած ժողովրդական զանգվածների հուժկու շարժումը: Այդ քաղցրությունականն ասաց՝ ինչ է, հայերդ չե՞ք ընբռնում, որ հողի տերը նա է, ով ապրում է նրա վրա: Ճիշտ է, այդ պահին գործարշովականները խիստ հակահարված ստացան հանձինս լուսահոգի, գրող-հրապարակախոս Վարդգես Պետրոսյանի եւ մյուսների, բայց, ավալուրց լինենք, միթե՞ այդ հիշեցումը այսօր էլ արդիական չէ՝ շրջված մեր երեսին: Այսօր զորքն է պահում Ղարաբաղը: Բնակչությունը քիչ է: Միայն զորքը, որքան էլ հզոր լինի նա, քիչ է հողն ազգային պահելու համար: Հող, որի բուրը բուռ ունի է: Հիմա գրեթե անմշակ, ծերերի, կանանց, երեխաների հույսին թողնված: Եվ մենք սրա ողբերգական հետեւանքները չենք ուզում տեսնել: Ես սահմանակ եմ մի փաստից. երեւանյան հեռուստատեսություններից մեկը լուր հաղորդեց, որ մայրաքաղաքի անտեր թաղամասերից մեկում անտանելի կենցաղային պայմաններում, առանց լույսի, ջրի եւ տանտիրոջի ապրում են մի խումբ ներգաղթած ղարաբաղցիներ, որոնք համաձայն են այդ պայմաններին միայն թե թողնեն մնալ երեւանում: Մինչդեռ, պարզվում է, նրանց պատրաստի բարեկարգ շենքեր են սպասում Ղարաբաղում: Չեն գնում: Սրանում կա՞ իշխանությունների մեղքը: Եվ կա, եւ չկա: Մեղք հատսատ կա: Փոխանակ կառչենք մեր հողին, նրանից հանենք առավելը, ծաղկեցնենք, փախչում ենք երեւան: Կարծես նրա մայրերին ցանած է դրամ, եկվորին էլ բաժանում են յուղումներ: Եվ այս դեպքում է, որ Ղահրիյան ընտանիքի խորապես մտածված հույզը դժվար է գերագնահատել:

- Նոր գրերիդ թեման ինչ է,- հարցրի ես Արշաւեսին:

- Իմ թեման մեկն է,- քիչ դադր եհմադեց նա,- ինչ էլ գրեմ, ինչ ժանրով էլ գրեմ, գալիս հանգում եմ նույնին՝ չկա Ղարաբաղ առանց ինձ, չկամ ես առանց Ղարաբաղի:

Չկանք ՄԵՆՔ առանց Ղարաբաղի: Յեղարձ տանք: Գնանք, պահենք մեր հողը, մեր տունը, մեր ատյանն, մեր մշակույթը: Ղանանք Գյուրջյան ու Ղահրիյան: ■

Գրքերի տեսություն

Ներկայացնում է ՀՐԱՉՅԱ ՄԱՐԻԲԵԿՅԱՆԸ

Յոհան Հայզինգա. «Homo Ludens»

Երեւան, «Սարգիս Խաչենց» հրատ., ՓՐԻՆԹԻՆՖՈ տպ., 2007, 374 էջ:

«Սարգիս Խաչենց» հրատարակչությունը «Իմացության գրադարան» մատենաշարով, Սամվել Ղուկասյանի բնագրային թարգմանությամբ եւ Հենրիկ Հովհաննիսյանի առաջաբանով լույս է ընծայել XX դարի հոլանդացի մշակույթի տեսաբան Յոհան Հայզինգայի «Homo Ludens»-(խաղացող մարդը) տրակտատը, որ հեղինակն անվանել է «մշակույթի խաղային տարրի սահմանման փորձ»: Անշուշտ Յ. Հայզինգայի «Homo Ludens»-ը խաղ երեւույթի եւ մշակույթի փոխկապակցվածության մասին ամենահիմնավոր ու ամբողջական աշխատություններից, անվիճելիորեն նաեւ XX դարի մշակութաբանական լավագույն գործերից մեկն է: Հայզինգայի տրակտատից հետո գրքում զետեղված է նաեւ Հենրիկ Հովհաննիսյանի «Խաղը՝ բեմական ներկայության ձեւային հիմք» հոդվածը:

Խաղը Հայզինգան սահմանում է որպես տեղի, ժամանակի եւ իմաստի որոշակի սահմաններում, տեսանելի կարգով, կամավոր ընդունված կանոնների համաձայն ընթացող ազատ գործողություն, որը դուրս է նյութական օգտակարության կամ անհրաժեշտության ոլորտից: Խաղը նա բնութագրում է ձեւային բոլոր հատկանիշներով, ամենաբնութագրական հատկանիշը կանոնն է. «Յուրաքանչյուր խաղ,-գրում է Հայզինգան,-ունի իր կանոնները: Դրանք են որոշում, թե ինչը պետք է ուժի մեջ լինի խաղի համար առանձնացված ժամանակավոր աշխարհում»: Խաղի կանոնները բացարձակապես պարտադիր են եւ կասկածի ենթակա չեն, այլ կերպ ասած՝ խաղի կանոնների հանդեպ սկեպտիցիզմ հնարավոր չէ:

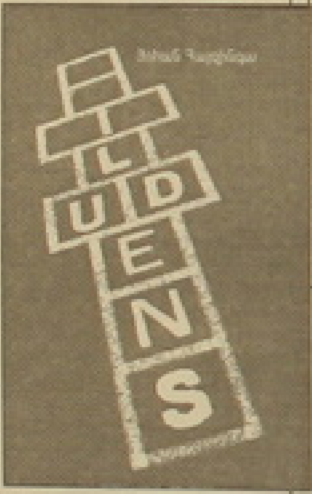

Հայզինգան հպանցիկ խոսում է նաեւ խաղի տեսակների մասին՝ առանձնացնելով ազարտային խաղերը, որոնք ոգուն կամ կյանքին որեւէ օգուտ չեն բերում: «Որքան խաղը միտված է անհատի կամ խմբի կենսագործունեությունը բարձրացնելու համար, այնքան ավելի անխզելիորեն է ձուլվում մշակույթին: Սրբազան արարողությունը եւ տոնական մրցությունը ամենուր կրկնվող այն երկու ձեւերն են, որոնցում մշակույթն աճում է որպես խաղ եւ խաղի մեջ»: Խաղը դիտվում է որպես մշակութաստեղծ ֆունկցիա: Թեեւ Հայզինգան շեշտում է, որ մշակույթը ոչ թե ծագում է խաղի միջից այլ զարգանում է խաղի մեջ եւ որպես խաղ:

Ըստ Հայզինգայի, մարդու հասարակական գործունեության բոլոր կարեւոր ձեւերն սկզբնապես ներհյուսված են խաղին: Խաղն ամենուր է՝ նույնիսկ հաղորդակցման կարեւորագույն միջոցի՝ լեզվի մեջ. «Լեզվում ձեւավորող ոգին խաղալով ամեն անգամ նյութականից թռչում է դեպի մտավորը: Յուրաքանչյուր վերացականի արտահայտման թիկունքում կա մի փոխաբերություն, իսկ յուրաքանչյուր փոխաբերության մեջ՝ մի բառախաղ»: Լեզվի հետ է անմիջականորեն առնչվում նաեւ խաղը իմաստասիրության եւ պոեզիայի մեջ: Պոետական ստեղծագործության էության հարցը դիտվում է որպես խաղի եւ մշակույթի կապի դիտարկման գլխավոր թեմա, «Մինչ կրոնը, գիտությունը, իրավունքը, պատերազմը եւ քաղաքականությունը հասարակության ավելի բարձր կազմակերպված ձեւերում, ըստ երեւույթին, աստիճանաբար կորցնում են մշակութային վաղ փուլերում խաղի հետ ունեցած այդքան ակնառու առնչությունները, պոեզիան, որը ծնվել է խաղային ոլորտում, շարունակում է պատկանել այս նույն ոլորտին»: Բանաստեղծական ձեւակազմության գործողությունները՝ տաղաչափություն, հանգ, ռիթմ եւ այլն արդեն իսկ խաղի բնույթ են հաղորդում պոեզիային: «Ինչո՞ւ է մարդը խոսքը ենթարկում չափին, կադանսին ու ռիթմին»,-հարցնում է Հայզինգան: «Ով ասում է, որ դա արվում է հանուն գեղեցկության կամ հուզմունքից դրդված, միայն առավել անհասանելի ոլորտ է տեղափոխում հարցը: Սակայն ով պատասխանում է, որ «մարդը բանաստեղծում է, որովհետեւ նա պետք է խաղա համայնքի մեջ», միշտ ճշմարտության կետին է խփում»: Պոեզիայի եւ խաղի փոխադարձ կապը վերաբերում է ոչ միայն խոսքի արտաքին ձեւին, այլեւ կերպավորման ձեւերին, ինչպես եւ մոտիվների ու դրանց «զգեստավորմանը» ու արտահայտությանը: Պոեզիան միտումնավոր կերպով, նկատում է Հայզինգան, շարունակում է մշակել լեզվի պատկերավոր հատկությունը, եւ այն, ինչ անում է լեզուն պատկերների հետ, խաղ է: Պոեզիան ոգու խաղ է: Քննության է առնվում խաղային տարրը փիլիսոփայության մեջ, դրա ամենացայտուն օրինակը սոփեստությունն է՝ հնարամտության խաղը, կամ բառախաղը: Խոսվում է անգամ փիլիսոփաների՝ իմաստասիրությունը որպես խաղ ընկալելու մասին: «Խաղ եւ իմաստություն» գլխում քննության է առնվում մրցությունն իմաստության եւ գիտելիքի ասպարեզում՝ սկսած հանելուկներից՝ ծիսական հանելուկներից, որոնց մեջ արդեն ծնունդ է առնում գոյության հիմքերին վերաբերող խորաթափանց իմաստությունը, մինչեւ իմաստասիրական բնույթի հարց ու պատասխաններ, որոնց մեջ եւս գործում են խաղի կանոնները. հարց ու պատասխանի մեջ մտնում է պայմանը, կանոնը, որպես խաղի սկզբունք: Պայմանը խաղի մեջ հավասարության սկզբունքն է: Հարց ու պատասխանի տեսակին է առնչվում նաեւ դրաման, որ կառուցվում է երկխոսությամբ: Հայզինգան վերլուծում է նաեւ թատերական ներկայացման եւ խաղի սերտ կապը, որն արտահայտվում է նաեւ որոշ լեզուներում, որոնք դրաման կոչվում են խաղ, դրաման խաղում են: Վերլուծում է երաժշտության եւ պարի խաղային բնույթը:

Հայզինգան հանգամանորեն քննում է նաեւ քաղաքականության, միջազգային իրավունքների, պատերազմների խաղային բովանդակությունը: Իրավունքն, ըստ Հայզինգայի, սոցիալական խաղ է: Քննվում է պատերազմի խաղային տարրը: Այսպես ճակատամարտերի տեղի եւ ժամանակի փոխհամաձայնեցված ընտրությունը խաղային բնույթ է հաղորդում պատերազմներին, իսկ խաղի առաջնային, ամենակարեւոր պայմանը պայմանավորվածությունն է ժամանակի եւ տարածության սահմաններում: Խաղի տարրը պատերազմում քննելիս՝ անդրադառնում է Ջոն Ռասկինի տեսությանը, ըստ որի մարդու բնական անհանգստությունը եւ մրցելու սերը համաձայնությամբ փոխարկվում են խաղի զբոսանքի, բայց ճակատագրական ձեւի՝ պատերազմի: Ինչ վերաբերում է ժամանակակից պատերազմին եւ քաղաքականությանը, Հայզինգան նկատում է, որ «ժամանակակից մշակույթն այլեւս դժվար է «խաղարկվում», իսկ այնտեղ, որտեղ այն թվում է, թե խաղում է, խաղը կեղծ է»: Հատկապես, ժամանակակից քաղաքականության բովանդակությունը որպես մշակութային երեւույթ դիտարկելիս՝ դժվար է դառնում խաղը ոչ խաղից տարբերել: Հետաքրքրական է անգլիական եւ հատկապես ամերիկյան քաղաքականության խաղային բնույթի վերլուծությունը: Քննվում է «ժամանակակից» պատերազմների եւ միջազգային հարաբերությունների խաղային էությունը:

Հայզինգայի տրակտատի կարեւորագույն հետեւությունն այն է, որ առանց խաղային վարքի պահպանման մշակույթ ընդհանրապես հնարավոր չէ:

Եղիշե Չարենց. «Վերջին խոսք»

Երեւան, «Հայագիտակ» 2007, «Հայրապետ» տպ., 328 էջ:

«Հայագիտակ» հրատարակչության «Սերունդի գիրք» մատենաշարով լույս ընծայված «Վերջին խոսք» գիրքն ամփոփում է Եղիշե Չարենցի «Գիրք ճանապարհի»-ից հետո մինչեւ նրա եղերական վախճանը գրած ստեղծագործությունների ընտրանին: Մեծ բանաստեղծի ծննդյան 110 եւ մահվան 70 ամյակներին նվիրված գրքում առաջին անգամ տպագրվել են բազմաթիվ անտիպ բանաստեղծություններ եւ օրագրային գրառումներ: Գիրքը եզրափակում են Գյոթեից, Պուշկինից, Ռիլկեից, Բլոկից, Բունինից, Բայրոնից կատարած թարգմանությունները: Գրքում զետեղված են նաեւ բանաստեղծի ձեռագրերի պատճենները, տարբեր տարիների լուսանկարներ եւ նշանավոր մարդկանց բնութագրումներ: Արժեքավոր այս գիրք-մատյանը «Հայագիտակ»-ի մյուս՝ դասական գրողների ընտրանիները ներկայացնող հուշանվերային հրատարակությունների նման տպագրվել է նաեւ կաշեկազմ տարբերակով:

Ազատ Եղիազարյանի «Սասնա ծռեր» էպոսի պոետիկան» աշխատությունն անգլերեն

ԱՄՆ Արեւելագիտական գրական մասնագիտացված «Մազդա» հրատարակչությունը 1000 տպաքանակով լույս է ընծայել գրականագետ, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Ազատ Եղիազարյանի «Սասնա ծռեր» էպոսի պոետիկան»(1999) աշխատությունը, որ ոչ միայն էպոսագիտության, այլեւ հայ գրականագիտության լավագույն ուսումնասիրություններից է: Հայերենից այն անգլերեն է թարգմանել հայագետ, պրոֆեսոր Պիտեր Քաուին: Ի դեպ վերջին տաս տարվա ընթացքում այս գիրքն անգլերեն թարգմանված առաջին հայ գրականագիտական աշխատությունն է: Առաջաբանում բարձր է գնահատված ոչ միայն աշխատությունը, այլեւ հայկական էպոսի հանդեպ ունեցած հետաքրքրության պարագայում նման խորքային ուսումնասիրության անգլերեն թարգմանության անհրաժեշտությունը: Գրքի վերջում տրված է էպոսին վերաբերող աշխատությունների մանրամասն մատենագիտական ցանկ: Աշնանը Անգլիայում, ԱՄՆ-ում եւ Կանադայում կկայանա գրքի շնորհանդեսը:

Դասական գրականությունը համառոտ տպագրելու փո՞րձ, թե՞ փորձանք

Խաչատուր Աբովյանի «Վերք Հայաստանի», Մուրացանի «Գեւորգ Մարզպետունի», Րաֆֆու «Սամվել», Դերենիկ Դեմիրճյանի «Վարդանանք» պատմավեպերի եւ Շիրվանզադեի «Քաոս» վեպի սեղմված, համառոտ տարբերակները «Գիտանք» հրատարակչության կողմից «Ուսուցողական գրադարան» մատենաշարով լույս տեսած առաջին հինգ սեղմավեպերն են: Դասական վեպերի սեղմված տարբերակները լույս են տեսել 2007 թվականին, էջերի քանակով ամենահամեստը Խ. Աբովյանի «Վերք Հայաստանին» է՝ 41 էջ, ամենածավալունը՝ ինչպես եւ սպասելի էր, Դերենիկ Դեմիրճյանի «Վարդանանքը»՝ 199 էջ: Գրախանութներում դրանց արժեքը 500-1500 դրամ է: Կրթության եւ գիտության նախարարությունը սեղմավեպերն ընդունել է որպես ուսումնական գրականություն, բայց միայն սփյուռքի համար: Հրատարակչի կարծիքով սեղմավեպերում օգտագործված սահմանափակ բառապաշարը հնարավորություն է ընձեռում հայերեն սովորողներին ավելի դյուրին կերպով հաղորդակցվել հայ գրականության հետ. սեղմավեպը առհասարակ օժանդակ գրականություն է լեզու սովորողների համար: Մեզանում այսպիսի փորձեր արվել են նաեւ նախկինում. «Դպրոցական գրադարան» մատենաշարով լույս տեսած Խ. Աբովյանի «Վերք Հայաստանին» վեպի կրճատ տարբերակն էր: Նախադեպը կար, բայց ոչ այսպիսի համակարգված ձեւով: Ի դեպ դասականների սեղմավեպերով հրատարակելու փորձը վաղուց է կիրառվում ամբողջ աշխարհում, իսկ առաջինը չինացիներն են իրենց դասականներին կրճատ տարբերակով հրատարակել:

Սեղմավեպերի հեղինակը Արփենիկ Ավետիսյանն է, ով 50 տարի հայոց լեզու եւ գրականություն է դասավանդել դպրոցում: Սեղմավեպերը հարմարեցված են նաեւ դպրոցական դասագրքերի եւ ծրագրերի ուսուցողական պահանջներին:

Սեղմավեպի մատենաշարով վերջերս լույս է տեսել նաեւ «Սասունցի Դավիթ» էպոսը... արձակ շարադրանքով: Ըստ հրատարակիչ Ալեքսանդր Ալաջբեկյանի, սեղմավեպերի շարում «Սասունցի Դավիթը» ընդգրկված է, որովհետեւ էպոսը վեպի ժանրային նախահայրն է: «Գիտանք»-ը հրատարակության է պատրաստում Շահան Շահնուրի «Նահանջն առանց երգի» սեղմավեպը... արեւելահայերեն տարբերակով: (Դա արդեն հակագրական հեթանոսություն կլինի: Խմբ.)

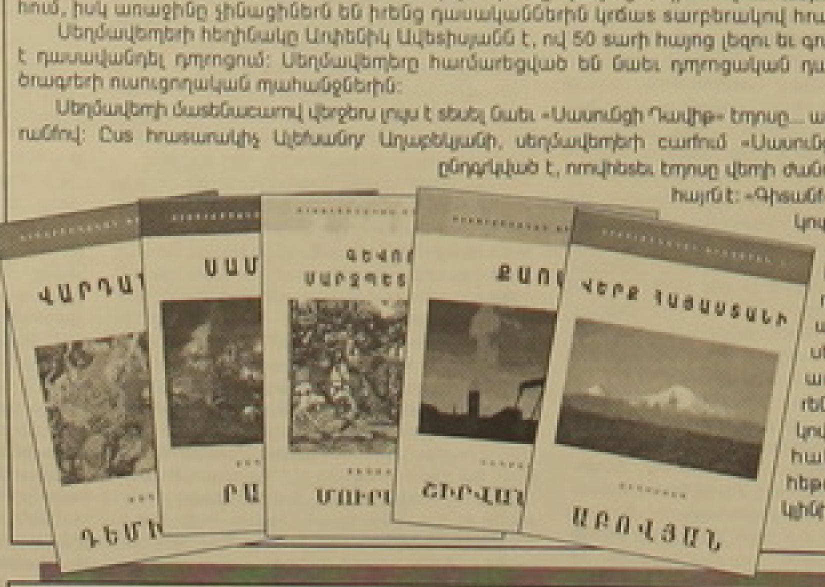

Էռնեստ Հեմինգուեյ. «Ծերունին եւ ծովը»

Երեւան, «Անտարես», 2008, 80 էջ:

«Անտարես» հրատարակչությունը վերջերս լույս է ընծայել Էռնեստ Հեմինգուեյի «Ծերունին եւ ծովը»(1952 թ.) վիպակը, որի համար Ամերիկայի հինգ լավագույն արձակագիրներից մեկը համարվող գրողն արժանացել է Նոբելյան մրցանակի: Այս հիասքանչ այլաբանական գլուխգործոցը, որ խորհրդանշորեն պատմում է մարդու մեջ համառող հույսի մասին, հայերեն լույս է տեսել նաեւ 1957 թ. եւ դարձյալ ռուսերենից Վ. Սիմոնյանի թարգմանությամբ: Հետաքրքրական է, որ ոչ մեկի ձեռքով չի անցել վիպակը հայերեն թարգմանել բնագրից: Այս վիպակը վաղուց մեծ պահանջարկ ուներ, այնքան, որ փողոցներում նրա պատճենահանված օրինակներն էին վաճառվում: Այն փաստորեն նախորդի վերահրատարակությունն է: Ի տարբերություն նախորդ հրատարակության՝ նորը նկարազարդ է, տպագրության անհամեմատ բարձր որակ ունի, սակայն քիչ է տպաքանակը՝ ընդամենը 300 օրինակ:

Վրաց իշխանություններն ընդդիմության համար փակ են պահում հայաբնակ ու ադրբեջանաբնակ շրջանները

«Բազմազգ Վրաստան» հասարակական կազմակերպությունը մայիսի 21-ի խորհրդարանական ընտրություններին դիտարկում է իրականացրել Վրաստանում ազգային փոքրամասնությունների դարավոր բնակության տարածքներում՝ Սամցխե-Ջավախեթիում, Քվեմո Քարթլիում, Կախեթում եւ Շիդա Քարթլիում:

Այս տարածքներում ապրում են հայեր, ադրբեջանցիներ, օսեր: 326 դիտորդներով կազմակերպությունը իր առաքելությունն իրականացրել է ազգային փոքրամասնությունների խիտ բնակության ընտրատեղամասերի մոտ 80 տոկոսում, հատկապես կարեւորելով այն ընտրատեղամասերը, որոնք նախորդ ընտրություններից կազմակերպության փորձի համաձայն խնդրահարույց էին: Կազմակերպության նախագահ **Առնոլդ Ստեփանյանը** **«Ազգի»** հետ զրույցում տեղեկացրեց, որ ձայները զուգահեռ հաշվելով, նախնական տվյալներով դիտարկված տեղամասերում ավելի քան 85 տոկոսով առաջատարը եղել է իշխող Միացյալ ազգային շարժումը, իսկ երկրորդ տեղում միայն 5 տոկոսով մնում է միացյալ ընդդիմությունը, դրանից պակաս են ստացել Վրաստանի լեյբորիստները:

Ինչ վերաբերում է բուն ընտրություններին, Առնոլդ Ստեփանյանի խոսքերով, քվեարկության ընթացքում եղել են լուրջ ընտրախախտումներ, կազմակերպության մի քանի դիտորդներ ծեծի են ենթարկվել: Հիմնականում այդ ամենը տեղի է ունեցել ադրբեջանաբնակ Կախեթի տարածաշրջանում, որտեղ ընտրատեղամասերից մեկից անգամ բոլոր դիտորդներին հեռացրել են, թե իբր տեղամասը փակվում է, բայց նման բան տեղի չի ունեցել:

Հայաբնակ Ախալցխայի եւ ադրբեջանաբնակ Գարդաբանի շրջաններում երեք ընտրատեղամաս է փակվել կազմակերպության դիտորդների ջանքերով՝ ելնելով ընտրախախտումների բազմաթիվ լինելուց: «Բազմազգ Վրաստանը» ներկայացրել է ավելի քան 40 բողոք:

«Ազգը» հետաքրքրվեց, թե ինչպիսին է դիտորդական առաքելություն իրականացրած կազմակերպության ղեկավարի մոտեցումն այն հանգամանքին, որ ազգային փոքրամասնությունների դարավոր բնակության վայրերում այդպիսի բարձր տոկոս է «հավաքում» իշխող կուսակցությունը: Ստեփանյանը նշեց, որ տեղի են ունեցել ընտրախախտումներ, չնայած հունվարի 5-ի նախագահական ընտրությունների համեմատությամբ նվազել են զանգվածաբար քվեաթերթիկներ լցնելու դեպքերը: Այդ հանգամանքը Առնոլդ Ստեփանյանը բացատրում է խորհրդարանական ընտրություններին իշխանական կուսակցության ավելի լավ պատրաստվելով:

Բացի այդ, ընդդիմադիր կուսակցությունների համար գործնականում քարոզչության համար փակ էին հեռուստաընկերությունների դռները: Նույն փակ մոտեցումն էր գործում նաեւ ազգային փոքրամասնությունների բնակության տարածքներում, որտեղ մուտքի համար, ըստ Ստեփանյանի, ընդդիմադիր կուսակցությունները պետք է հատուկ «անցագրեր» ունենան: Այսինքն՝ այդ տարածքներում ընդդիմադիր կուսակցությունների գործունեության վրա տաբու է դրված, նրանց թույլ չեն տալիս այդ բնակավայրերում ներկայանալ բնակչությանը:

Եվ խորհրդարանական ընտրությունների նման ելքի պատճառներից մեկն էլ, բացի ընտրախախտումներից, բնակչության անտեղյակությունն է ընդդիմադիր մոտեցումներին: Դրա համար էլ ընտրում են հիմնականում միայն իշխող կուսակցությունը: Թեեւ, ըստ Ստեփանյանի, օբյեկտիվ լինելով պետք է ասել, որ միշտ ժամանակին իշխանական կուսակցությունը սկսել է ինչ-որ բան անել այդ տարածաշրջանում:

Մեկ այլ հարց է, օրինակ, որ ազգային փոքրամասնությունների բնակության տարածաշրջաններում սկսել են ճանապարհներ կառուցել, որ ներկայացվում է որպես իշխող Միացյալ ազգային շարժման գործունեություն, մինչդեռ այդ շինարարությունը ֆինանսավորվում է կամ պետական բյուջեից, կամ «Հազարամյակի մարտահրավերներ-Վրաստան» ծրագրի միջոցով: Բայց փաստն այն է, որ ինչ-որ բան արվում է եւ, երկրորդ, ներկայացվում է որպես իշխող կուսակցության կատարած աշխատանք, ինչն էլ ազդում է ընտրության վրա:

Առնոլդ Ստեփանյանի ներկայացմամբ, այնպիսի տրամադրություն է այդ տարածաշրջանում, կարծես ազգային փոքրամասնությունները զոմբիացված են: Գնում են եւ ինքնաբերաբար ընտրում իշխանություններին, իսկ թե ինչու՝ բացատրությունը միանշանակ է, թե իշխանությունները ինչ-որ բան անում են, մինչդեռ ընդդիմությանը չեն էլ տեսնում: Ընդ որում, իշխող կուսակցությունը նույնացվում է երկրի նախագահի հետ, որն էլ իր հերթին թվում է կայունության գրավական:

«Ազգի» տեղեկություններով, հատկապես հայաբնակ տարածաշրջանում բնակչությունը բավականին պասսիվ էր եղել քվեարկության օրը: Այս առնչությամբ դիտորդների գնահատականների մասով Առնոլդ Ստեփանյանը նշեց, որ, օրինակ, Ախալքալաքի երկու ընտրատեղամասում դիտարկվել են ինտենսիվ կարուսելներ, Նինոծմինդայի մի ընտրատեղամասում կարուսելի հետեւանքով գցված քվեաթերթիկները հանվել են, դիտորդներին հեռացրել են ընտրական հանձնաժողովներից:

Հետաքրքրական է, որ, ըստ Ստեփանյանի, ադրբեջանաբնակ շրջանների որոշ տեղամասերում ագրեսիվություն ու ընտրախախտումներ են գրանցվել նաեւ ընդդիմության ներկայացուցիչների մասնակցությամբ:

Ա. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ
Թբիլիսի

Բիրման կընդունի միջազգային փրկարարներին

Բիրմայի զինվորական վարչախումբն ի վերջո համաձայնել է ընդունել միջազգային մարդասիրական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներին, որոնք ուզում են օգնել «Նարգիս» աղետալի ցիկլոնի հետեւանքների վերացման գործում: Այդ մասին BBC-ի թղթակցին հայտարարել է Բիրմա այցելած ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Պան Գի Մունը գեներալ Թան Շվեի հետ կայացած հանդիպումից հետո:

Ավելի վաղ Բիրմայի վարչախումբը հրաժարվել էր միջազգային օգնությունից, հայտարարելով, թե իրավիճակն իբր վերահսկվում է, եւ երկիրը սեփական ուժերով կհաղթահարի աղետի հետեւանքները:

Բիրմայի զինվորական վարչախմբի այդ դիրքորոշման պատճառով երկրի աղետյալ բնակչությունը մոտ երեք շաբաթ զրկված էր արտաքին օգնությունից: Գեներալ Շվեն այդ շաբաթների ընթացքում հրաժարվում էր հանդիպել տարբեր պետությունների ղեկավարների հետ եւ որոշ ժամանակ նույնիսկ չէր պատասխանում ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարի հեռախոսազանգերին:

Պան Գի Մունն օտարերկրացի առաջին ղեկավարն է, որին հաջողվեց այցելել տարածաշրջան: Նրա խոսքերով, ինքը շատ ցնցված է իր տեսած ավերածությունների պատկերներից:

Իր այցի ընթացքում ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարը Բիրմայի զինվորական ղեկավարությանը կոչ է արել առավել ակտիվորեն համագործակցել արտերկրից օգնություն ստանալու հարցում: Նա մասնավորապես հայտարարել է, որ երկիրը միայնակ չի կարող հաղթահարել աղետի հետեւանքները:

«Նարգիս» ցիկլոնը Բիրմայի վրայով անցավ մայիսի 2-ին եւ մոտ 78 հազար կյանք խլեց: Երկրի 56 հազար բնակիչներ համարվում են անհետ կորած:

Պ. Ռ.

ՄԵՐՁԱՎՈՐ ԱՐԵՎԵԼՔ

Օլմերտ. «Սիրիային ոչինչ չենք խոստացել»

Իսրայելի վարչապետ Եհուդ Օլմերտը հայտարարել է, որ իր երկիրը Սիրիային որեւէ նախնական խոստում չի տվել 1981-ին Իսրայելին բռնակցված Գոլանի բարձունքների առնչությամբ: Այդ մասին տեղեկացնում է «Հաարեց» թերթը, վկայակոչելով Ֆրանսիայի արտգործնախարար Բեռնար Կուշների եւ Եհուդ Օլմերտի զրույցի բովանդակությունը:

Թերթը նշում է, որ վարչապետը Սիրիայի հետ երկխոսության պատրաստակամություն է հայտնել, բայց պնդում է, որ Իսրայելը որեւէ նախնական առաջարկություն չի արել Սիրիային:

Ավելի վաղ Իսրայելի արտգործնախարարության նախկին գլխավոր քարտուղար Ալոն Լիելը «Ալ Ջազիրա» հեռուստաընկերությանը տված հարցազրույցում հայտարարել էր, թե Օլմերտը պատրաստ է իսրայելական զորքերը լիովին դուրս բերել Սիրիային պատկանող գրավյալ Գոլանի բարձունքներից:

Լիելի խոսքերով, Թուրքիայի միջնորդությամբ Սիրիային եւ Իսրայելին հաջողվել է լուծել հաշտության բանակցությունների վերսկսման կազմակերպական հարցերը: Եվ որ բանակցությունները սկսվելու են Անկարայում «մոտ օրերս»:

Լիելն ասել էր, որ սիրիացիների եւ իսրայելցիների ոչ պաշտոնական շփումները տեղի են ունենում արդեն երեք տարի Թուրքիայում, Շվեյցարիայում, Բելգիայում եւ ԱՄՆ-ում:

Մայիսի 23-ին Օլմերտի դիվանատունը հայտարարել էր, որ Իսրայելն անուղղակի հաշտության բանակցություններ է սկսել Դամասկոսի հետ Թուրքիայի միջնորդությամբ: Սպասվում է, որ առաջիկա երկու շաբաթների ընթացքում կծավալվեն արդեն պաշտոնական ներկայացուցիչների անմիջական շփումներ: Տվյալ փուլում Իսրայելի դիրքորոշումը ներկայացնում են վարչապետի դիվանատան աշխատակիցներ Տուրբովիչը եւ Թուրգմանը: Իսրայելական մամուլի տվյալներով, երկրի արտգործնախարար Ցիպի Լիվնին տեղյակ է Թուրքիա կատարած նրանց ուղեւորության նպատակներին:

Հրապարակված լուրերի կապակցությամբ Լիվնին հայտարարել է. «Իսրայելն ուզում է հաշտ ապրել հարեւանների հետ, բայց Սիրիան նույնպես պետք է հասկանա, որ պարտավոր է լիովին դադարեցնել «Հզբոլլահի» եւ «Համասի» ահաբեկիչներին օժանդակելը, ինչպես նաեւ պետք է ձերբազատվի Իրանի հետ իր խնդրահարույց կապերից»:

Պաշտպանության նախարար Եհուդ Բարաքը, որը 2000-ին վարչապետ էր եւ բանակցել էր Սիրիայի հետ, նույնպես նշել է զիջումների անհրաժեշտությունը, ընդգծելով, որ Սիրիայի հետ վերջնական հաշտության համար երկար ժամանակ է հարկավոր: Զինվորականների աջակցությունը ունենալով նա ասել է, որ խաղաղությունը կարող է ապահովվել միայն ուժի եւ անվտանգության դիրքերից, ընդ որին կողմերն ստիպված կլինեն դիմել զիջումների:

Պ. Ռ.

Գերմանիայի նախագահ Քյոհլերն ուզում է երկրորդ անգամ պաշտոնավարել

Ինչպես ծանուցում են մայիսի 22-ի գերմանական լրատվամիջոցները, ԳԴՀ նախագահ Հորստ Քյոհլերը պատրաստակամություն է հայտնել երկրորդ անգամ թեկնածությունը դնելու 2009-ի մայիսի 23-ին կայանալիք նախագահական ընտրություններում: Հինգշաբթի օրը Բեռլինի իր նստավայր Բելվյու դղյակում նախագահն ասել է, թե ուզում է երկրին ինչ-որ չափով վերադարձնել այն, ինչ երկիրն իրեն է տվել: Երբ 2004-ին ընտրված նախագահ Քյոհլերը նորից ստանա նախագահի աթոռը, կպաշտոնավարի մինչեւ 2014 թվականը: Երկուշաբթի օրը Սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցության նախագահ Կուրտ Բեկը կհայտարարի, թե արդյո՞ք պաշտպանելու են ներկայիս նախագահի առաջադրումը, թե՞ սեփական թեկնածուով են ընտրություններին մասնակցելու: Մամուլում շրջանառվում է նրանց եւ Կանաչների հավանական թեկնածու Գեզինե Շվանի անունը:

Հորստ Քյոհլերը 2004-ին դաշնային նախագահ է ընտրվել՝ Դաշնային ժողովում ստանալով սեւ-դեղին (Քրիստոնեա-դեմոկրատական, Քրիստոնեա-սոցիալիստական միություն, Ազատ դեմոկրատական կուսակցություն) մեծամասնության աջակցությունը: Այժմ Դաշնային ժողովում հիշյալ մեծամասնության գոյությունն այնքան էլ ապահովված չէ, սեպտեմբերի 28-ին Բավարիայում կայանալիք երկրամասային ընտրությունները վճռորոշ կդառնան, երբ Քրիստոնեա-սոցիալիստական միությունը տանուլ տա Բավարիայում, միեւնույն ժամանակ ձախերը հաջողություն գրանցեն, այլեւս ներկա նախագահին սատարող նախկին մեծամասնությունը չի լինի:

Հիշեցնենք՝ Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության ղեկավարը դաշնային նախագահն է, որ ընտրվում է 5 տարին մեկ՝ Դաշնային ժողովի կողմից, որտեղ երկրի խորհրդարանի՝ Բունդեսթագի անդամների եւ երկրամասերի խորհրդարանների՝ Լանդթագի պատգամավորների թիվը հավասար է: Նախագահը պետությունը ներկայացնում է միջազգային, իրավական հարաբերություններում: Նա նշանակում է նաեւ գերմանական Բունդեսթագի ընտրած դաշնային վարչապետին եւ դաշնային նախարարներին:

Ըստ հարցման արդյունքների, գերմանացիների կեսից ավելին ցանկանում է, որ նախագահական ընտրություններում Հորստ Քյոհլերը դնի թեկնածությունը:

ՄԱՐԻՆԱ [illegible]
Գերմանիա

Թութակը տուն վերադարձավ իր հասցեն հայտնելուց հետո

Ճապոնիայում մի խոսող թութակ տիրոջ մոտ է վերադարձել իր անունը եւ հասցեն անասնաբույժին հայտնելուց հետո:

BBC-ն հաղորդում է, որ Տոկիոյի արվարձաններից մեկում ոստիկանները գտել են ժակո ցեղատեսակի մի մոլորված թութակի, որին հանձնել են անասնաբուժական կլինիկա:

Թութակն սկսել է բոլորին ողջունել եւ երգել հանրահայտ մանկական երգեր: Ապա նա հայտնել է իր անունը եւ տիրոջ տան հասցեն: Ոստիկանները հասցեների գրքում գտել են անհրաժեշտ վայրը եւ տուն հասցրել խելացի թռչունին:

Յոսուկե անունով թութակը դրանից երկու շաբաթ առաջ վանդակից թռել էր Նագարեյամա քաղաքում բնակվող իր տիրոջ տնից, որը Տոկիոյից շատ հեռու չէ:

«Ես շատ ուրախ եմ, որ թութակիս սովորեցրել եմ արտասանել իր անունը եւ հասցեն», հայտարարել է ուրախացած տերը «Յոմիուրի» թերթի թղթակցին:

Ժակո ցեղատեսակի թութակների հայրենիքը Աֆրիկան է: Այդ թռչունները համարվում են շատ խելոք արարածներ: Փորձագետները յուրացման ունակությամբ նրանց համեմատում են վեցամյա երեխաների հետ:

Պ. Ռ.

Ազգային պատկերասրահին պետական հոգածություն է անհրաժեշտ

Համաշխարհայնացման անկասելի գործընթացներում Հայաստանը չունի հակադրման այլընտրանք, բայց խնդիրներ ունի այդ գործընթացների ընթացքներում վերջինը չլինելու, գիտաճանաչողական արժեքների եւ պատմամշակութային ժառանգության պահպանման տեսանկյունից: Հայաստանի ազգային պատկերասրահը (ՀԱՊ) կերպարվեստի եւ նյութական մշակույթի ստեղծագործությունների պահպանման «մայր» թանգարանն է՝ 25 հազար ցուցանմուշով, այդ թվում՝ աշխարհում հայկական կերպարվեստի ստեղծագործությունների ամենահարուստ հավաքածուով: Այս արժեքների 1 տասներորդն է մշտական ցուցադրությունում, մնացածը պահպանվում են ֆոնդապահոցներում: Նորագույն տեխնոլոգիաների կատարելագործման ժամանակաշրջանում ինչ խնդիրներ ունի ՀԱՊ-ը: Նախ՝ ցուցասրահներում եւ ֆոնդապահոցներում թանգարանային առարկայի պահպանման անհրաժեշտ պայմաններ չկան, իսկ ջերմաստիճանը եւ օդափոխությունը կարգավորող համակարգը վաղուց չի գործում. «Նկարների պահպանման նորմալ ջերմաստիճանը 18°-ն է, բայց ձմռը, ցուրտը աչքին անխնա փչացնում են կտավները: Որոշ դահլիճներում եւ ֆոնդապահոցներում օդորակիչներ դրվել են: Բայց թանգարանն ունի 8 հարկ ցուցադրություն, յուրաքանչյուր հարկում էլ 8-ական սրահ», փաստեց գիտ. գծով փոխտնօրեն **Հասմիկ Հարությունյանը:**

Թանգարանի սրահները չեն համապատասխանում գեղարվեստի կոնկրետ գործերի ցուցադրության պահանջներին. «Գրաֆիկական գործերի պահպանմանը, ցուցադրմանը հակացուցված են պատուհանները, ուլտրամանուշակագույն ճառագայթների մուտքը: Այժմ 2 սրահներում փակել ենք պատուհանները եւ մինչեւ 6 ամիս գործերը կարող ենք պահել ու ցուցադրել: Բայց գրաֆիկական ֆոնդը 12 հազարից ավելի է, ուստի միայն կոնկրետ առիթներով կարող ենք ցուցադրել հավաքածուի մնացած գործերը», տեղեկացրեց հայ գեղանկարի բաժնի վարիչ **Արմեն Գասպարյանը:** Իսկ ՀԱՊ-ի ամենացավոտ հարցը փորձագիտական լաբորատորիայի բացակայությունն է (այն չկա ՀՀ ոչ մի թանգարանում): Կերպարվեստի եւ նյութական մշակույթի ստեղծագործությունների վերականգնումը հաճախ հետապնդում է նախնականին մոտ վիճակի ու ոճի վերահաստատում, այսինքն՝ վերականգնում կոնսերվացիայի սկզբունքներով: Նախապես կատարվում են օբյեկտի քիմիական, օպտիկական, ֆիզիկական հետազոտություններ:

Բայց 21-րդ դարում ՀԱՊ-ը չունի լաբորատոր փորձագիտական ուսումնասիրությունների հիման վրա վերականգնողական աշխատանքներ իրականացնելու հնարավորություն: Մինչդեռ ինչպես հավաստիացրեց փոխտնօրեն Հասմիկ Հարությունյանը. «Այդ լաբորատորիան անհրաժեշտ է նաեւ գիտահետազոտական աշխատանքների համար:

Արվեստաբանական ուսումնասիրության ժամանակ արվեստաբանը իր՝ վարպետի աչքով, ոճաբանական համեմատություններով որոշակի եզրահանգումներ է անում, որոնք պետք է վերահաստատել լաբորատոր հետազոտություններով: ՌԴ-ում ամեն խոշոր թանգարան ունի իր լաբորատորիան»: ՀՀ-ում մշակութային արժեքների գիտական փորձաքննություն է իրականացնում մեկ լաբորատորիա, որը պատկանում է ՀՀ ԳԱԱ-ի «Փորձաքննությունների ազգային բյուրո» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպությանը՝ ստեղծված հայ-ամերիկյան միջկառավարական որոշմամբ «Քրեական ոլորտներում միջկառավարական համագործակցության մասին» համաձայնագրի շրջանակներում: Հասկանալի է՝ լաբորատորիան հիմնականում որ ոլորտում է գործում, պարզապես այն ապահովված է ժամանակակից տեխնիկայով, որն իր բազմապրոֆիլ ուսումնասիրության մեջ ընդգրկում է նաեւ մշակութային արժեքների գիտական փորձաքննություն. «Մեզ մոտ կատարվում են կերպարվեստի, դեկորատիվ կիրառական արվեստի գործերի հետազոտություններ՝ պարզաբանելով ներկայացված առարկաների անվանումը, հեղինակը, ստեղծման ժամանակը, վայրը, նյութը, չափսերը, վիճակը, գինը, իսկությունը», փաստեց մշակութային արժեքների փորձաքննության բաժնի պետ **Էմիլ Ավանեսովը:** Բայց կազմակերպության եւ ՀԱՊ-ի միջեւ համագործակցություն չկա. «Իրենք աշխատում են ոչ թանգարանային գործերի, այլ մասնավոր հավաքածուների վրա կամ պետական հանձնարարականներով: Մենք գիտակցում ենք՝ թանգարանային առարկաների դուրս բերելու գործընթացը անվտանգության խնդիր է: Լաբորատորիա պիտի լինի ՀԱՊ-ում եւ ծառայի նաեւ մյուս թանգարաններին, որովհետեւ վերականգնման հարցերով նրանք ՀԱՊ-ին են դիմում, պատճառն ու անհարմարությունը ներկայացրեց փոխտնօրեն Հասմիկ Հարությունյանը: ՀԱՊ-ի կոնսերվացիայի եւ վերականգնման բաժնում աշխատում է 6 մասնագետ՝ գլխավոր վերականգնող Համլետ Մաթեւոսյանի ղեկավարությամբ: Ինչպե՞ս է լուծվում վերականգնողների սերնդափոխության հարցը:

ՀՀ բուհերում վերականգնողի մասնագիտական կրթություն ապահովող ուսումնական բաժին չկա: Կարդացվում է գեղանկարչության տեխնոլոգիա առարկան, որն ընդհանուր գիտելիք է տալիս նկարչության վերաբերյալ: ՀԱՊ-ի վերականգնման բաժնում 1-2 տարի պրակտիկ գիտելիքներ ձեռք բերած երիտասարդ կադրը ուղարկվում է 1-2 ամսով մասնագիտանալու, ասենք, Գրաբարի անվան Համառուսաստանյան գիտահետազոտական, ռեստավրացիոն կենտրոնում կամ ՌԴ հայտնի թանգարանների վերականգնողական բաժիններում. «ՀՀ մշակույթի նախարարությունը պայմանագիր ունի ՌԴ-ի հետ, ժամանակ առ ժամանակ կադրեր են ուղարկվում այնտեղ վերապատրաստվելու: Ռուսական վերականգնողական դպրոցը աշխարհում լավագույններից է: Ռեստավրատորը պիտի գնա, գործնականորեն ծանոթանա տարբեր ազգերի մշակույթներին, յուրացնի տեխնոլոգիաները: Տեղական դպրոց ստեղծելու համար նախ անհրաժեշտ են դասախոսներ, փորձառու վարպետներ», իրավիճակը ներկայացրեց ՀԱՊ-ի տնօրեն **Փարավոն Միրզոյանը:** Նույն ՌԴ-ի փորձն ապացուցում է՝ կերպարվեստի եւ նյութական մշակույթի արժեքների պահպանության եւ վերականգնման խնդիրը լուծվում է գիտամեթոդական, փորձագիտական, կոորդինացիոն, վերականգնողական մեկ կենտրոնի ստեղծմամբ, օրինակը Գրաբարի կենտրոնն է:

«ՀԱՊ-ի թիվ 1 խնդիրն է պահպանել ժողովրդի ժառանգությունը, պետական հավաքածուն պահպանելը: Ուրեմն՝ ՀԱՊ-ը ստրատեգիական խնդիր է լուծում, նրան պետական մոտեցում է պետք, մենք շատ ենք հետ մնում», ասաց փոխտնօրեն Հասմիկ Հարությունյանը: Առայժմ թվայնացված չեն նաեւ թանգարանային առարկաները, կատալոգների էլեկտրոնային տարբերակները դեռեւս չկան, նոր համակարգիչների անհրաժեշտություն կա: ՀԱՊ-ի տնօրենությունն իր անելիքները միջնաժամկետ ծրագրերով ներկայացրել է մշակույթի նախարարությանը եւ ինչպես հավաստեց փոխտնօրեն Հասմիկ Հարությունյանը. «Իհարկե նրանք գիտեն մեր խնդիրների մասին եւ շահագրգիռ են օգնելու թիվ 1 գեղարվեստի թանգարանին, բայց ժամանակը չի սպասում»: Շահագրգիռ լինելը կոնկրետ քայլերի դիմելն ու ելքեր գտնելն է, այլապես կորուստներն անխուսափելի կլինեն, քանի որ գլխապտույտ արագությամբ գլոբալ վերափոխումների գործընթացը ժամանակային հապաղումներ չի հանդուրժում:

ԱՆՈՒՇ ԱՐՇԱԿՅԱՆ

«Ալիաջ» կվինտետն առաջին անգամ Հայաստանում է

«Ազգային պատկերասրահ» միջազգային երաժշտական փառատոնի «Նոր անունների բացահայտում» ծրագրի շրջանակներում Երեւանում այսօր մեկ համերգով հանդես կգա Գերմանիայի «Ալիաջ» կվինտետը: Առաջին անգամ հանդես գալով Հայաստանում չորս սաքսոֆոնահարները՝ Կորյուն Ասատրյան, Լուց Կոպեչ, Ռինոն Հանար, Սեբաստիան Պոտմայեր եւ դաշնակահար Յանգ Յուն Բաեն, կներկայացնեն հայ, ռուս եւ արեւմտաեվրոպական կոմպոզիտորների սիրված ու ճանաչված ստեղծագործություններ:

Սաքսոֆոնը պատրաստվում է պղնձի եւ ցինկի համաձուլվածքից, ինչը ֆրանսերենում Alliage=«Ալիաջ» է կոչվում, որն էլ դարձել է կվինտետի անվանումը: Կվինտետը հիմնադրվել է Գերմանիայում Դանիել Գոթիեի նախաձեռնությամբ: Վերջինս համարվում է իր երկրում միակ դասական սաքսոֆոնի ուսուցիչը: Հենց նրա վարպետաց դպրոցն է հաճախել հայ սաքսոֆոնահար, 20-ամյա Կորյուն Ասատրյանը կատարելագործվելու, Երեւանում Սպենդիարյանի անվան երաժշտական 10-ամյակը (Ալեքսանդր Մանուկյանի դասարանում) ավարտելուց հետո: Նա Գերմանիայում այժմ էլ շարունակում է բարձրագույն երաժշտական ուսումը ասպիրանտուրայում:

Կվինտետի մյուս անդամները ուսանել են Ամստերդամում, Բորդոյում, Փարիզում եւ այժմ դասավանդում են Գերմանիայի կոնսերվատորիաներում: Կվինտետը համերգներով հանդես է եկել եվրոպական բազմաթիվ բեմերում եւ այս տարի էլ երեք երկրներից Շվեյցարիա, Իտալիա, Բելգիա հրավերներ ունեն:

«Ազգային պատկերասրահ» միջազգային փառատոնի մայիսի 26-ի համերգում հանդես կգան այս տարի դասական երաժշտության անվանակարգում ՀՀ Նախագահի մրցանակին արժանացած երգիչ Ասատուր Բալջյանը (բարիտոն) եւ Լիլիթ Գրիգորյանը: Համերգը նվիրվում է «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամին:

Մ. Մ.

Դաբաղյանի տրիոն համերգներով Գերմանիայում

«Դուդուկի 800-ամյա պատմությունը» վերնագրյալ ծրագրով Բեռլինի Մաշինենհաուսում ելույթ կունենա դուդուկահար Գեւորգ Դաբաղյանն իր տրիոյով՝ Գրիգոր Թագուշյան (դուդուկ), Կամո Խաչատրյան (դհոլ):

Համերգը կկայանա մայիսի 25-ին, ժամը 20.30-ին, իսկ Workshop-ը՝ հաջորդ օրը, ժամը 11.00-17.00: Տրիոն կներկայացնի հայ միջնադարյան եկեղեցական մեղեդիներ, Սայաթ-Նովա, 19, 20-րդ դարի օրորոցայիններ ու պարեղանակներ, ժամանակակից կոմպոզիտորների ստեղծագործություններ ու իմպրովիզացիաներ:

Բեռլինում ՀՀ դեսպան Կարինե Ղազինյանի հովանավորությամբ անցկացվող հիշյալ միջոցառումը նպատակ ունի գերմանացիներին ծանոթացնելու 1500-ամյա պատմություն ունեցող հայկական այս նվագարանին, որը 2005-ին գրանցվել է ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի ցուցակում՝ «որպես մարդկության ոչ նյութական ժառանգության գլուխգործոց»:

Մայիսի 24-ին, ժամը 18-ին Վուպերթալի Իոհաննեսկիրխեում Գեւորգ Դաբաղյանը կմասնակցի Արմին Վեգներ ընկերության կազմակերպած «Ձայնի պատկերը» երաժշտական փոխըմբռնման միջազգային նախագծին, որում մաս կկազմեն «Նոր երաժշտության 100 տարին» երգչախումբը, Իսմեթ Թեզչանը (սազ, Վուպերթալ), Ուլրիխ Քլանը (ալտ, Վուպերթալ), Վուպերթալի դաշնամուրային տրիոն՝ Վոլֆգանգ Քլեզեների ղեկավարությամբ:

Հայ, թուրք, գերմանացի երաժիշտներն առաջին անգամ՝ նոր կատարվող ստեղծագործություններով կհարգեն 1915-16 թ.թ. հայերի բռնագաղթն ու կոտորածների ականատես գրողի՝ բանաստեղծ Արմին Վեգների հիշատակը: Երգչախումբը կհնչեցնի վուպերթալցի այս գրողի՝ հայոց ցեղասպանության մասին ականատեսի չափածո եւ արձակ վկայությունների հիման վրա գրված ստեղծագործություններ: Կկատարվեն նաեւ Ուլրիխ Քլանի, Վաչե Շարաֆյանի, Դավիթ Հալաջյանի երաժշտական պատկերները:

ՌՈՒԶԱՆ ՆՈՒՄԵԹՅԱՆ

Գերմանիա

Հայ-վրացական բարեկամության փորձ՝ մշակույթի լեզվով

«Մեր բազմամարդ պատվիրակությունը Վրաստան է մեկնում լուրջ պատասխանատվությամբ՝ ներկայացնելու հայկական մշակույթը: Սայաթ-Նովայի եւ Վերնատան անդամների գործունեությունը համամարդկային արժեք է եւ նրանց հետ կապված յուրաքանչյուր միջոցառում առանձնահատուկ նշանակություն ունի հայ եւ վրացի ժողովուրդների համար: Համոզված եմ, որ կվերադառնանք հարուստ ավարով եւ հիանալի տպավորություններով», երեկ ՀԳՄ-ում ասաց մշակույթի նախարարությամբ մշակութային քաղաքականության վարչության պետ **Կարո Վարդանյանը**, անդրադառնալով ապրիլից մինչեւ մայիսի 29-ը Վրաստանում անցկացվելիք միջոցառումներին, որոնց նպատակն է վրացի ընթերցողներին ծանոթացնել հայ հին եւ ժամանակակից գրական ժառանգությանը:

Եկող տարի լրանում է Հովհ. Թումանյանի եւ մի շարք հայ գրողների հիմնադրած «Վերնատուն» գրական կազմակերպության 110-ամյակը (1899 թ.): Այդ կապակցությամբ մայիսի 24-ին Հովհաննես Աբելյանի անվան դրամատիկական թատրոնում տեղի կունենա հոբելյանական հանդիսություն:

Մայիսի 25-ին Սուրբ Գեւորգ եկեղեցու բակում կնշեն Սայաթ-Նովայի վարդավառը, որն արդեն տասնամյակների պատմություն ունի: Մայիսի 26-ից էլ Թբիլիսիում կմեկնարկի ավանդական «Հայ պոեզիայի օրերը»՝ «Արդի հայ պոեզիայի անթոլոգիա» գրքի եւ Սոնա Վանի բանաստեղծությունների ժողովածուի շնորհանդեսներով: Տոնակատարությունների շրջանակում **Լեւոն Անանյանը** նախատեսել է հանդիպել վրացի գրողներին, իսկ Գորի եւ Բաթում քաղաքների հայ եւ վրացի ընթերցողների հետ կկազմակերպվեն գրական ցերեկույթներ:

ՀԱՍՄԻԿ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Դպրոցական մեծ հանրագիտարան

Դպրոցական մեծ հանրագիտարանի առաջին գրքի առաջին հատորը, որ լույս է տեսել օրերս, նախատեսված է դպրոցահասակ երեխաների համար եւ ընդգրկում ձեռնարկ է նրանց կրթության համակողմանիությանը եւ մտահորիզոնի ընդլայնմանը մեծապես նպաստելու: Հանրագիտարանը բաղկացած է լինելու երկու գրքից՝ յուրաքանչյուրը 4-ական հատորով: Առաջինի տպաքանակը 3 հազար է, որից 2 հազարը՝ պետպատվերով: Պետությունը 20 մլն դրամ է հատկացրել Դպրոցական մեծ հանրագիտարանի առաջին գրքի առաջին հատորի համար եւ նույնքան էլ տրամադրելու է երկրորդի համար, որը լույս կտեսնի աշնանը:

ՀՀ մշակույթի նախարարության գրահրատարակչության գործի գործակալության պետ **Էդվարդ Միլիտոնյանի** տեղեկացմամբ, դպրոցական մեծ հանրագիտարանի առաջին հատորը գրախանութներում կարժենա 8000-8500 դրամ, բայց է. Միլիտոնյանը մտադիր է դիմել նախարարության գնագոյացման հանձնաժողովին՝ որպեսզի ինքնարժեքից ցածր գին սահմանվի հատորի համար:

«Հայաստանի հանրագիտարան» հրատարակչության գլխավոր խմբագիր **Հովհաննես Այվազյանի** տեղեկացմամբ, դպրոցական հանրագիտարանը Հայաստանի անկախացումից հետո հրատարակված երկրորդն է: Առաջինը 1993-ին լույս տեսած, մանկապատանեկան «Ոսկեփորիկ» հանրագիտարանն է: Նշելով, որ պետությունը հնարավոր առավելագույնն է տրամադրում հանրագիտարանային հրատարակությունների, Հովհաննես Այվազյանը կարծիք հայտնեց. «1988-ից հետո նոր իրականություն ծնած հասարակություն ենք եւ հիմա պետք է միջոցներ ու կամք ունենանք նոր, ազգային հանրագիտարան ստեղծելու: Հույս ունենք, որ նոր կառավարությունը, որը որոշել է դեմքով շրջվել դեպի գիտությունը, կնպաստի այդ հանրագիտարանի ստեղծմանը՝ քանի դեռ փորձառու մասնագետներ կան»:

Վարչապետի եւ ԳԱԱ ղեկավարության առաջիկա հանդիպմանը հանրագիտարանային հրատարակությունների լույս ընծայման ծրագիր ներկայացնելու մտադրություն հայտնեցին Հովհաննես Այվազյանն ու Էդվարդ Միլիտոնյանը:

ՆԱՆԱ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Քրիստիանու Ռոնալդու. «Այժմ էլ ցանկանում եմ հավաքականի հետ հաղթել»

«Մանչեսթր Յունայթեդի» պորտուգալացի կիսապաշտպան Քրիստիանու Ռոնալդուի համար ընթացիկ մրցաշրջանը պարզապես գերազանց է ընթանում: Անշուշտ, այն լավագույնն է Ռոնալդուի ֆուտբոլային կարիերայում: Մոսկվայում անցկացված եզրափակիչ խաղում Ռոնալդուն չեմպիոնների լիգայի մրցաշարում 8-րդ գոլը խփեց և դարձավ լավագույն ռմբարկուն: Ընթացիկ մրցաշրջանում պաշտոնական մրցումներում դա նրա 42-րդ գնդակն էր: Օրեր առաջ նա դարձել էր Եվրոպայի լավագույն ռմբարկու` արժանանալով «Ոսկե խաղակոշիկ» մրցանակին, իսկ Մոսկվայում խաղընկերների հետ հասավ մեծ նվաճման` դառնալով չեմպիոնների գավաթակիր: Ուստի պատահական չէ վճռորոշ խաղից հետո Ռոնալդուի նկատմամբ լրագրողների մեծ հետաքրքրությունը: Նրա հետ կայացած հարցազրույցը կներկայացնենք «Ազգի» ընթերցողներին:

- Կարելի՞ է այս խաղը համարել քո մարզական կարիերայի ամենադրամատիկ հանդիպումը:

- Ես դա այդպես չէի անվանի: Պարզապես դա բարձրակարգ խաղ էր, որում թե՛ մենք, թե՛ մրցակիցը հիանալի ֆուտբոլ ցուցադրեցինք: Կարծում եմ` այն դուր եկավ ֆուտբոլասերներին: Իսկ 11 մ հարվածները միշտ էլ դրամատիկ պայքար են խոստանում, քանի որ ոչ ոք չի կարող կռահել դրանց ելքը: Իհարկե, կարող էինք խուսափել հարվածաշարից, եթե Կառլոս Տևեսը գրավեր դարպասը, երբ մենք հաղթում էինք 1-0 հաշվով: Մրցակիցը լավ էր խաղում, սակայն մեր բախտը մի փոքր ավելին բերեց:

- Ի՞նչ կասես «Լուժնիկիի» խոտածածկի մասին:

- Ինձ ամեն ինչ դուր եկավ` թե խոտածածկը, թե մարզադաշտը:

- Ինչպիսի՞ զգացում ունես այժմ:

- Հիանալի:

- Իսկ ի՞նչ էիր զգում, երբ չիրացրիր 11 մ հարվածը:

- Ինչո՞ւ եք այդ մասին հարցնում: Դա արդեն ոչ մի բան չի որոշում: Մենք հաղթել ենք և կարևորը դա է: Ինչպես տեսնում եք, ոսկե մեդալն է զարդարում կուրծքս և հպարտ եմ դրանով: Ճիշտ է, 11 մ հարվածը չիրացրի, սակայն խաղից գոլ խփեցի: Երբեք այնպես չի լինում, որ մի ֆուտբոլիստի մոտ ամեն ինչ ստացվի: Իհարկե, ցանկալի կլիներ, որ ամեն մի հարվածը դարպասի գրավումով ավարտվեր, սակայն դա անհնար է:

- Դու այսօր շատ արցունքներ ունեցար...

- Անչափ շնորհակալ եմ խաղընկերներիցս, որոնք հիանալի կատարեցին իրենց գործը: Ես մինչև վերջ էլ հավատում էի, որ հաղթությունը երես չի թեքի մեզանից: Եվ շնորհիվ խաղընկերներիս, այդպես էլ ստացվեց:

- Խաղից հետո դու գրկախառնվեցիր Բոբի Չառլթոնի հետ: Ինչի՞ մասին էիք զրուցում:

- Այն բանի, որ մեր հաղթանակը նրա սերնդակիցների հիշատակի տուրք էր, որոնք 50 տարի առաջ ավիավթարի զոհ էին դարձել: Սա տխուր հոբելյան է և ուրախ եմ, որ զոհերի հիշատակը վառ պահելու հարցում մենք ևս մեր ներդրումն ունեցանք: Շատ եմ հարգում Բոբի Չառլթոնին: Նա ոչ միայն հռչակավոր ֆուտբոլիստ է, այլև հիանալի անձնավորություն, մեր ակումբի խորհրդանիշը:

- Այժմյան «Մանչեսթր Յունայթե՞դն» է ուժեղ, թե 1999-ին չեմպիոնների գավաթը նվաճած թիմը:

- Ինձ դժվար է գնահատական տալ, քանի որ այն ժամանակ թիմում չէի: Սակայն ըստ Ալեքս Ֆերգյուսոնի, ներկայիս թիմը լավագույնն է նրա գլխավորած ակումբներից: Կարծում եմ, նա ճիշտ է: Ես արդեն հինգ տարի խաղում եմ թիմում և համոզված եմ, որ ավելի մեծ նվաճումների կարող ենք հասնել: Օրինակ, հաջորդ տարի էլ նվաճել և՛ Անգլիայի չեմպիոնի տիտղոսը, և՛ չեմպիոնների գավաթը: Իսկ ինչո՞ւ ոչ: Մեր թիմը երիտասարդ է ու վճռականորեն է տրամադրված:

- Նոր հաղթանակներ քո մասնակցությա՞մբ, թե առանց քեզ: Ըստ որոշ լրատվամիջոցների, պատրաստվում ես տեղափոխվել Մադրիդի «Ռեալ»:

- Կրկնում եմ, հինգ հիանալի տարիներ եմ անցկացրել «Մանչեսթր Յունայթեդում» և կցանկանայի մնալ թիմում: Ինձ շատ է դուր գալիս Անգլիայում խաղալը, հիացած եմ թիմի մարզչական կազմով, ֆուտբոլիստներով, մեր երկրպագուներով, թիմը շրջապատող մթնոլորտով: Հենց Մանչեսթրում եմ նվաճել իմ գլխավոր մրցանակները, այդ թվում և այսօրվանը: Պատրաստ եմ մնալ թիմում, սակայն ֆուտբոլում կանխագուշակումներ անելը շատ դժվար է: Ինչ իմանաս, թե ինչպես կդասավորվի ապագան:

- Այս տարի գրեթե բոլոր թիմային և անհատական մրցանակների արժանացար, «Ոսկե գնդակի» և աշխարհի լավագույն ֆուտբոլիստի կոչման գլխավոր հավակնորդն ես: Ինչի՞ ես ձգտում այժմ` Եվրոպայի չեմպիոնի տիտղոսի՞ն:

- Գիտեք, այժմ միայն մեկ ցանկություն ունեմ, շուտ հասնել հյուրանոց և ինչպես հարկն է նշել հաղթանակը: Իհարկե, Եվրոպայի առաջնության մեկնարկին անհամբերությամբ եմ սպասում: Չորս տարի առաջ խաղացել եմ այդ մրցաշարում, հիանալի հիշողություններ են կապված Եվրոպայի առաջնության հետ և ցանկանում եմ կրկին դրան վայելել: Կձգտեմ ավելի լավ հանդես գալ Եվրոպայի առաջնությունում: Կցանկանայի հավաքականի հետ նշել հաղթանակը Եվրոպայի առաջնությունում: Սակայն այդ ամենի մասին կսկսեմ մտածել միայն վաղը: Իսկ այժմ պետք է նշել հաղթանակը:

Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պահուստների վիճակը և կազմը

ՀՀ կենտրոնական բանկը, ղեկավարվելով «Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 52-րդ հոդվածի դրույթներով, ներկայացնում է

ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պահուստների վիճակի և կազմի մասին 2008թ 1-ին եռամսյակ (ներառյալ եզրափակիչ շրջանառությունը)

Եռամսյակի սկիզբ			
I.Համախառն արտաքին ակտիվներ		1,659,154,502.63	ԱՄՆ դոլար
այդ թվում`			
միջազգային պահուստներ (համախառն արտաքին ակտիվներ ազատ փոխարկելի արժույթով)		1,659,153,792.77	ԱՄՆ դոլար
որից`			
ՀՓԻ ԱՄՀ-ում	6,116,071.00 ՀՓԻ	9,664,921.26	ԱՄՆ դոլար
պահուստային դիրք ԱՄՀ-ում	0.00 ՀՓԻ	0.00	ԱՄՆ դոլար
II.Զուտ արտաքին ակտիվներ		1,465,876,265.49	ԱՄՆ դոլար
որից` ազատ փոխարկելի արժույթով		1,465,875,555.63	ԱՄՆ դոլար
Եռամսյակի վերջ			
I.Համախառն արտաքին ակտիվներ		1,605,977,811.52	ԱՄՆ դոլար
այդ թվում`			
միջազգային պահուստներ (համախառն արտաքին ակտիվներ ազատ փոխարկելի արժույթով)		1,605,977,105.25	ԱՄՆ դոլար
որից`			
ՀՓԻ ԱՄՀ-ում	4,571,311.10 ՀՓԻ	7,517,515.70	ԱՄՆ դոլար
պահուստային դիրք ԱՄՀ-ում	0.00 ՀՓԻ	0.00	ԱՄՆ դոլար
II.Զուտ արտաքին ակտիվներ		1,405,463,373.44	ԱՄՆ դոլար*
որից` ազատ փոխարկելի արժույթով		1,405,462,667.18	ԱՄՆ դոլար

*Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պահուստների վիճակի և կազմի մասին սույն տեղեկատվությունը ունի որոշ տարբերություններ ՀՀ ԿԲ ֆինանսական հաշվետվության առանձին տվյալների հետ, քանի որ այն կազմվել է` հիմք ընդունելով Արժույթի Միջազգային Հիմնադրամի դրամավարկային և ֆինանսական վիճակագրության մեթոդաբանությունը:

Վահանյանը կմասնակցի «Թագավորական» մրցաշարին

Ռաֆայել Վահանյանը կմասնակցի մայիսի 24-ից հունիսի 4-ը Ռումինիայի Բազնա քաղաքում կայանալիք «Թագավորական» 2-րդ մրցաշարին: Շրջանաձև մրցակարգով անցկացվելիք մրցաշարում Վահանյանի մրցակիցները կլինեն շվեդ Անդերսոնը, հոլանդացի Թիմանը, Ալովենիան ներկայացնող ուկրաինացի գրոսմայստեր Բելյավսկին, ռուսաստանցի Խալիֆմանը, Ֆրանսիան ներկայացնող Սոկոլովը, անգլիացի Շորթը, բրազիլացի Մեկինգը, հունգարացի Պորտիշն ու ռումինացիներ Մուրարիուն և Մուլթան:

Ռեկորդը բարելավվեց

Քենիացի վազորդ Ռոսիլ Սեմի Կիբեթը Ռիգայի մարաթոնյան վազքի նոր ռեկորդ սահմանեց` մրցատարածությունը հաղթահարելով 2 ժամ 16 րոպե 42 վրկ.-ում: Ռեկորդի համար նա 10 հազար եվրո ստացավ: Նախկին ցուցանիշը Կիբեթը բարելավեց 1 րոպե 48 վրկ.-ով: Մարաթոնին մասնակցեց մոտ 5000 վազորդ 35 երկրներից: Մրցումներն անցկացվեցին երեք մրցաձևից` մարաթոնյան վազք, կիսամարաթոն և մինիմարաթոն (5360 մետր):

Եվս մեկ Արթուր Մինասյան «Արարատում»

Հազվադեպ է պատահում, որ ֆուտբոլային թիմում հանդես գան միևնույն անուն-ազգանունով երկու ֆուտբոլիստներ: Այժմ նման իրավիճակ է «Արարատում», որի հետ օրերս պայմանագիր է կնքել Արթուր Սերգեյի Մինասյանը: 30-ամյա ֆուտբոլիստը ժամանակին հանդես է եկել «Արարատում», ինչպես նաև «Երևանում», «Փյունիկում», «Բանանցում» և «Ուլիսում»:

Թիմի կազմում մյուս Արթուր Հրանտի Մինասյանը «Արարատի» ներկայիս ավագն է: 31-ամյա ֆուտբոլիստը «Արարատում» է 1999-ից և այս տարի հնարավորություն ունի թիմի կազմում անցկացրած խաղերի քանակով դառնալ ռեկորդակիր:

Արա Հակոբյանը խզել է պայմանագիրը

Հայաստանի ազգային հավաքականի հարձակվող, «Բանանցի» նախկին ֆուտբոլիստ Արա Հակոբյանի գործերը մոլդովական «Զիմբրուում» լավ չդասավորվեցին: Դա էր պատճառը, որ կողմերի փոխադարձ համաձայնությամբ «Զիմբրուի» հետ պայմանագիրը չեղյալ համարվեց: Այժմ Արա Հակոբյանը նոր թիմ է փնտրում: Իսկ մինչ այդ նա հրավիրվել է հավաքական` մասնակցելու Մոլդովայի և Ղազախստանի ընտրանիների հետ կայանալիք ընկերական մրցախաղերին:

Հաջին կգլխավորի «Գալաթասարայը»

Ռումինիայի հավաքականի նախկին գլխավոր մարզիչ և բազմամյա ավագ Գեորգե Հաջին նոր մրցաշրջանում կգլխավորի թուրքական «Գալաթասարայը»: Վերջին օրերս 17-րդ անգամ նվաճեց երկրի չեմպիոնի տիտղոսը:

Ժամանակին 43-ամյա Հաջին հանդես է եկել այս թիմում` նվաճելով ՈւԵՖԱ-ի գավաթն ու Սուպերգավաթը: Այնուհետև նա գլխավորել է «Գալաթասարայը», հետո մարզել է «Բուրսասպորը»: Ռումինիայում Գեորգե Հաջին գլխավորել է «Ստյաուան»: Նա Ռումինիայի ազգային հավաքականում 125 խաղ է անցկացրել, նաև ճանաչվել է երկրի բոլոր տարիների լավագույն ֆուտբոլիստ:

Կենտրոնական բանկի խորհրդի նիստում

Կենտրոնական բանկի խորհուրդը մայիսի 20-ի նիստում, որը վարում էր ԿԲ նախագահի տեղակալ Արթուր Ջավադյանը, հաստատեց ՀՀ ԿԲ ծախսերի նախահաշվի և կարիքայ ներդրումների 2008 թ. առաջին եռամսյակի և 2007 թ. տարեկան ծրագրի կատարողականը, ինչպես նաև ՀՀ կենտրոնական բանկի 2008 թ. մարտի 31-ի դրությամբ ֆինանսական հաշվետվությունը:

Խորհրդի որոշմամբ «ԴԵՊԻ ՏՈՒՆ» ՍՊԸ-ին «Faster» և «Blizko» վճարահաշվարկային համակարգերում մասնակցության թույլտվություններ տրամադրվեցին, «ԷՄ ՋԻ ՓԵՅ ՍԻՍՏԵՄ» ՓԲԸ-ն ստացավ դրամական (փողային) փոխանցումներ իրականացնող կազմակերպության լիցենզիա, իսկ «ՄԻՏՐԱ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԵՎ ՎԵՐԱԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԲՐՈՔԵՐ» ՍՊԸ-ն` ապահովագրական բրոքերային գործունեության լիցենզիա:

ԿԲ խորհուրդը որոշեց գրանցել «Ռոսգոսստրախ-Արմենիա» ապահովագրական փակ բաժնետիրական ընկերությունը և տրամադրել լիցենզիա հետևյալ դասերով ոչ կյանքի ապահովագրության իրականացման համար`

- դժբախտ պատահարներից ապահովագրություն,
- փոխադրվող գույքի (բեռների) ապահովագրություն,
- ցամաքային տրանսպորտի ապահովագրություն (բացառությամբ երկաթուղային),
- հրդեհից և բնական աղետներից ապահովագրություն,
- գույքին հասցված այլ վնասներից ապահովագրություն,
- ցամաքային ավտոտրանսպորտային միջոցների (նաև` բեռնափոխադրող) օգտագործումից բխող պատասխանատվության ապահովագրություն, ընդհանուր պատասխանատվության ապահովագրություն:

ԿԲ մամուլի ծառայություն

ՀԱՍԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՀՀ բնապահպանության նախարարության ՀՀ ջրային ռեսուրսների կառավարման գործակալությունը ՀՀ ջրային օրենսգրքի և ՀՀ կառավարության 07.03.03 թ. N 217-Ն և N 218-Ն որոշումների պահանջների համաձայն ծանուցում է, «[illegible]» ՓԲԸ-ի կողմից [illegible] 5.0 լ/վրկ ջրառի [illegible] թույլտվության նախագծից:

Բոլոր շահագրգիռ անձինք, ովքեր կցանկանան ծանոթանալ փաստաթղթի նախագծի նախնական տարբերակին, կարող են աշխատանքային օրերին ժամը 17-18-ը դիմել ՀՀ ջրային ռեսուրսների կառավարման գործակալություն (հասցեն` Կառավարական 3-րդ տուն, 5-րդ հարկ, 541 սենյակ):

Հասարակական լսումը տեղի կունենա 2008 թ. հունիսի 2-ին, ժամը 16-ին, Կառավարական 3-րդ տուն, 5-րդ հարկ, 541 սենյակ:

ՀՀ ջրային ռեսուրսների կառավարման գործակալություն

ՀԱՍԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՀՀ բնապահպանության նախարարության ՀՀ ջրային ռեսուրսների կառավարման գործակալությունը ՀՀ ջրային օրենսգրքի և ՀՀ կառավարության 07.03.03 թ. N 217-Ն և N 218-Ն որոշումների պահանջների համաձայն ծանուցում է, «[illegible]» ՍՊԸ-ի կողմից ՀՀ [illegible] թույլտվության նախագծից:

Բոլոր շահագրգիռ անձինք, ովքեր կցանկանան ծանոթանալ փաստաթղթի նախագծի նախնական տարբերակին, կարող են աշխատանքային օրերին ժամը 17-18-ը դիմել ՀՀ ջրային ռեսուրսների կառավարման գործակալություն (հասցեն` Կառավարական 3-րդ տուն, 5-րդ հարկ, 541 սենյակ):

Հասարակական լսումը տեղի կունենա 2008 թ. հունիսի 2-ին, ժամը 16-ին, Կառավարական 3-րդ տուն, 5-րդ հարկ, 541 սենյակ:

ՀՀ ջրային ռեսուրսների կառավարման գործակալություն

Ծանուցում

Մրցույթի հրավեր 050-1/08

UNDP

ՄԱԿ-ի Զարգացման ծրագրի հայաստանյան գրասենյակը հայտարարում է մրցույթ՝ **հեռուստատեսությամբ և ռադիոյով եթեր տեսահոլովակի գովազդման համար:**

Մրցույթի մանրամասն հրավերին կարելի է ծանոթանալ ՄԱԶԾ-ի http://www.undp.am ինտերնետային կայքից կամ գնումների բաժնից Պետրոս Ադամյան 14 հասցեում: Դիմել Գրիգոր Ախնոյանին՝ հեռ. 56 60 73 (ներքին) 126, ժամը 14:00-16:00-ը:

Փաստաթղթերի ներկայացման վերջնաժամկետը՝ մայիսի 30, ժամը 17:00:

ՀՀ ԿԲ
ՀԱՇՎԵԿՇԻՌ
2008 թ. մարտի 31-ի դրությամբ

Հազար ՀՀ դրամ	2008թ 31 մարտ	2007թ
ԱԿՏԻՎՆԵՐ		
Ակտիվներ արտարժույթով		
Կանխիկ միջոցներ	383,131	72,430
Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ	163,138,055	183,063,363
Իրական արժեքով չափվող ֆինանսական գործիքներ, որոնց վերագնահատումից օգուտները և վնասները ճանաչվում են ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում	328,647,653	318,671,929
Վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ	1,216	1,216
ԱՄՀ-ում տեղաբաշխված միջոցներ	2,309,757	2,940,262
Այլ ակտիվներ	303,287	222,321
	494,783,099	504,971,521
Ակտիվներ տեղական արժույթով		
Վարկեր և հակադարձ հետգնման պայմանագրեր	30,532,252	24,600,695
Վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ	48,817,489	49,245,329
Հիմնական միջոցներ	8,140,863	8,125,307
Ոչ նյութական ակտիվներ	55,593	62,707
Այլ ակտիվներ	1,221,875	883,508
	88,768,072	82,917,546
Ընդամենը ակտիվներ	583,551,171	587,889,067
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ՍԵՓԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼ		
Պարտավորություններ արտարժույթով		
Ֆինանսական և այլ հաստատությունների ավանդներ և հաշիվների մնացորդներ	33,190,410	40,040,499
Պարտավորություններ ՀՀ կառավարության հանդեպ	50,317,421	48,727,754
Իրական արժեքով չափվող ֆինանսական գործիքներ, որոնց վերագնահատումից օգուտները և վնասները ճանաչվում են ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում	1,061,033	-
Այլ փոխառություններ	11,645,205	10,274,856
Այլ պարտավորություններ	116,229	67,382
	96,330,298	99,110,491
Պարտավորություններ տեղական արժույթով		
Թղթադրամներ և մետաղադրամներ շրջանառության մեջ	325,750,684	350,273,664
Ֆինանսական և այլ հաստատությունների ավանդներ և հաշիվների մնացորդներ	25,399,024	38,387,377
Պարտավորություններ ՀՀ կառավարության հանդեպ	128,159,132	93,622,987
Թողարկված պարտային արժեթղթեր	35,981,570	48,958,097
Այլ պարտավորություններ	1,076,857	1,090,046
	516,367,267	532,332,171
Ընդամենը պարտավորություններ	612,697,565	631,442,662
Հազար ՀՀ դրամ	2008թ 31 մարտ	2007թ
Սեփական կապիտալ		
Թողարկված կապիտալ	100,000	100,000
Գլխավոր պահուստ	9,870,466	9,870,466
Լրացուցիչ կանխավճարված կապիտալ	42,009,598	42,009,598
Վաճառքի համար մատչելի ակտիվների վերագնահատման պահուստ	(315,940)	(108,384)
Կուտակված վնաս	(80,810,538)	(95,425,295)
Ընդամենը սեփական կապիտալ	(29,146,394)	(43,553,595)
Ընդամենը պարտավորություններ և սեփական կապիտալ	583,551,171	587,889,067

Կենտրոնական բանկի խորհրդի նիստում

Կենտրոնական բանկի խորհուրդը մայիսի 23-ի նիստում, որը վարում էր ԿԲ նախագահի տեղակալ Արթուր Ջավադյանը, հաստատեց «Արտահիվագրողների, վերաապահովագրողների հածախորդների տեղեկատվական համակարգի ստեղծման կարգը և պայմանները», փոփոխություններ և լրացումներ կատարեց «Բանկերի գործունեության կարգավորումը, բանկային գործունեության հիմնական տնտեսական նորմատիվները» կանոնակարգ 2-ում:

ԿԲ խորհուրդը որոշեց հրապարակել ՀՀ ԿԲ 2008 թ. առաջին եռամսյակի «Բանքեր» պարբերականը:

Հանդիպում

Ափխատանքային այցով Հայաստանում է Իրանի Իսլամական Հանրապետության կենտրոնական բանկի նախագահի տեղակալ դոկտոր Ռեսա Ռաիի գլխավորած պատվիրակությունը, որի կազմում են ՀՀ-ում ԻԻՀ արտակարգ և լիազոր դեսպանը, ԻԻՀ կենտրոնական բանկի նախագահի գլխավոր խորհրդականը, բանկի գործադիր հանձնաժողովի քարտուղարը և «Մելլաթ» բանկի գործադիր տնօրենը:

Այսօր պատվիրակությունը հանդիպեց Հայաստանի կենտրոնական բանկի նախագահի տեղակալ Արթուր Ջավադյանի և ԿԲ ստորաբաժանումների ղեկավարների հետ: Հանդիպմանը պարոն Ջավադյանը հակիրճ ներկայացրեց Հայաստանի՝ որպես տարածաշրջանային ֆինանսական կենտրոնի, հեռանկարները: Քննարկվեցին երկու երկրների կենտրոնական բանկերի միջև ֆինանսական վերահսկողության և փողերի լվացման ու ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի ոլորտներում համագործակցությանը վերաբերող հարցեր:

ԿԲ մամուլի ծառայություն

Հունիսի 6-ին, ժամը 14.00-ին ՀՀ քաղաքաշինության նախարարությունը, «Արմավիր» ՍՊԸ, Շիրակի մարզի Գառնառիճի գյուղապետարանը կազմակերպում են հասարակական լսումներ Գառնառիճ համայնքում նախատեսվող [illegible] վերաբերյալ: Նախագծային փաստաթղթերին կարելի է ծանոթանալ ք. Երևան, Կոմիտասի 29 հասցեում:

AED
Academy for Educational Development

Vacancy Announcement

for the position of Program Assistant / Receptionist for the Academy for Educational Development (AED) Armenia office.

OPENING DATE:	**May 19, 2008**
CLOSING DATE:	**May 30, 2008**
POSITION TITLE:	**Program Assistant / Receptionist**

SUMMARY OF DUTIES:

The position is located in AED/Armenia office. The primary purpose of this position is to serve as Program Assistant and Receptionist providing administrative and program related services to AED/Armenia staff. The specific tasks and responsibilities include but are not limited to:

- Answer the office telephones and take messages, send and monitor incoming and outgoing faxes, assist in making telephone calls and appointments;
- Escort visitors to the appropriate staff and offices within the AED/Armenia office;
- Assist in the translation of different documents into Armenia or Russian from English and vice versa;

QUALIFICATIONS

- University degree;
- Fluency in Armenian, English, and Russian;
- Computer literacy and very good knowledge of MS Word, MS Excel and MS Access. Some basic knowledge on website creation and update (HTML), Corel Draw and Photoshop applications is an asset;
- Desire and ability to work in a team environment.

HOW TO APPLY: Send a cover letter and curriculum vitae to AED/Armenia office (the contacts are below) by 18:00 PM on Friday, May 30, 2008. Only short listed applicants will be contacted for interview.

Academy for Educational Development
10 Aygedzor Str., Yerevan 0019, Armenia
Ph: (37410) 22-10-48; 22-56-36; 26-69-87; 26-69-36 FAX: (37410) 275-686;
Email: aed@arminco.com; URL: www.aed.am

CONVERSE BANK

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Տեղեկացնում ենք, որ «Կոնվերս բանկ» ՓԲԸ բաժնետերերի տարեկան ժողովը տեղի է ունենալու 2008 թվականի հունիսի 5-ին, ժամը 18:00, ք. Երևան, Վ. Սարգսյան 26/1 հասցեում:

ՀԱՍԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՀՀ քաղաքաշինության նախարարության ՀՀ գյուղին [illegible] ... ՀՀ կառավարության 07.03.08 թ. N 217-Ն և N 218-Ն որոշումների [illegible]

[illegible] ... 3-րդ տուն, 5-րդ հարկ, 541 սենյակ:

[illegible] ... 2008 թ. մայիսի 27-ին, ժամը 16-ին [illegible] 3-րդ տուն, 5-րդ հարկ, 541 սենյակ:

ՀՀ գյուղին [illegible]

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

[illegible] ... 02.08.1946 [illegible]

[illegible]

Ձև N1

«[illegible]» Բարեգործական հիմնադրամի
2007 թ. հաշվապահական
ՀԱՇՎԵԿՇԻՌ

հազ. դրամ

Ակտիվ	Կոդ	Նախորդ տարվա վերջին	Հաշվետու տարվա վերջին
1	2	3	4
Ա. Ընթացիկ ակտիվներ			
[illegible]			
[illegible]	170		144
[illegible]	180	69	293
[illegible]	200	3060	1874
ՀԱՇՎԵԿՇԻՌ	220	3461	2111
	230	3461	2111
Պասիվ	Կոդ	Նախորդ տարվա վերջին	Հաշվետու տարվա վերջին
1	2	3	4
Դ. Ընթացիկ պարտավորություններ			
[illegible]			
[illegible]	410	57	-
[illegible]	450	3404	2111
ՀԱՇՎԵԿՇԻՌ	480	3461	2111
	500	3461	2111

Ձև N 4

«[illegible]» Բարեգործական հիմնադրամի
2007 թ. դրամական միջոցների հոսքերի մասին հաշվետվություն
ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

հազ. դրամ

Ցուցանիշի անվանումը	Տող	Նախորդ տարվա վերջին	Հաշվետու տարվա վերջին
[illegible]	010	1362	3092
[illegible]	031	13630	12073
[illegible]	060	68	35
[illegible]	070	5848	5803
[illegible]	080	565	1120
[illegible]	090	1058	1246
[illegible]	100	3627	5446
[illegible]	110	11565	13738
[illegible]	120	2055	(1665)
[illegible]	[illegible]	71	
[illegible]	[illegible]	71	
[illegible]	[illegible]	86	53
[illegible]	300	86	53
[illegible]	310	(11)	(53)
[illegible]	320	2040	(1718)
[illegible]	350	3092	1874

Գ. [illegible]
Գլ. հաշվապահ

ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
«[illegible]» Բարեգործական հիմնադրամի
2007 թ. կատարված ծրագրերի մասին

հազ. դրամ

N	Ծրագրերի նկարագրության անվանումը	Ծախսված միջոցները
1	2007-ի ֆինանսական [illegible] ծրագրեր	
	այդ թվում	4956
	[illegible]	620
	[illegible]	1500
	[illegible]	
	[illegible]	2836
	Ընդամենը ծրագրերի համար	4956

ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
«[illegible]» Բարեգործական հիմնադրամի
2007-ի ֆինանսական աղբյուրների մասին

հազ. դրամ

N	Ֆինանսական աղբյուրներ	Ստացված միջոցները
1	2007-ի հունվարի 1-ի դրությամբ [illegible] միջոցների մնացորդ	3092
2	2007-ի ընթացքում ստացված ֆինանսական [illegible]	12073
	Ընդամենը ստացված	12073
3	Ընդամենը 2007-ի ծախսված միջոցներ	13791
	[illegible]	8027
	Միջոցների մնացորդը առ 01.01.2008	1874

Գ. [illegible]
Գլ. հաշվապահ

Անկախ աուդիտորի եզրակացություն

[illegible] ... 2007 թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ:

21 մարտի 2008 թ.

ԳՈՎԱԶԴԻ ՀԱՄԱՐ ԶԱՆԳԱՀԱՐԵԼ՝ 58-29-60

Լրատվական գործունեություն իրականացնող՝ «Ազգ օրաթերթ» ՍՊԸ, Երևան, Հանրապետության 47: Պետական գրանցման վկայականի համար՝ 02 Ա N 047261, տրված՝ 17.02.00 թ.:
Թողարկման պատասխանատու, գլխ. խմբ. Հակոբ Ավետիքյան: Տպաքանակ՝ 3000, ստորագրված է տպագրության՝ 23.05.2008, գինը՝ 100 դրամ, տպագրում է «Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարանում: Արտակարգ 2: